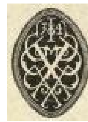

Clara Raphael - Mathilde Fibiger - Et Livsbillede

Forord til den elektroniske udgave

Dette biografiske verk av **Margrethe Fibiger** (1846-1927) om Mathilde Fibiger er digitalisert 2015 av Kongelige Biblioteket i Kjøbenhavn og tilpasset for Projekt Runeberg i juni 2016 av Ralph E.

EFTER DAGUERREOTYPI.

FOTOTvfa: PAfHT & CRONE.CLARA RAPHAEL

— MATHILDE FIBIGER —

ET LIVSBILLEDE AF

MARGRETHE FIBIGER

MED PORTRÆT I LYSTRYK

KJØBENHAVN

P. G. PHILIPSENS FORLAG

Trykt hos J. Jørgensen & Co. (M. A. Hannover)

1891INDHOLD.

I.

1830—50.

Barndomshjemmet. Moderen. Faderen. Forholdet mellem Forældrene og Børnene. Skilsmissen mellem Forældrene. Moderens Død. Konfirmationen. Breve til en Veninde. Mathilde tager ud som Lærerinde. Breve til Søsteren Anna og til en Veninde. „Clara Raphael" skrives. To Breve fra Heiberg.

Mathilde Lucie Fibiger er født den 13de December 1830 i København, hvor Faderen, Major Johan Adolf Fibiger, kort forinden var udnævnt til Kommandør folden militære Højskole. Af hans ni Børn var Mathilde det yngste.

Af Barndomshjemmet giver hun selv en Skildring i den lille Biografi, hvormed hun har indledet den Samling „Digtninger" af sin tretten Aar ældre Søster Ilia, der udkom kort efter dennes Død, ved Juletid 1867.

„Hendes Barndom og tidlige Ungdom henrandt under de lykkeligste Forhold i et Hjem, hvor Børnene omfrededes med den ømmeste Kærlighed, hvor ingen anden# Tvang kendtes end Frygten for at bedrøve, men hvor Pligtfølelsen heller ikke vaktes, fordi den

- syntes overflødig. I den Tid var Begrebet Menneskekærliglied, Kærlighed til Næsten, ikke saa udviklet som nu: man elskede den større eller mindre Kreds indenfor Hjemmets Omraade og vendte sig som oftest med en temmelig skarp Kritik — den Tids Aandriglied — imod Fremmede. Det var dog intet smaaligt Familiesammenhold, der herskede i Hjemmet; Vennerne omfattedes med smuk og hjertelig Gæstfrihed, de Underordnede i Huset med Omhu; de Fattige fandt tit Hjælp og Trøst, naar de søgte den, men — videre strakte Kærligheden sig ikke."

Hjemmet paa Højskolen stod kun i fem Aar. Denne Tid maa vistnok kaldes Familiens lykkeligste, clens Glansperiode. I Hjemmet samledes adskillige af Tidens intelligenteste unge Mænd, Venner af Husets Søn Adolf*), Brødrene Marstrand, Maleren og Søofficeren, Læssøe, Helten ved Isted, Orla Lehmann, Carl Ploug, den dengang ganske unge Fætter, Digteren og Præsten Johannes Fibiger, m. f. Husets ældste Datter Ilia, ligeledes pur ung, men tidlig udviklet, har vel ogsaa udøvet sin Tiltrækningskraft.

Saa lykkeligt Hjemmet end var for Barnet — „det gamle Hjem, saa fejlfuldt og dog saa skønt, at Mindet derom skinner som et Julelys i Erindringen,1' skriver Mathilde om det i et af Brevene fra hendes senere Aar, — saa manglede det dog Hovedbetingelsen for med Rette at kunne kaldes lykkeligt, thi Forholdet

*) Den ældste af Børnene, født den 27de August 1813, død paa sin Fødselsdag 1841 som Kaptain ved Ingeniørerne.

mellem Forældrene var ikke godt. Moderen, Margrethe Cecilie, født Aasen, var født i København paa Garderkasernen ved Frederiksholms Kanal, hvor hendes Fader, der var norsk af Fødsel, var Underofficer. Hun havde, hvad hun selv ofte beklagede sig over til sine Børn, ikke den Dannelse, boglig Lærdom giver, men var af Naturen udrustet med fin Takt, en skarp Forstand og en levende Fantasi. Hun var som ung temmelig indesluttet og af et drømmerisk Gremyt.-Naar hun fortalte sine Børn om sine Pigedage, dvælede hun med særlig Forkærlighed ved Skildringen af sine ensomme Spasereture paa Langebro. Af dem, der har kendt hende, skildres hun som smuk, med et ovalt Ansigt, store mørkebrune Øjne, sort Haar og en smuk Næse, af Middelhøjde og spinkel af Væxt, sårt af Helbred og yderlig nervøs. Hun havde Pennen og Ordet i sin Magt og blev let ivrig i sin Tale, men havde dog megen Selvbeherskelse. Sexten Aar gammel blev hun forlovet og to Aar efter, i Oktober 1812, gift med sin kun tre Aar ældre Mand. De begyndte deres Ægteskab med Pensionærer og havde tilmed deres respektive Mødre samt hendes unge Søster i Huset. Sidstnævnte, kendt i Familien som „Tante Marie", blev imidlertid kort efter forlovet og gift med Johan Adolfs nogle Aar ældre Broder, Christian Fibiger, den i det følgende tit nok nævnte „Onkel Christian", senere Forpagter af Berritsgaard ved Saxkøbing.

Af sine Børn var hun højt elsket, næsten forgudet. Naar man læser de to ældste Sønners Breve til hende, skulde man tit snarere tro, at de var

skrevne til en Elskerinde end til en Moder. Hun omfattede ogsaa dem med usigelig Ømhed. Det fremlyser af et Brev som dette, skrevet til Axel, der paa den Tid læste til Højskole-Officersexamen og ængstede sig meget for Udfaldet.

„Vejle den Ilte September 1836.

Jeg vilde saa inderlig gerne skrive til dig, min inderlig elskede Axel! tale Trøst og Haab i din Sjæl; men jeg er saa ubeskrivelig svag, selv uden Trøst og Haab. Jeg skulde vel ikke sige dig det, men jeg-taler til mit dyrebare Barn, og kun lidet vilde en fremkunstlet Tone finde Genklang i hans Hjerte. Himlen velsigne dig, min ædle Søn, og følge dig paa alle dine Veje. Guds Aand være i dig og bevare dig fra alt ondt. Gud lade mig se dig hos mig til Julen tilfreds og glad, saa vil jeg igen hæve mig af min Svaghed, af min Sorg og føie, at jeg er en lykkelig-Moder. Og skulde din Examen ikke faa det forønskede Udfald, saa skal du dog komme til din kærlige Moder og finde Trøst og Fred, thi var end mit Liv halvt udslukt, og jeg saae mit Barn ulykkelig, jeg vilde vaagne op for at tale kærlige Ord til ham, og han skulde faa Mod til at begynde igen.

Jeg modtog i Søndags dit kærlige Brev. Du savner mig. Tro mig, jeg savner ogsaa dig. Jeg kan ikke rigtig finde mig deri, især ved Thetid er alt mig saa tomt og øde. Jeg var vant til at se Eder komme, det opmuntrede mig saa meget. Nu har jeg jo min Ilia, og uden hende tror jeg heller ikke, at jeg udholdt det.

--Fader er forknyt; det gik, som jeg ventede,

Indtægterne ere langtfra ikke, som han ventede, eller rettere, Udgifterne ere uendelig større."

Til Sønnen Adolf, der havde gennemgaaet en stor Hjertesorg som Følge af et ulykkeligt Kærlighedsforhold, skrev hun den 26de Februar 1839:

„Mit dyrebare, mit højt elskede Barn! Jeg er saa udmattet af Sindslidelse og Sorg over den Tanke, at du er ulykkelig, min ædle, min livsglade, min prægtige Dreng, mit Livs Glæde, min Trøst og min Støtte! Du maa ej forsage; hvad skal der saa blive af mig Stakkel! Tro du mig, Adolf, jeg kan ej udholde den Tanke, at du er træt og sløv og ikke med din sædvanlige Virksomhed og Kraft færdes og virker. Glem ikke, hvor højt du er agtet og afholdt af Alle, der kender dig, hvor højt du er elsket af cline Nærmeste, hvor vidt du vil kunne bringe det. Nej, min Søn, du maa ej forsage, alt vil blive godt, og jeg vil faa dig at se igen med det velsignede Udtryk af Tilfredshed, Mod og Glæde, og det vil bringe Fred og Tak til Gud i mit syge Sind. Tro du mig, alt vil igen blive

lyst og godt. Jeg vil ikke tale om, hvad der er sket, jeg vil ikke sige, at du intet har at bebrejde dig, hvem tør sige det, naar de ville være oprigtige? Men du mente alting godt, og jeg takker Gud, der styrede alt, som det er sket. Hellere en dyb Kystelse, en indgribende Sorg i det unge Sind end en sorgbetynget, angerfuld Vandring gennem det lange Liv.6

— — Jeg maa endnu en Gang takke dig, min Adolf, for alt, hvad du har gjort for dine Forældre. De to foregaaende Aar paa denne Tid har du været bedrøvet og i fuld Virksomhed for vor Skyld, sad mangen Nat oppe for at bringe os Trøst og Hjælp; du var vor gode Engel. Du er et ædelt Menneske, en kærlighedsfuld, deltagende Søn og Illas og de Smaas trofaste Broder. Jeg vil ingen undtage, du har dem jo Alle kær; men du er dog Illas egen Broder.

Jeg vil ikke frygte for, at mine Børn ikke skulle blive lykkelige. Gud har paalagt dem Sorg i den unge Alder for at berede dem en lys og lykkelig Fremtid, og jeg vil endnu faa min inderlige Glæde af mine mest elskede."

Faderen, Johan Adolf Fibiger, født paa Snoghøj den 31te Maj 1791, nedstammede paa mødrene Side fra Kommandør Peder Grib, Tordenskjolds Vaaben-fælle og Deltager i de fleste af hans forvovne Foretagender, der havde faaet Snoghøj skænket af Frederik den fjerde til Belønning for tro Krigstjeneste. I Aaret 1806 kom Johan Adolf til København og indtraadte i en af de ældste Klasser af Landkadet-Akademiet, hvor han var Kadet-Underofficer under Englændernes Bombardement af Byen 1807. Aaret efter fik han Officers Anciennitet, tog senere Ingeniør-Examen og fik Ansættelse som Lærer ved Landkadet-Akademiet. Han skal som ung have været en meget smuk og statelig Mand, og hans Hustru sagde tit til Børnene med en vis Stolthed, at deres Fader vilde have haft

let ved at gøre et i Verdens Øjne „bedre Parti", end han havde gjort, da han ægtede hende. Men Livets Skuffelser og Sorger ældede ham før Tiden. Efter hans Død den 26de August 1851 bragte „Københavnsposten" en udførlig Nekrolog over ham, skrevet af en af hans fordums Elever, der senere var traadt i Venskabsforhold til ham. Af den hidsættes følgende til Belysning af hans Personlighed.

„Den Anseelse, hvori Fibiger stod blandt Kadetterne, var overordentlig stor; hans Kundskabsrigdom, hans Upartiskhed mod Undergivne, hans Hensyns--' løshed og Selvstændighed overfor Foresatte var lige bekjendte, hans strenge Retfærdighed var, saa at sige, bleven proverbial. De, der kun kendte Fibiger fra Læresalene og Kathedret, saae i ham alene den alvorlige Lærer, der vel fremtvang ubetinget Agtelse, men hvem den Undergivne ikke lettelig nærmede sig, med mindre der f. Ex. kunde være Tale om at blive forhjulpet til sin Ret, thi da henvendte man sig ikke med større Tryghed til nogen Anden, da kunde man være forvisset om at finde hos Fibiger — naturligvis i Anliggender, der henhørte under hans Virkekreds — det Gehør eller den Bistand, man kunde vente eller haabe. Om hans Karakters elskelige Blidhed, hans Jovialitet og Vid, hans Behagelighed i det selskabelige Livs Kredse, havde man ingen Anelse; det var først i mer utvungne Forhold, at disse Egenskaber fremtraadte. Han var derhos upaatvivleligen den mest begavede og aandrige — for netop ikke at bruge det absolute Superlativ — af Kadet-Korpsets Officer- og Lærer-Personale og lod Flertallet af de øvrige langt8

bag efter sig. Ej heller kunde den Veneration, han nød blandt sine Ligemænd, undgaa Elevernes Opmærksomhed."

Hvad der især betegnede Johan Adolf Fibiger, "var hans Frisind, hans Brodersind for Menigmand og den indgroede Modbydelighed, han nærede for alt stokmilitært Væsen, Egenskaber, der gik i Arv til hans to ældste militære Sønner. Dette gav sig Udtryk i hele hans Færd og Virken. Som militær Forfatter tog han Ordet for Indførelsen af almindelig Værnepligt, og han var stærkt medvirkende til Oprettelsen af „Læseforeningen", i hvis Bestyrelse han indtraadte, og hvor han holdt Taler og Foredrag. „Dette Selskab," skriver ovennævnte Forfatter af Nekrologen, „blev allerede før dets Tilblivelse betragtet med saare ugunstige Blikke paa højere Steder, hvilket

blandt andet havde sin Grund deri, at da en uplettet borgerlig Ære var den eneste Betingelse for Optagelse i Selskabet, saa at Rang og Stand var fuldkommen betydningsløse Momenter i saa Henseende, kunde selvfølgelig de i hine Tider ellers overalt udelukkede Underofficerer ligesaa uhindret tilstedes Adgang som enhver Anden. Men dette kunde have sin store Fare og indvirke skadelig paa Disciplinen, og det lykkedes ogsaa senere at faa udvirket Forbud mod Underofficerers Indtrædelse i borgerlige Selskaber. De, der allerede var Medlemmer, maatte altsaa udtræde, og flere Andre i forskellige Embedsstillinger fandt det ej heller tilraadeligt at forblive i et Selskab, som allerede før dets Oprettelse havde tildraget sig Regeringens Opmærk-STEDMODEREN.

9

somkecl paa en for clets eventuelle Medlemmer saare foruroligende Maade."

I de Livserindringer, Axel Fibiger har efterladt sine Børn, og som desværre ikke rækker længer end til Slutningen af Trediverne, udtaler han som sin Overbevisning, at denne Faderens Medvirkning til Oprettelsen af „Læseforeningen" og de frisindede Anskuelser overhovedet, som han aabenlyst lagde for Dagen, var mere Skyld i, at han maatte vige sin Stilling ved den militære Højskole, end Konflikten med hans svorne Uven, Undervisningsdirektøren Oberst Abrahamson, der samtidig maatte fratræde som Chef.

Major Fibiger udnævntes til Udskrivningschef for lste jydske Distrikt og tog Bolig i Vejle, hvorfra hans Hustru imidlertid et Par Aar efter flyttede til København med de fleste af Børnene. Tilsyneladende gik denne Forandring af Stilling ham ikke nær til Hjerte; hans urolige Aand higede altid efter noget Nyt, hvad der ikke mindst bidrog til at gøre Samlivet med ham svært for hans svage Hustru. Men sig selv og det, han ansaa for Ret og Pligt, blev han tro til det sidste. Endnu i Sommeren 50 skrev lian til Sønnen Axel: „Det har inderlig glædet mig, næst efter Efterretningen om dit Velbefindende, at erfare, hvorledes du saa omhyggelig sørger for din Eskadron og saaledes erhverver dig Folkenes Taknemlighed og Paaskønnelse, dette glæder mig endnu mere, end om di; havde haft Lejlighed til at udmærke dig i en Fægtning."

Den glødende Fædrelandskærlighed, der besjælede de fleste af hans Børn, var ogsaa en Arvelod efter ham. Den lyser frem af dette Digt, hvormed han,10

STEDMODEREN.

den unge toogtyveaarige Fader, hilste sin første Søns Fødsel:

„Til min nyfødte Dreng Christian Adolf Ferdinand.

Du vorde skal en Helt saa kæk Til Svenskens og til Brittens Skræk, Naar udi Danmarks Ledingsfærd Du drage kan dit gode Sværd. Bliv klog, forstandig, rask og snild, Lad Kløgten tæmme Ungdomsild!

Den vilde, fugtlende Barbar, Den fejge, hjerneløse Nar Du aldrig, Dreng, skal blive lig, Foragte skal du hver en slig. Men fremfor alt, som Dannemand Ær Kongen, elsk dit Fødeland, Naturens vise Styrer du Tilbede skal med barnlig Hu. Som stærken Eg fra Roden op Mod Himlen hæver højt sin Top — Saa skal du her ved gavnlig Fhd Rodfæste dig og sætte Lid Til ham, som Tanken ej kan naa, Til ham, hvem Alting lyde maa."

Da Krigen 48—50 brød ud, ansøgte Oberstlieutenant Fibiger om Tilladelse til atter at træde ind i den aktive Armee, men dette blev ham ikke forundt.FORÆLDRENES FORHOLD.

11

I 49 ansattes han som Kystkommandant ved Middelfart. Brevene til Sønnen fra denne Tid aande Bitterhed og Skuffelse over ikke at være iblandt dem, hvem det forundtes at tage virksom Del i Kampen for Fædrelandet.

Grunden til det sørgelige Forhold mellem Forældrene maa søges i en dybt rodfæstet Forskel i deres Naturer. Fra hans Side i det mindste var det fra Begyndelsen af fuldtud et Kærlighedsforhold, hvorimod hun snarere synes at have indladt sig derpaa for at føje ham og imødekomme sin Moders Ønske. Allerede efter et Par Aars Ægteskab ytrede hun Ønsket om Skilsmisse, men lod sig af hans indtrængende Bønner bevæge til at fortsætte Samlivet. Hun gik mere og mere op i Kærligheden til sine Børn. Det til Tider næsten uudholdelige økonomiske-Tryk,

Familien levede under, bidrog vel mere end alt andet til at uddybe Kløften imellem Ægtefællerne. Skønt han var en nøjsom Mand og arbejdede strengt for at ernære sin talrige Familie, forslog det aldrig; han havde ikke Evne til at omgaas Penge, og hans gode Hjerte forledte ham tit til at bistaa Andre, saa det sved til hans Egne. Hans Hustru var en flink og paapasselig Husmoder og gjorde, hvad hun kunde, for at holde Hjemmet kønt og hyggeligt, men ogsaa hun manglede økonomisk Sans, og i sin Trang til at omgive sig med, hvad der var smukt, gik hun ogsaa til Tider ud over det strengt nødvendige og fristede den af Pengesorger haardt prøvede Mands Taalmodig-hed over Evne. Mærkeligt nok kastede Misstemningen mellem Forældrene ikke mere Skygge over Hjemmet,12

SKILSMISSEN.

- end at den slet ikke sporedes af de yngre Børn, og da en offentlig Skilsmisse blev besluttet — den fandt Sted i Forsommeren 43 — kom ogsaa denne som en smertelig Overraskelse for de ældre Børn, der dog ikke havde tænkt sig Muligheden, af at det vilde gaa til denne Yderlighed.

Imellem hver især af Forældrene og Børnene og mellem disse indbyrdes herskede der det kærligste Forhold og et ubrødeligt Sammenhold. Moderen var ganske vist den af Forældrene, der var mest elsket af Børnene, og som udelt ejede deres Fortrolighed, og ved Skilsmissen blev hun derfor den, de — i dette Tilfælde naturligvis kun de ældre af dem, der vidste Besked om Forholdet — tog Parti for; men efterhaanden som Aarene gik, og de med større Modenhed og Ro kunde overskue det, kom de til Erkendelsen af, at det var uretfærdigt at lægge Skylden for det ulykkelige Samliv over paa en enkelt af Parterne, og de bevarede Mindet om deres Forældre, hver især saa elskelig og god, men saa forskellige, i kærlig, dyrebar Erindring.

Foruden de allerede nævnte Børn bestod Børneflokken af: Ilia, den ældste Datter, utvivlsomt den bedst begavede af dem alle, født 1817, død 1867. I hvert Fald kan hun sikkert nævnes lige med den ældste Søn Adolf. Amalie, Sigrid, død 1872, Otto, født 1823, død som Rektor ved Horsens lærde Skole 1881, Anna, Enke efter Pastor Gjellerup og Moder til Digteren Karl Gjellerup, og Vilhelm, født 1828, død som theologisk Kandidat i Neapel 1853.BBODEKEN ADOLF.

13

Adolf og Ilia var Hjemmets Stolthed og Glæde. Mindet om den unge, rigt begavede, kærlighedsfulde Broder, der var dem Alle saa god, bevaredes tro hos hans efterlevende Søskende. Endnu, et halvt Aarhundrede efter hans Død, taler hans Søstre med Henrykkelse om hine lykkelige Dage i det gamle Hjem paa Højskolen, da han læste højt for dem om Aftenen i Fru Gyllembourgs Noveller og Øhlenschlægers Tragedier.

Med et ildfuldt Sinds hele Begejstring hengav han sig til stolte Drømme om at se en ny Frihedens Æra oprinde for sit elskede Fødeland. Haven paa Berritsgaard kunde, om den havde Mæle, berette om de Taler, den unge Ingeniørofficer, der i Tanken saae sig kaaret til Folkerepræsentant paa den fremtidige Rigsdag, allerede havde fuldt færdige og foreløbig gav til Bedste for en enkelt Fortrolig nede i de lange Alleer. At dette ikke godt lod sig forene med en ung Officers Stilling under Frederik den sjettes faderlige Regimente, er klart nok. Han blev gentagne Gange kaldt til Orden, men da han sluttelig ved en Fest i den førnævnte „Læseforening" havde holdt en Tale for „den demokratiske Aand i Folket" blev han fjernet fra Hovedstaden. Han forflyttedes først til Rendsborg, men da han her indlod sig i et Kærlighedsforhold med en ung Pige, der blev ham utro, byttede en af hans Kammerater med ham, saaledes at han kom til Jylland. Denne Hjertesorg lagde Spiren til den Sygdom, som blev hans Død. Breve som disse var betegnende for ham og for det Forhold, han stod i til sine Nærmeste:14

BRODEREN ADOLF.

„Varde den 1ste Oktober 1839.

Min kære, søde Moder!

Jeg modtog dit Brev i Gaar Aftes, da jeg var gaaet til Sengs. Taarerne kom mig i Øjnene, da jeg læste det, og i Morges, da jeg vaagnede, tænkte jeg strax paa dig saa usigelig mildt og kærligt. At en Moder undseelig bedende

henvender sig til sin Søn om en lille Hjælp, er saa smukt, saa vemodig gribende. Det er dog i sit inderste Væsen det selvsamme Forhold som mellem den unge Moder og hendes barnlige Dreng, og at vi derved, at Forholdet paa en Maade er omvendt, saaledes at nu Moderen søger en Støtte hos Sønnen, erindres om, hvorledes vort Liv glider hen, dette gør Indtrykket end skønnere, thi vi se jo, at det kærlige Sindelag mellem Moder og Søn er det samme, lige skønt, maaske inderligere end før. Min Moder, min lille Moder! Mig synes, at jeg aldrig før har holdt saa meget af dig som nu."

Og dette til Faderen fra samme Aar:

„— — Husk paa, at det, jeg egentlig har levet ved og for, var en sværmerisk Kærlighed til Menneskene, og denne Følelse skal nu have Sværmeriet skuret af sig, hvilket gerne vilde rive Følelsen selv i Stumper og Stykker. Min naturlige Velvillighed gjorde, at jeg let saae og fremhævede det Gode hos Folk; den gør nu, at jeg ofte føler mig saaret i mit Inderste, naar jeg viser kold Foragt og virksom Uvilje mod Mennesker, der fortjene det. Men at give efter for Velviljen er i Grunden kun at give

efter for den lede Ladhed, der vil tygge sit Foder i Fred med Alle, besynderlig med de Maliciøse, at de ikke skiüle chikanere En.

— — Men jeg taler saa meget om mig selv og saa lidt om dig. Hvor dine Kaar ere sørgelige! Gud velsigne dig, kære Fader, og give dig Mod og Kraft! Det maa dog blive bedre. — Ak, hvor var det langt smukkere i gamle Dage, da vi laa i Lejren. Paa den Tid tænker jeg tit. Og tit maa jeg spørge mig selv, hvorledes jeg vil kunne leve i Verden, naar I ere døde. — Min stakkels Moder, hun bliver vist ikke gammel.

Adolf Fibiger har skrevet en „Historisk Læsebog for den danske Bondestand", som blev udgivet af „Selskabet til Trykkefrihedens rette Brug". Han har ogsaa efterladt adskillige utrykte Digte. I et af disse, skrevet til en lille Kusine, der kom i Besøg i København , medens hans Moder og de fleste af hans Søskende var paa Berritsgaard, giver han en Skildring af alle de fraværende, hvori forekommer følgende Linjer om Mathilde:

„O, du skulde se Mahthilde!

Hendes Øjne, dunkle, milde, Hendes Kinder, runde, røde, Hendes Lokker, fine, bløde!"

Ved Skilsmissen delte Forældrene Børnene imellem sig. Ilia, Mathilde, Anna og Vilhelm kom til Moderen, som tog Bolig paa Frederiksberg. I November 44 opløstes imidlertid dette Hjem ved Moderens Død, og

Ilia og Mathilde begav sig strax efter til Randers, til den da nylig gifte Broder Axel, der var ansat som Premierlieutenant ved 5te Dragonreginient. Her forblev de indtil Forsonaren næste Aar, da de tog til Berritsgaard og derfra tilbage til København, hvor de to Søstre boede sammen, mens Mathilde nød Konfirmations-Undervisning hos Provst Tryde. Strax efter sin Konfirmation i Foraaret 46 kom hun i Huset hos Faderen, der allererede i 1842 havde taget sin Afsked med Oberstlieutenants Karakter og var flyttet til København, og som i Efteraaret 45 paany havde indladt sig i Ægteskab.

Frøken Christiane Halling, Oberstlieutenant Fibigers anden Hustru, var 44 Aar gammel, da lian ægtede hende. Hun gik for at være ret formuende, og det var utvivlsomt denne Omstændighed, der fristede ham til Forbindelsen. Sangvinsk, som han var, og ikke synderlig klartskuende, naar det gjaldt om at bedømme sine egne Forhold og sine Nærmeste, byggede han sit Haab paa, at han, næst efter selv at komme til Ro i behagelige huslige Forhold, derved kunde sikre sine Børn, særlig Døtrene, et godt Hjem. At en Mand med hans Erfaringer bag sig, og som hele sit Liv igeunem havde kæmpet med Pengesorger; tilmed i den Alder, han havde naaet, kunde indlade sig paa et Fornuftgiftermaal, er let forstaaelig^ og han begyndte det ogsaa med den redeligste Vilje. Men atter her skulde hans Forhaabninger skuffes.

Det var tilvisse ikke lette Forhold for en Stedmoder at træde ind til, men dog langtfra saa vanskelige, som man

skulde formode, thi Børnene — paaSTEDMODEREN.

Mathilde nær — modtog Efterretningen om Faderens forestaaende Ægteskab med forbavsende Ro og klar Forstaaelse af de Bevæggrunde, der kunde drive ham dertil, skønt det Indtryk, Stedmoderen fra første Færd af gjorde paa dem, var alt andet end gunstigt. Vilhelm skriver til Axel den 29de August 45: „Vi have med Fader gjort Visit hos Frøken Halling. Af Ydre er hun lille, meget før, temmelig styg. Hun synes at være meget godmodig, men mangler vistnok Finesse og Delikatesse og er i høj Grad snakkesalig. Hun vilde strax sige du til os, men derpaa kunde vi naturligvis ikke indlade os."

Han, Anna og Mathilde boede i det nye Hjem paa Frederiksberg hos Faderen og Stedmoderen de første Aar efter deres Giftermaal. Herfra skriver Vilhelm til Axel i Efteraaret 46 efter at have omtalt de trykkende økonomiske Forhold, de stadig levede under: ..Faders Kone har en inderlig god Vilje, og hendes Stilling er ogsaa meget vanskelig. Paa den anden Side maa vistnok Enhver føie sig generet af' hendes mistænksomme Smaalighed og hendes hele underlige bornerte Livsretning." Og Ilia siger om Stedmoderen: „Faders Kone er meget godmodig, meget enfoldig og lidt gammel Jomfru endnu. For Resten har hun den Selvtillid og Tilfredshed, som følger med den aldeles fuldstændige Aandløshed, og det er en stor Lykke. Var hun lidt klogere, vilde hun gøre en daarligere Figur og føie sig mindre lykkelig."

Det er kun sparsomt, hvad der i Familiebrevene meddeles om Mathilde i hendes Barndomstid; de

yngste Medlemmer af Familien omtales sædvanligvis i Flok som „de Smaa". I August 36 skriver Faderen til Axel fra Vejle: „Mathilde snakker med sin Dukke; i Forhold til den er hun et voxent og meget fornuftigt Fruentimmer."

Som lille kunde Mathilde længe sidde og more sig med at lege alene, især med malede Papirsdukker. Naar hun sad fordybet i sin Leg, morede det de ældre Brødre at afbryde hende deri. Hun udbrød da hæftig: „La' være, jeg leger jo blot!"

Det første af Mathildes Aandsprodukter, der har kunnet opdrives, er følgende Brev, skrevet til Broderen Axel, der var Secondlieutenant ved Kuirasserregimentet i Vejle,*) og som nøjagtig gengives her:

„Den 12te Desemper 1838.

Kære Axel,

du maa tro at det bedrøvet mig meget at høre, du var daarlig. Moder og Hia, har talt om at hvis Onkel inviterte os skulde vi til Laaland, men det er slet ikke avgiort. Jeg glæder mig meget til i Morgen da det er Min Fødslsdag vi skal have Choklade, og til Middag skal vi have Grynsuppe og Panne-kager, hvorledes har du og Fader det, jeg har ogsaa skrevet et Brev til Fader det har jeg Skrevet og Moder har det at gemme. Moder er ikke rask og maa ligge sig, Bia har været meget ude og er træt i Aften. Forleden havde vi Brev fra Adolf, han har det godt,

*) Født .1815, død 1882 som pensioneret Oberst af Rytteriet, Fader til nærværende Biografis Forfatter.

men saa travlt. Men jeg tænker dog nok at Moder bliver rask til i Morgen da det ellers vilde være saa slemt at hun maatte ligge. Medens vi har været her i Byen har vi været to Gange hos Tante den ene Gang var Ilia med men sidst var vi alene. Da morede vi os bedst. Vi har været to Gange i Kongenshave men gik begge Gange alene. Nu kan jeg ikke skive længere til dig, skriv snart et Brev til din

Mathilde.

Jeg skal hilse dig og kysse dig fra Moder men da hun er daarlig, kan hun ikke skrive til dig, som hun ellers vilde have giort. Du maa endelig takke Fader for det smukke Blaa fløils Baand han sendte mig til min Fødselsdag."

Om dette Brev end ikke varsler om den tilkommende Forfatterinde, der skrev sit Sprog saa godt som Faa, saa er det dog mere end respektabelt af et Barn, der fylder otte Aar i Morgen, og som havde faaet en yderst mangelfuld Undervisning. To Breve til samme Broder fra Sommeren 42 ere ganske fejlfri.

I Maj 42 skriver Ilia til Broderen: „Mathilde bliver fyldig — i Ansigtet, der næsten er en Fuld-maane. Poetisk talt ligner hun en stor, smuk og fyldig Blomst paa en meget tynd og fin Stilk." Og i Oktober samme Aar: „Mathilde syer sine Særkeærmer galt i og hører ikke, naar man taler til hende, men er for Resten en rar lille Pige."

I Januar 46 skriver Ilia til Axel:

„Efterretningen om Faders nye Forbindelse virkede saa voldsomt paa Mathilde, at jeg fandt det rigtigst i den første Tid at omtale den saa lidt som muligt. Hun var ganske ude af sig selv derover og er overhovedet et af de vanskeligste Væsner at opdrage, thi hun er melankolsk og overordentlig indesluttet, dertil -'den underligste Blanding af Ligegyldighed og Lidenskabelighed."

I de Aar, Mathilde tilbragte i Faderens og Stedmoderens Hus, tog hun Privatundervisning for senere at tage ud som Lærerinde. Fra denne Periode er følgende Breve, skrevne til en jævnaldrende Veninde*):

„Kæreste O vena!

Hvis du er vred paa mig, har du Ret dertil, men hvis du lader Naade gaa for Ret og tilgiver mig, skal jeg blive saa punktlig som en Seminarist herefter. Jeg har ikke Lyst til at fylde Papiret med Undskyldninger, men tænk dig selv en hel Række med Hovedpine og Syjomfru i Spidsen.

Min bedste Glæde siden jeg saae dig, har været et Bind af Tegners mindre Digte. Ordsproget siger: Se Neapel og dø! jeg siger: Læs Tegnér og dø af Sorg, hvis du ikke kan anskaffe dig hans Værker. I denne Forfatning er jeg, og snart ser du min Død averteret i Adresseavisen, hvis ikke Frithiofs Saga

*) Det maa paa Forhaand bemærkes, at det ikke har været nogen let Sag at anføre Mathildes Breve i kronologisk Orden, thi paa gammeldags Fruentimmermaner ere de næsten aldrig daterede. Lige til det sidste bevarede hun denne Uvane.

holder Livet i mig. Du kan altsaa takke min Øjesten, naar du i Dag fjorten Dage faar Brev fra mig. Vil du lade det hente paa Omnibuskontoret'?

Jeg har tegnet Tieck, Tordenskjold, Marie med Barnet og noget mere, siden jeg saae dig. Vore blaa Kjoler ere nu færdige og sidder nydeligt. Hvor det bliver morsomt en Gang igen at se jer hos os; i klart Frostvejr kunne I bestemt godt komme. Tænk paa mig i Morgen Formiddag, thi saa tegner jeg Starno efter Kratzenstein Stub.

For at du skal blive glad over dette Snakkeras, sender jeg dig Øjestenen; jeg tror, du maa holde lige saa meget af den som jeg; det Svenske kommer man godt ud af, naar man har Vilje til at forstaa det. Glem dog ikke, at jeg er enøjet til jeg faar den igen, men skriv især snart til mig. Jeg har allerede slaaet et Baand om de to Breve fra dig, og de længes usigelig efter et tredje. Hvis du ikke har læst Winthers Haandtegninger, kan du ogsaa laane dem. Nu mangler der blot, at jeg skulde sende dig Hjorts Salmebog ogsaa, saa havde du hele mit Bibliothek; men den kan jeg ikke undvære.

Du skal vist ud i Morgen Aften; gid du maa more dig og være glad. Jeg har saa travlt, at jeg nu maa slutte. Farvel, søde Ovena! Er jeg nu ikke en god Pige og din

Mathilde."

„Den 23de November 1848.

Det var smukt af dig, at du skrev, kære Ovena, og (om jeg selv skal sige det) endnu smukkere af22

mig, at jeg strax svarer. Du maa ikke tro, at jeg vilde tale saaledes, hvis der var en ærbar gammel Tante eller en endnu ældre Bedstemama, som hørte min Snak og lærte mig, at unge Piger ikke skulle rose sig selv, men smukt vente til o. s. v. For dig generer jeg mig nu slet ikke, saa du maa finde dig i at høre alt, hvad der falder mig ind.

— — — — — Jeg er nær ved at blive fortvivlet, og jeg gør mig endda til af, at det er nær ved. Lykken staar i Gæld til mig, men da jeg ingen Kaution har, er jeg bange for, at den reder sig ud af Sagen. Det maa heller ingen let Sag være at være Lykken og tilfredsstille alle de Fordringer, som blive gjort til den.

Hvor det gør mig ondt for Sophie; jeg kommer altid til at holde af Folk, naar de have haft en stor Sorg. Det er lettere at græde med de Bedrøvede end at glæde sig med de Glade, i det mindste for mig. Da jeg var lille, kunde jeg mindst af alt begribe, at nogen kunde være misundelig, jeg mente, at det var simpel Egennytte at glæde sig over det, Andre fik, da man saa selv havde dobbelt saa meget at fornøje sig over.

Men siden er jeg blevet meget større Og dog tillige meget mere slem!

Du har kanske allerede af disse Linjer set en slem Fejl, jeg næsten er forfalden til, nemlig at skrive Elegier! Men det er mine Bekendtes Skyld, fordi de ingen Baller gøre. Beiers skulde med Palmer i Hænderne stilles paa en Piedestal, at deresTO BREVE TIL EN VENINDE.

Exempel ret kunde lyse for de andre Forblindede. Jeg tror, jeg vil oprette en Komitée til „Munterhedens Genoprettelse", hvis Hensigt skal være at foranstalte Baller og andre Fornøjelser. Alle ædelttænkende Dannemænd og Dannekvinder maa yde Bidrag dertil paa mig selv nær. Jeg er lovlig undskyldt, min hele Ejendom bestaar for Tiden af ingen Tid og minus Penge, og for denne Kapital skal jeg tilvejebringe, sex ä otte Julepresenter. Saa snart Lykken som en ærlig Mand (det er sandt, det er vel snarere en Kone) betaler, hvad han skylder mig, skal jeg indtræde i Komitéen som et af dens virksomste Medlemmer.

Gid det var sandt, som du skrev om Hertugens Død; jeg tør ikke tro det, thi en vis Person hytter nok sine. — Naar blot Vorherre hyttede sine ligesaa godt! I denne Tid kunde man blive svagttroende, men jeg tror, at Vorherre har mindre med Sagen at gøre, end man antager. Han kan vistnok ikke ville et Folks Undergang, men han kan heller ikke virke uden gennem de Kræfter, han har givet os; og naar man læser Danmarks Historie, maa man dog indrømme, at Gud fra først af har givet os Evner til at bestaa. At disse Evner ere svækkede, er vor egen Skyld, og hvis Kraften er lammet i den Grad, at vi bukke under i Kampen, er det hverken Himlens eller Tysklands Skyld, men vor egen. I Foraaret følte jeg mig hævet af den almindelige Begejstring, gennemtrængt af den Aand, som ikke var min alene, men det Folks, som jeg tilhører; men derfor føler jeg mig nu ogsaa nedbøjet af den — skal jeg sige Modløshed24

— nej, det er for haardt, Mod og Danmark have alt for længe været et i mine Tanker — men af den Stilstand, saavel i Følelser som i Handlinger, der nu saa længe har været. Og det er min største Sorg; ingen Ulykke, som alene traf mig, kunde saaledes nedbøje mig, mit Liv er dog saa kort og ubetydeligt. Men dette ryster min bedste Tillid, og jeg veed næppe mer, hvad der er sandt og sikkert i denne elendige Verden.

Nu jeg bag efter læser dette, tænker jeg mig om, hvad du har forsyndet dig i, siden du maa døje mit bedrøvelige Humør. Naar man ikke har noget godt at meddele, burde man egentlig tie stille, thi Mismod og Haabløshed har Enhver nok af selv.

Hvis din Kaabe skal gøres om — for at tale om noget andet — maa du endelig se min først; den er, takket være Jomfru Hyldeqvist, blevet saa nydelig, og jeg vil i Korthed give dig et Portræt af den: meget kort, skaaret op i

Siderne, Slaget i et med Forbredderne. Den ligner en lille Kappe. Jeg har sat røde Sløjfer under min ækle gamle Hat, saa den kan passere. Naar Anna bliver rask, skal Hat, Kaabe og Person have den Ære at gøre dig sin Opvartning.

Din

Mathilde."

„Den 28de Februar 49.

Kære Ovena!

Jeg beder dig om snart at skrive til mig, da jeg ellers tror, du er vred. Skønt det er en Hovedegenskab hos de Danske at kunne vente med Taal-TO BREVE TIL EN VENINDE.

modighed, maa jeg tilstaa, at jeg slet ikke ligner mine kære Landsmænd heri; iøvrigt holder jeg mer af Landet end af Indbyggerne og mer af den Tid, som var, end af den, som er; men mest elsker jeg den Tid, som skal komme! Gud, hvor jeg snakker!

For at du dog skal faa noget reelt at vide, kunde jeg fristes til at fortælle om mine projekterede Nattrøjer med Kvaster, Lærredsbenklæder o. s. v., men det gider jeg heller ikke. Du tror vist, jeg skriver paa fastende Hjerte, men saa galt er det dog ikke.

Om to Maaneder kommer Xlia, saa skal jeg være glad til Gavns, og inden hun kommer, har jeg ingen Tid til at være bedrøvet. Hvor Vejret er dejligt, saa foraarsagtigt mildt; søde Ovena, saaledes tænker jeg, det vil være, naar vi af den uklare og sørgelige Tilstand, hvori man længe kan gaa (i det mindste jeg) ligesom fødes paany, og alt det Guddommelige, deier i hvert Menneske, vaagner og spirer for aldrig at forgaa, men forherliges i Guds Lys.

Farvel, kære, gode Ovena; jeg bliver din, du bliver min, og nu Farvel for denne Sinde!"

„49

Kære Ovena!

Du kender mig kun lidt, naar du spørger, om jeg ønsker, du skal skrive til mig, som du gjorde forleden; jeg har jo af dette Brev set, at du holder af mig og ikke overser mig. som jeg en Gang i min Barnagtighed troede. Men hvor kan du sige, at du ingen Forstand har? Jeg har før hørt dig sige det26

men altid troet, det var ligesom, naar jeg sagde, jeg var styg, oprigtig talt for at blive sagt imod. Det veed jeg, at alle vore Bekendte ere af min Mening, at du har mer Forstand end de Fleste. Et Fruentimmer skal jo ikke være lærd og føre filosofiske Diskurser, i det mindste ikke efter min Mening.

Den triste Tone, hvori dit Brev er skrevet, kar ogsaa gjort Indtryk paa mig. Min søde O vena, jeg vil ikke tale om, hvor megen Grund du i saa lykkelige Forhold har til at være glad, thi jeg veed meget godt, at man, uagtet den inderligste Taknemlighed over de gode Gaver, hvormed Gud har velsignet os, kan føie en Længsel, en dyb Vemod og Savn, som man med al sin Kraft ikke kan betvinge. Denne Følelse kender jeg saa godt og har kendt den, selv dengang mit Hjem var ligesaa lykkeligt, ligesaa gennemtrængt af Fred og Velsignelse, som dit er, og det er i den Tro, at din Forstemthed hidrører fra denne Følelse og ikke fra en forbigaaende Utilfredshed, at jeg, hvis du vil have det, vil meddele dig, hvad jeg har tænkt om denne saa at sige medfødte Sorg.

Den er vist langtfra nogen Ulykke, skønt den, inden man er kommen paa det Bene med dens Væsen, vel kan forlede til Vildfarelser, som ere dens Følger, naar man vil dæmpe den ved Fornøjelser og Adspredelser, hvis Tomhed man snart erfarer, eller, endnu værre, vil tilfredsstille denne Længsel og udfylde dette Savn ved Tanker, som man kun kender fra Romanerne og altsaa har et særdeles ufuldkomment Begreb om. Iøvrigt maa vel en ung Piges Beskedenhed være en vigtig Dyd, men endnu vigtigere fore-TO BREVE TIL EN VENINDE.

kommer mig en vis Selvfølelse, uden hvilken ingen Kvindelighed kan bestaa. Storhed kan vække vor Beundring, ja Tilbedelse, men vor Tilbøjelighed kan kun vækkes ved en Andens Bestræbelse for at vinde den.

Men skal da denne Længsel og Smerte bo som en fredløs Pange i Brystet og stille sig imellem os og Livets Glæde uden at give nogen Erstatning?

Nej, den skal stige paa Tankens Vinger og blive vor bedste Velsignelse. Tanker! Hvilken Rigdom omfatter ikke dette ene Ord. Tanker om Livet, om Menneskets, Kvindens Kald. — Ordene stEiEt saa. tomme og kolde, men du veed ikke, hvilken Rigdom der straaler for mig og bringer mit Hjerte til at slaa! Og disse Tankers Frugt er Handlinger, ydmyge og kærlighedsfulde, rige paa Velsignelse, Handlinger, som bringe Sjælen Fred.

Men endnu langt videre fører denne Længsel os. Den kan vel virke, men ikke tilfredsstilles her paa Jorden, thi fra Gud er den kommen, og kun i Gud finder den Hvile; til ham hæver den os i Nattens Stilhed; da klynge vi os til hans Hjerte, hvor man henter Fred i Strid og Lys i Mørke; da bliver der stille i vor Sjæl, og vi føie:

At Gud har mer end Faderhu Og mer end Modervarme,

som der staar saa smukt i den gamle Salme. Da, Ovena, da lyder Englens Røst, som fordum til Maria: „Hil være dig, du velsignede iblandt Kvinder!" til et Forbud for det Guddomslys, der vil fødes i os.

Du har kanske tænkt alt dette selv, men i al Fald kunde jeg ikke lade være at skrive til dig, som jeg føler og tænker. Jeg har i den senere Tid en inderlig Trang til at meddele mig til en, jeg ret holder af, angaaende den Strøm af Følelser og Tanker, som paatrænge sig mig. og vi ere i et saa lige Forhold til hinanden, at jeg ikke nok kan paaskønne at have dig til Veninde. Men saa maa du ogsaa skrive til mig, det er min bedste G-læde.

Da jeg har ondt ved at faa mine Breve til dig, vil jeg sende et med Omnibus hver fjortende Dag, hvis du anser det for Umagen værd at sende Bud efter det. Farvel, kære, søde Ovena.

Din Mathilde.

Lad endelig Ingen se det, man kunde sige, at det var sammensat af en gammel Jomfrus Memoirer og en daarlig Huspostil."

I Oktober 49 tiltræder Mathilde Fibiger sin første Plads som Lærerinde hos Skovrider Q. paa Maltrup under Hardenberg Gods paa Lolland.

Fra dette for hende saa betydningsfulde Aar, der gaar forud for Udgivelsen af „Clara Raphael", det, som hun i et af Brevene fra sin sidste Tid vemodig kalder „mit eneste Ungdomsaar", foreligger der en Samling Breve, skrevne til hendes Yndlingssøster, den kun et Par Aar ældre Anna, der samtidig med, at hun tog til Maltrup, havde faaet Plads som Lærerinde hos en Familie paa Sjælland. Af disse Breve, som giver

et saa levende Billede af tendes Ejendommelighed og indre Rørelser, ere efterfølgende Uddrag tagne. Hvor meget liun har givet sig hen i dem, fremgaar deraf, at da hun begynder at skrive „Clara Raphael", beder hun Søsteren om at laane sig dem, men strax efter skriver hun dog, at det kan være det samme, hun behøver dem ikke. Samtidig førte hun Dagbog, som ikke er opbevaret.

Vinteren 49.

„Jeg mangler Liv; jeg higer derefter, saa jeg undertiden er nær ved at kvæles. Blandt de mange Mennesker, man ser, hvor mange lever? Paa hvor mange kan man mærke, at de ere udødelige Væsner, skabte i Guds Billede? Drejer Talen sig om andet end om Vind og Vejr, Giftermaal og hævede Forlovelser, om Tjenestepiger og Torvepriser? Gaar Interessen hos Pluraliteten ud over deres lille Jeg og hvad det angaar? Jeg vil gerne tro, at Folk skjule deres bedre, sandere Jeg og tage et Selskabsmenneske paa, ligesom Hat og Mantille, naar de ere

sammen med Andre, for ikke at være afstikkende og blive omtalt. Men er det ikke jammerligt? Skulle, bør vi ikke have den Agtelse for Folk, at vi netop vise dem vort bedste Klenodie, vor Ejendommelighed, og ikke gemmer den under Laas og Lukke som forbudne Varer? Man gemmer den tilsidst saa godt, at den bliver borte og kun Futeralet er igen."

„Vi have haft Uret i at tro, jeg var indesluttet, men det kommer af, at jeg ikke har Interesse for denne Snak om ingenting, som man altid hører. Alt30

hvad jeg ellers har i min Sjæl, mine Interesser, mit Haab og min Tro, slutter jeg ikke inde. Naar der er en, som jeg finder modtagelig for Fortrolighed, er jeg meget meddelsom, der er en Trang i mig til at trøste og opmuntre, som jeg nødig vil lade utilfredsstillet."

„Her er ikke en, som forstaar mig: hun er affektert, hun er original, hun har vist en Skrue løs, kan jeg høre Folk sige. Men om nu Sommeren, den lyse Sommer, bringer Sorg over det, der er mig kærest, bringer mit elskede Land Ulykker — og jegskal være i denne Grav, skal kun se Aviserne to Gange om Ugen, skal lade som ingenting, være venlig og munter, naar jeg næsten er kvalt af Sorg og Angst — det er min Skræk. Det er egoistisk at tænke paa saa lidt som jeg selv, naar Talen er om saa meget som Danmark, men jeg hører her ikke mig selv til; jeg veed, hvor tungt det falder mig at læse med Børnene, naar jeg har Hovedpine, og jeg ønsker saa inderlig, at de maatte gøre Fremskridt."

December 49.

„I Gaar var jeg i Kirke; Jomfru S. gik med til min Glæde, da jeg ellers vilde været bange for Hundene paa Landevejen. Vejret og Vejen var god, og Turen var næsten det bedste ved Historien. Dog maa jeg ikke gøre Prækenen Uret, den var meget god, især Begyndelsen, men alt maa blive indenfor visse Grænser. Manden er orthodox paa den Maade,

at han med Bitterhed taler om alt Nyt, om alle Ting, der ellers opfylder Folks Tanker, jeg tilstaar det. paa Kristendommens Bekostning. Men er det da Uret at elske Gud i hans Værker og i hans Gaver? Skriften siger jo selv: Dersom du ikke elsker din Broder, som du ser, hvor kan du da elske Gud. som du ikke ser? Denne Frygt for Døden og Dommen har jeg slet ikke; jeg føler, at min Sjæl er udødelig, jeg tror paa Gud som den evige Kærlighed, ikke som en gammel Mand, der med en Vægtskaal i Haanden afvejer Menneskenes Synder og sorterer dem i to Dele. Præsten spurgte, om man med al sin Indbildningskraft kunde forestille sig Døden anderledes end som Benraden med den tørre Knokkelhaand, og jeg maatte smile; jeg ser den helt anderledes. Han bad os vandre Livets Vej tilbage og se, om der ikke havde været Øjeblikke, da Sorgen havde tynget paa vort Sind, og det var mørkt omkring os, og Livets- Bølger brusede, om vi da ikke havde følt en Trøst bryde som Solstraalen gennem Skyen, følt Byrden taget fra vort Sind og Livets Himmel opklaret. Han mente, at denne Trøst kun kom til Mennesket fra Evangeliets Ord. Ja, dybt, især i Aar, har Sorgen hvilet paa mit Sind, da jeg saae alt, hvad jeg højest elsker, trues af Døden, da hint Skærtorsdags-Budskab gik som en Pil igennem alle Hjerter, og Tanken sukkede: Min Gud, hvi haver Du forladt mig! Og et Evangelium jog Skyen fra Solen igen og fyldte min Sjæl med det evige Livs Glæde. Men det var sjette Juli-Evangeliet, og visselig var det et Guds Sendebud til Velsignelse. Dog, du kender mig saa godt, at alt dette ikke kan være dig nyt. Det skal32

glæde mig, om Præsten kan omvende mig, jeg vil gerne køre kam, da det er tydeligt, at han er gennemtrængt af Overbevisning."

Foraaret 50.

„Nej, Danmark glemmer jeg aldrig! Jeg kan faa nok saa mange Interesser, saa udslettes aldrig mit Fædrelands elskelige Billede af mit Hjerte. Det staar deri med den første Kærligheds Renhed, thi det lærte mit Hjerte at

banke og gav Tanken Vinger. Ingen Glæde, ingen Salighed skal udslette Mindet om den Time, da jeg fik Juli-Budskabet i Fjor!"

„Den 6te Juli skal her i Skoven være Folkefest i Anledning af Sejren ved Frederits. Jeg glæder mig saa inderlig til den velsignede Begivenheds første Fødselsdag. Jeg vil sy et stort Flag, som skal vaje fra mit Vindue, og underneden skal der hænge en Guirlande af Egeblade!"

„Paa den lille Holm har jeg skaaret Læssøes Navn i et Træ og hængt mit Flag derover; dertil er min første Tur om Morgenen og den sidste om Aftenen."

„Af alle, jeg har set, kan jeg bedst lide Præsten, skønt jeg er vred paa ham, fordi han i sin Præken sagde, at det danske Sprog ikke var vort Moders-maal. Det oprørte min inderste Følelse. Han forklarede det vel saaledes, at vort Borgerskab er i

Himlen, og Skriftens Ord vort rette Modersmaal. Paa sin Vis har han jo Ret, men det var uskønt sagt, ikke sandt?"

„Forleden Dag hejsede jeg Flag for den tyske Grevinde; det var ogsaa ret komisk. Hun var nylig kommen kørende med sin tyske Selskabsdame og nogle Andre, havde staaet udenfor mit Vindue og talt det mig forhadte Sprog og var gaaet videre. Da faldt det mig ind, at hun i Vinter havde hængt det sort-rød-gyldne Flag i Hardenbergs Have, og jeg vilde nu gøre Gengæld. Jeg fik i Hast mit op fra Skoven og hængte det ud af Vinduet og satte mig selv. ved Siden af. Lidt efter kom det meer-umschlungne Selskab igen. „Men det er jo et Flag!" udbrød En paa gebrokkent Dansk. „Men hvor kommer det fra?" raabte en Anden, „det var her ikke før". — »Jo," svarede Madam Q., som var med, „det er Frøkenens Flag og har været her, saa længe hun selv har været her." „Er hun saa patriotisk?" spurgte Grevinden i en arrig Tone, hvortil Madam Q. svarede ja."

Hendes Fædrelandskærlighed er dog rig og sund og sikker nok til, at hun kan finde Glæde i, hvad der er skønt, selv om det er paa Tysk. Hun læser Goethe og Schiller, hvis „Don Carlos", ikke, som man skulde tro, „Die Jungfrau von Orleans", hører til hendes Yndlingslæsning. Men ingen mægter dog at fortrænge Øhlenschlæger. Poul Møller har hun ogsaa niegen Glæde af. Rørende i sin Ungdommelighed er

hendes Henrykkelse, da hun i en ny udkommen Digtsamling af Chr. Winther tror at se, at han har omvendt sig:

.,Han er frelst; det er ingen flygtig Følelse, det er en Gnist af det evige Liv, som er tændt i hans Sjæl, den syge, næsten fortabte Sjæl, og har bragt den visnede Herlighed, til at blomstre paany, for evig."

„Jeg tror, Ingen med den Uro og Higen som jeg kan længes efter Smaating; det kommer af, at de ere store for mig. At jeg er saa fortvivlet over ikke at komme til Berritsgaard, kommer mest af, at Signe har Winthers lyriske Digte, som jeg vil se at laane, læse i det mindste. Jeg drømte i Nat, at de bleve sendte, og blev ordentlig bedrøvet, da jeg vaagnede. Det forekommer mig, som om en Gaade skulde løses, en Tanke blive mig klar ved at læse dem, som om der stod noget i, jeg havde vidst og glemt igen. Al sand Poesi bliver dog vor aandelige Ejendom, som man nødigere vil miste end virkelige Ting, vi ellers ere i Besiddelse af. Man siger om en Digters Værker, at -'de mangler Liv og virkelig Tilværelse. Jeg synes snarere, de mangler Legeme; men ellers forekommer de mig mere virkelig existerende end mange Mennesker, der gaa i den besynderlige Tro, at de leve, skønt de enten have Genfærdet af et Liv, der var, eller oftere slet ikke ere fødte endnu. Thi Aanden fødes dog altid senere end Legemet, og hos Mange

fødes den slet ikke i dette Liv; saa skulde man da synes.

Jeg ler med Taarer i Øjnene, thi jeg har lige læst et Brev fra Jane*), det besynderligste Billede af hende selv. Hvis

hun ikke har skrevet til dig, kan du ingen Idée gøre dig om hendes Breve. Hendes (i Øjeblikke) gode Hjerte stikker igennem hele Tiden. Et Sted staar der: „Jeg vilde ønske, jeg kunde gæste dig i Paasken, jeg skulde være imod dig som en Potte paa tre Tæer." Hun klager over Næringssorger og Øjensvaghed og er tilfreds med den skikkelige Dine. Stiller disse Udtryk, „de fornemme Søstre — den stolte Signe", hendes Personlighed ikke levende for dine Øjne?"

Hun læser ogsaa Romaner fra Lejebibliotheket i Nykøbing og skriver om Helten i en af dem, som falder i hendes men ikke i Søsterens Smag:

„Hvis du nogen Sinde af mig faar en Svoger — det Gud forbyde! — bliver det sagtens af den Slags. Om ikke før, saa maa du da forsone dig med den (Slags'en). At Bogen er filosofisk er ingenlunde, som du tror, noget slemt i mine Tanker, det er snarere en stor Fuldkommenhed, skønt jeg har ærgret mig over Mandens Filosofi."

„„Jephtas Datter" **) har jeg læst paa Berritsgaard. Jeg kan godt begribe, at du maa finde den smuk, til

*) Stifmoderen.

**) „Jephtas Datter," Sørgespil i det gamle Testamentes Stil af Johannes Fibiger. (49).

mine Anskuelser passer den mindre, skønt enkelte Steder ere saa gribende smukke. Klagen er mig for sønderrivende; hun gaar med Angst i Døden, bliver ofret; hun ofrer sig ikke selv i hellig Begejstring, med Tak for at Sejren er givet hendes Folk — efter hendes Tro — for dette Offers Skyld. Troen paa Udødeligheden spores ikke. Gud betragtes som den strenge Dommer, der i menneskelig Lidenskab vil hævne sig paa den menneskelige Selvtillid. Dog, kanske jeg en Gang bedre vil vurdere den."

Hun er meget stolt og fornøjet over, at man der i Huset finder hende saa ordentlig, i hvilken Henseende, sikkert ogsaa den eneste, hun synes at være bleven noget miskendt af sine Nærmeste. Hendes lille tarvelige Pynt lægger heller ikke saa lidt Beslag paa hendes Tanker, hun skildrer meget omstændelig en Hat til fem Mark, som hun har anskaffet sig, og glæder sig til i Pinsen, naar hun skal i Besøg hos Onklens paa Berritsgaard, at iføre sig sin nyvadskede røde Kjole med Livbaand, sort Silkeforklæde og en hvid Atlaskes Brystsløjfe. I Anledning af et Selskab, hun skal til, skriver hun:

„Jeg tager min sorte Silkekjole paa, det smukke Ilia-Kravebaand og dito Brystnaal til den Strimmel, Sigrid har broderet, sorte Silkestrømper og Balsko, Linonsskørt ikke at forglemme. Gud forlade mig, saa forfængelig jeg er!"

Men det er dog ikke værre, end at hun, da man har søgt at drille hende med, at en anden ung Pige der paa Egnen var kønnere end hun, siger:

„Folk kan ingen større Tjeneste gøre mig end at være smukke og interessante; derfor bliver jeg jo ikke styg."

Den 23de Marts 50.

„Kan du huske, at himmelglad var mit Udtryk for Glæde? Det er jeg i Dag; men saadan en Uge ogsaa! Fire Breve! Der maa ligge Betydning i Drømme. Baade du og Amalie have drømt om mig og tænkt mere paa mig end ellers — det betyder noget, jeg elvis derpaa. I det mindste betyder det, at I holder af mig, I søde Mennesker!

— — — — — — Det var, som om jeg saae dig selv, thi jeg kender min Anna saa godt i ethvert Træk, hvori dit elskelige Hjerte taler. Du er saa ydmyg. „Salige ere de Rene af Hjertet, thi de skulle se Gud." Derved tænker jeg paa dig Du er saa from, saa kvindelig og kærlig. Et saadant kvindeligt Hjerte staar dog Gud nærmere, end al menneskelig-Tænkning og Visdom kunne bringe den, der ikke støtter sit Haab, sin Tro, sin Viden paa Gud med barnlig Tillid og Kærlighed.

Guds Ord er Visdoms Kilde i de højeste Steeler. „Ordet var hos Gud i Begyndelsen, og Ordet var Gud." Tror du ikke, al Kunst, al Poesi, al sand Videnskab er et af disse Guds Ord, som man nedlægger i vor Sjæl, for at vi skulle tale dem til Verden?38

Hvor føier man sig saa lille, saa ydmyg, som overfor et stort Kunstværk ? Maa da ikke Kunstneren selv ydmyg tilbede Gud i sit eget Værk? — Derfor elsker jeg Kunsten saa højt! Derfor taber jeg saa gerne min Sjæl i Digtningens lyse Verden! Derfor følger jeg saa gerne den menneskelige Aand, naar den svinger sig imod det Evige og søger at klare Livets store Gaade; derfor, endelig, øve sig mine egne Tanker som smaa Fugle, der gerne vilde følge deres Brødre til den lyse Verden, der er over det materielle Liv. Fordi jeg tror paa Gud, tror saa fast, saa inderlig, at han vil give mig sit Ord i min Sjæl, det Ord, der er Visdommens Kilde i de højeste Steder.

Nej, min Elskede, dette Brev bliver mindre, men jeg ønskede saa meget, at du skulde faa det, før du rejser. Vær derfor ikke misfornøjet med dets Korthed, der kan snart følge et større. P. *) gør ikke, hvad man kan kalde Kur. Tusinde Hilsner og Kys fra din

Mathilde."

„Jeg erkendte først det Sande, idet jeg opdagede al den mageløse Usandhed, man ser overalt i Verden. Jeg anede først Evighedens Rigdom, idet jeg saae det Timeliges forgyldte Fattigdom. Og, Anna, først da jeg saae alle de Baand, hvormed Konveniensen og Fordommene binder Aandens Vinger og hindrer dens Fødsel i Menneskenes Sjæle, saa at Ordet ikke tør trænge frit fra Sjælen, S £13. 9/fc Meningen maa have Passerseddel, før den med Maske for vover sig

*) Huslærer paa en Gaard der i Nærheden.

haltende frem, først da følte jeg, hvad Frihed er. Da hævede min Aand sig i Følelsen af mit Menneskeværd, af vort høje Kald og vor udødelige Sjæls Kraft. Hele Naturen er jo fri, og Mennesket, dens Herre, skulde være en Slave? Jeg vil være fri! fri i Aand, Sind, Tanke og Ord. I Frihed vil jeg leve, elske og virke, frivillig vil jeg forsage. Man faar ikke noget for intet; skulde man da faa det Højeste og Bedste for intet? Nej, vil man det Evige, saa maa man ofre det Timelige derfor; vil man staa fri ligeoverfor Verden, maa man ikke søge sin Lykke i den. Resignationen frier os fra megen Sorg, mangen skuffet Forventning og bitter Ydmygelse. Jeg har resigneret. Skulde vi ogsaa først, naar vore Hjerter ere ødelagte og saarede af Verden, ty til Himlen som til et aandeligt Hospital? Nej, til Gud er det bedste kun godt nok. Det unge Hjerte, den rene Vilje, det glade Haab skulle vi bringe til ham, og Ofret vil være ham kært, og han vil gøre det til et Redskab til Sandhedens Udbredelse."

Søndag Formiddag-„God Morgen, Søde! Jeg har saa meget at skrive, at jeg har ondt ved at ordne mine forstyrrede Tanker; men jeg er sjæleglad. Først om Sommerferien! Jeg er meget tilfreds med Tiden, du angav, og rejser i al Fald den 18de Juli herfra med Dampskibet „Vesper" fra Bandholm. — Nej, der begyndte jeg galt, thi jeg maa først tale med de Andre om det til Middag, før jeg kan bestemme mig. Vent ikke et- fornuftigt Ord i dette Brev! Tusinde Planer danse imellem hver-40

andre (det er vist Kehraus), og Fuglene synge til. Vi skulle i Kirke, Madam Q. og jeg. . Det er sandt, siden vi tale om Kirke, Pastor K. skal du faa at vide om, hvad jeg veed. Det er en net Mand, hverken gammel eller ung, og en Autoritet her paa Egnen. Han er meget national, har stiftet dansk Samfund, hvor han holder udmærkede Foredrag, og skriver i samme Anledning interessante Stykker i Avisen, der tager sig saa meget bedre ud blandt de Provins-Skænderier, Stiftstidenden ellers vrimler af. Han er anti-orthodox og meget liberal, men præker udmærket. Og det, at han ingen Skinhellighed viser, giver hans Foredrag en Sandhed og Simpelhed, som behager mig

langt mere end E.'s krasse Religionsiver.--Hvad

jeg ikke kan lide vedK., er, at han har ringe Tanker om Damerne og deres Bestemmelse, skønt han gør Kur til de Enkelte. Det første, jeg saae ham, var paa Ballet, hvor jeg inklinerede for ham, og Onkel siden fornøjede sig over, at han havde fundet mig smuk. Nogen Tid efter sagde Onkel ved Aftensbordet: „K. kørte en morsom Genvej om ad N., som omtrent er dobbelt saa langt." — „Det var for at komme forbi, hvor Frøkenen bor," sagde P., „han tror, De er hjemme; han er aldeles indtaget i Frøkenen." — „Er det Fedt eller Smør?" spurgte jeg og tog en Assiette, som stod paa Bordet. Onkel smilede og sagde: ,,Det er Smør" — og dermed var den Historie ude."

Den 7de Maj 50.

„Jeg har pyntet min Stue med ungt Bøgeløv, som Børnene have bragt mig, og en stor Busk knejser

over Ryes Portræt; men naar man ser den graa Himmel og føler, hvor koldt det er, kan man knap begribe, at noget er sprunget ud. At mit Humør ellers er godt og ubegribelig sejlivet, kan du høre af en Samtale imellem Kisten Larsen, en Bondekone, som tit kommer her, og Madam Q. Kisten: „Forleden gik Frøkenen forbi, da min Sønnekone og jeg stod ved Vinduet; cla jeg saa vilde gaa igen, siger Grethe: Nej, kom dog, kom, nu danser hun! Og jeg gik derhen, og hun dansede virkelig paa Vejen; saa gik hun lidt, og saa dansede hun igen, til vi ikke længer kunde se hende." — Det var ogsaa et guddommeligt Vejr den Aften, mildt og stille, og Solen skinnede, idet den gik ned, helt igennem det nye blanke Græs, Fuglene sang — hvor kunde jeg da lade være at danse?"

Den Ilte.

„Jeg har gjort et Bekendtskab, unægtelig det behageligste siden jeg kom her. Det er en lille treaars Pige, lille Stine, som jeg traf paa Vejen i Gaar. Det er det dejligste Barn, med sorte, livfulde Øjne, som de italienske Børn, en lille bitte Mund og hvide Tænder. Vi var meget fornøjede med hinanden. Du skulde se den glade Forundring, hvormed hun følte paa min Solhat, mine Klæder og mit Ansigt med sine smaa sorte Hænder og endelig faldt mig om Halsen. Jeg var paa min Side ligesaa forundret over, at der var noget saa smukt paa Lolland. Da jeg kom hjem, satte jeg mig til at pynte en Dukke og sy en nydelig lille Hue til hende, og i Dag henter42

Ane min lille Yndling til mig. Jog glæder mig ret til at vadske hendes Ansigt og give hende Huen paa."

Den 14de.

„Tak for dit kære Brev. Min elskede Anna, bevar din Ungdom, dit glade Mod, dit Hjertes Friskhed. Det er Aanden, som levendegør, den maa vi føre igennem to Farer: den maa hverken kvæles af Materialismen eller uddø i Reflektion. Forstand er en god Ting, men Forstand uden Aand forekommer mig som et Skelet.

— — — Efter The kan du besøge mig hver Aften i min Stue og finde mig siddende paa en Stol ved Vinduet med Benene paa en anden og Hovedet — ikke under Armen, som Varulvene, men i Haanden. Saa ser jeg ud af Vinduet — og tænker ikke. Det er, som om Sjælen sagte vuggedes i glade Melodier; kære Ansigter, venlige Minder glide forbi. Naar jeg gaar i Seng, vil du være mindre tilfreds med mig. thi i Mangel af bedre at se paa, morer jeg mig med mit eget Billede i Spejlet, naar jeg fletter Forhaaret. Min tredje private Fornøjelse er at spasere op og ned ad Gulvet. Jeg kommer da. næsten altid til at tænke paa noget morsomt, saa jeg ofte ler ganske højt.

— — — Nu til dine Spørgsmaal! Læsetiden er uforandret, fra 9 — 12 og 2—5. Musiken er ikke begyndt, da min gode Engel holder Musikmesteren, som skal reparere Klaveret, i en behagelig Afstand. Han tager sig unægtelig bedst ud i den ubestemt tilkommende Tid. Klaveret er af min Mening, thi naar man slaar en Tangent an. skriger den saa ynke-

ligt, som om den vilde sige: Lad mig være! — Med Fornøjelse, svarer jeg. I Dag fik jeg Brev fra Ilia, en usædvanlig Glæde, men ikke ublandet, tki der er noget sørgeligt deri. Hun er ikke glad! I dit kom Solskin, og jeg følte, at vi dog bedst sympatkisere. Endnu engang: Bevar dit glade Haab, din Ungdoms G'iæde! og lad dette

være den sidste Hilsen fra din

Mathilde."

Sommerferien tilbragte hun i København sammen med Slægt og Venner, og midt i August vendte hun atter tilbage til Maltrup.

Fra denne Periode findes følgende Udtalelse om Mathilde i et Brev fra Søsteren Amalie til Axel:

„Mathilde har været her (i København) i Besøg i Sommer. Hun er nu nitten Aar gammel, sød, elskværdig , ualmindelig smuk og ganske ualmindelig begavet. Hun er overmaade afholdt af den Familie, hun er hos. Onkel Christian siger, at de bærer hende paa Hænderne."

Aaret 1850 var i enhver Henseende en Genfødelsens Tid for Mathilde Fibiger. De Aar, hun tilbragte i Faderens og Stifmoderens Hus, havde været meget sørgelige, saa sørgelige, at hun det eneste Sted, hun i Brevene til Søsteren, som ogsaa var hjemme dengang, omtaler denne Tid, kun siger derom, at den er ikke til at udholde at tænke tilbage paa. Der er slet ikke noget i disse ellers saa fuldt ud fortrolige Breve fra Vinteren 49 og Forsommeren 50,44

som tyder paa, at hun omgaas med Planen om at optræde som Forfatterinde, og det synes ogsaa at være kommet over kende som en Overraskelse. Hende selv ubevidst lever det dog i hende, det skinner frem overalt i hendes Breve. Hun skriver i Slutningen af Februar 50:

„Har du nogen Sinde været saa gennemtrængt af Foraaret som i Aar? Jeg aldrig. Det forekommer mig, som om et lignende Foraar var i min Sjæl. Jeg føler, hvad det er at leve, at kæmpe og sejre, kæmpe Livets alvorlige Kamp. Jeg kan kun daarlig udtrykke mig, og naar vi igen ere saa lykkelige at se hinanden, vil du vist finde mig meget forandret. Sig mig, savner du aldrig Frihed? Nej, du savner intet, det kan jeg svare mig selv. Du er lykkelig, men det er jeg ogsaa paa min Vis, thi jeg tror paa Gud.

— — — Det, der tidlig og sildig beskæftiger mig, er alt for uklart til at udtales i et Brev; det er mere Anelsen om noget, der kan blive, end om noget, som er."

Men efter Sommerferien antager det Form og faar Udtryk:

„Min lille Myrthe svæver imellem Liv og Død, og jeg vogter over den, som var den et Barn. Jeg har knyttet en stor Forhaabning til den og døbt den med et Navn. Nu faar du ikke mere at vide, end at det er et Damenavn."TO BREVE TIL EN VENINDE.

Følgende to Breve ere skrevne til en Veninde I København i den Tid, da hun arbejdede paa „Clara Raphael". Man kan ikke undres over, at hendes Venner og Bekendte strax havde hende mistænkt som Forfatter, da Bogen udkom; de var stærkt forberedte paa dens Indhold.

De-n 21de August 1850.

„„Som man raaber i Skoven, faar man Svar," siger Ordsproget, men her paa Lolland har jeg ikke fundet det bekræftet, thi hvad jeg siger, finder aldrig Genklang. Naar jeg vil bringe Talen paa noget, som interesserer mig, bliver det altid til et improviseret Foredrag, og i Steden for Svar ser Folk ud, som om de vilde sige: Frøken Fibiger har Ordet! Lad mig se, du ikke er som Lollikerne, men smukt svarer paa de vise Betragtninger, mine Breve indeholder. Gud give, du var her, saa skulde du se, til hvilken Disputeretrold jeg er bleven; du blev bestemt snart smittet. Det er saa morsomt at øve sin Forstand i den Slags Krig, det gaar med Tankerne som med Einheriarne, der kun faldt for at rejse sig igen til Kamp. Tænk, hvad det maatte være, virkelig at stille sig til Kamp mod alle de Fordomme, der som et Futeral bliver sluttet om Aanden, endnu mens den sover i Barnets Sjæl, saa den lille Stakkel, naar den vaagner, sidder som en Fugl i Bur. Det kunde man kalde Liv, at kæmpe for Frihed og Sandhed! Du skildrer de fleste Damers Liv ved, hvad du siger om dig selv: Jeg gaar og gør ingenting, læser

lidt, spaserer lidt, syr lidt, gør lidt Visitter og faar i Grunden aldrig

noget ordentlig gjort. Men du tager fejl, naar du tror, at jeg gør mere. Min „hele Virkekreds" indskrænker sig til at dressere dovne Børn til at lære, hvad der hverken gør dem klogere eller bedre — og det er ved Gud dog lidt nok. Da jeg sad hjemme paa Frederiksberg, tænkte jeg ogsaa paa at opdrage mine Elever, at uddanne deres Aand og lære dem at leve. Men hvor intet er, har Kejseren sin Eet forloren! Kommer det en Gang saa vidt, at de selv begynder at tænke, saa udvikler deres Karakter sig nok — jeg har faaet stor Afsky for den megen Opdragelse.

Nej, vil man virke for sig selv og Andre, saa maa man virke for Sandhedens Udbredelse, for Oplysningen og mod Bornertheden og Løgnen. Saa kan man sige, at man har gjort noget. Men, du har Ret, der hører Mod til. Det er en Gang Herrernes Sag. De have Privilegium paa at fordre deres Aarhundredes Fordomme i Skranken, de kunne sige: Vi ere Herrer i Aandens Rige. Vi have til Gengæld den Ære at besørge deres Hus, låve deres Mad og stoppe deres gamle Tøj. Manden kan kæmpe for at vedligeholde Landets Grænser udvendig fra og for at nedbryde den indre Indskrænkning — vi, Gud, vi maa ikke klage — vi kunne jo strikke Sokker til Soldaterne!

Du skriver endmere, at du holder af din Magelighed og dine Drømmerier. Ja, Mageligheden holder jeg ikke af, men vel af Drømmerierne — thi jeg haaber da ikke, du gaar og sværmer som en anden Romanheltinde for en eller anden haabefuld Yngling. Ellers maa du gerne holde af dine Drømme. Intet er blevet

til Virkelighed, udeii at det først har været Drøm, thi hvad der med Kraft skal træde frem i den ydre Verden, maa først have levet et skjult Liv i vort eget Hjerte. Jeg tror, vi to ligner hinanden af Karakter. Det skulde glæde mig, om jeg virkelig fandt en, jeg-kunde sympathisere med, en, som ikke alene hørte paa mig med Taalmodighed, men svarede igeD, meddelte mig sine Ideer og dygtig gennemheglede mine.

Det glæder mig, du er kommen hjem igen. Jeg var bange for, at H.'s skulde gøre dig til en af de Rettroende, d. v. s. af de Hellige, som jeg er meget bange for. Den sande Kristendom, som kommer af en indre Aabenbaring, har jeg al Respekt for, men ellers giver jeg ikke meget for den moderne Religions-iver , som viser sig ved stor Trængsel i Kirken, hvorfra Folk gaa til Kaffebordet og afhandle den søde Martensens Præken, tilligemed hvad der ellers falder for af almeninteressante Genstande; blandt andet maa man ikke glemme at bagtale hinanden dygtig. Dog er jeg mest bange for de Hellige, som tro alt godt om dem selv og alt ondt om Andre, som følge alle Religionens Forskrifter undtagen den ene fornødne : At elske Gud over alle Ting og sin Næste som sig selv.

Du tror vel, at jeg er Fritænker. Saamænd!" Det er et smukt Ord. Hvad skulde være frit, naar ikke Tanken var det? Jeg er Fritænker, Fritaler og bliver snart Frihandler. Jeg har dog saa megen Tro, at jeg uden den ikke vilde agte Livet værd at leve."

September 1850.

„— — Jeg mener ikke, at vi skulle forsømme vore. Pligter, af kvad Slags de end ere: kun naar vi giver Jorden, hvad Jordens er, kunne vi give Gud, hvad hans er. Men vi maa ikke glemme, hvad der er det vigtigste: Støvet skal blive til Støv igen, som det var før, men Aanden skal komme til Gud igen, som gav den. Naar vi forlade Jorden, da hjælper det os ikke, hvor mange Strømper vi have strikket, eller om vi forstod Køkken væsenet til Gavns, men om vi have bragt vort eget Væsen til Klarhed og til Sandheds Erkendelse og, som en Følge deraf, ogsaa have bidraget til Andres Oplysning og sande Lyksalighed. Saasnart man indrømmer mig, at vore materielle Beskæftigelser ere af underordnet Betyd enhed, er jeg villig til at indrømme, at de ere nødvendige, ja endog velgørende, thi Tankerne trættes af den evige Flugt, og deres Vinger voxe i Stilhed, mens man virker paa anden Maade. Og hvad skulde de stille kvindelige Sysler have for Hindringer mod Aandens Stræben efter Lys og Frihed? Jeg har saamænd haft mange af mine højestflyvende Ideer, mens jeg sad og stoppede Strømper. ^

Du siger, du kan ikke forstaa, hvorledes jeg vil bære mig ad med at virke for Sandhed og Oplysning", hvis jeg har lagt en Plan, vil du vide den. Vi to ere forskellige i een Ting: du taler altid om at virke, jeg om at være. Hvad er et Menneskes Virken andet end et Udtr3<k af det aandelige Liv i ham, ligesom Ordet er et Udtryk for Tanken. Jeg kan ikke udtrykke en Tanke i Ord, før jeg har tænkt den,

heller ikke danne mig en Virkekreds (Udtryk for mit aandelige Liv), før dette Liv er til. Naar jeg altsaa vil virke for Oplysning og Sandhed, begynder jeg-med at tilegne mig det evige Lys, med at søge at opfatte Sandheden. Har jeg optaget disse Egenskaber i min Sjæl, saa virke de af sig selv. Lyset udbreder Lys omkring sig, og Sandheden klæder sig i det frie og dristige Ord og kæmper mod Løgnen. Hvad jeg v ikke selv har, kan jeg jo umulig give Andre; derfor'1 er det mig dobbelt vigtigt at komme til Klarhed i mine Anskuelser. Deri bestaar altsaa min Frihandlen, i at mit ydre Liv skal være et sandt Udtryk af det indre.

Mit Fritænkeri vil jeg ogsaa forklare mig nøjere over. Det eneste, jeg afviger fra den almindelige Religion i, er, at jeg ikke tror paa andet Syndefald end det, der sker her i Livet. Arvesyndens Forbandelse, som de Orthodoxe altid taler om, kan slet ikke forliges med mine Ideer. Den Anger og Frygt for Fordømmelse kan jeg ikke fatte. Vel ere vi skabte med Synd, men ikke Alle faldne for den. Var der nogen Dyd, uden at der var Synd? Mythen om Paradiset udlægger jeg som en billedlig Fremstilling af det Liv, vi maatte føre, hvis Synden ikke var til. Mennesket vilde da være uskyldigt af Nødvendighed, ikke af Dyd. Det havde ingen fri Vilje, thi hvor den er, maa der være Valg, og Valget forudsætter en Modsætning. Da fik Menneskene Erkendelsen af Godt og Ondt, fik Valget mellem et Liv, som det, de havde før, eller et Liv fuldt af Sorg om dem og Synd i dem, men tillige Kraft til at bære Sorgen og til at bekæmpe Synden. Hvem vilde ikke vælge det sidste?

Er det ikke kæderligt at kæmpe mod det Onde? Man er ikke falden for Synden, fordi man overvindes af den, ligesaa lidt som man taber et Slag for et enkelt Uhelds Skyld. Først naar man indgaar Venskab og Forlig med den, sviger sin rette Herre, Gud, og bliver Forræder mod sit rette Fædreland, det Sandhedens Rige, man kæmpede for — ja, det er Syndefald! Da kan man ikke rejse sig ved egen Kraft, men var fortabt, fordømt, hvis ikke den evige Kærlighed var kommen til Jorden for at frelse de Fortabte og endnu bestandig var rede til at hjælpe og modtage dem.

Den 24de (samme Brev).

Gud veed, hvor længe det er siden, jeg skrev dette! Vær ikke vred over min Forsømmelse. Der er een Tanke, der paa ingen Maade vil lade sig sit Enekerredømme over mig afdisputere, men nu er dens Tid snart forbi. Det er noget grueligt Sludder, jeg-har skrevet forrige Gang, men det faar nu være. Hvis du vil have Taalmodighed en Maanedstid endnu, bliver jeg en stadig Korrespondent, kan du tro."

Den 1ste November skriver hun til Søsteren, efter først at have undskyldt, at hun ikke har skrevet saa længe:

„Jeg vil rent ud sige dig, at. der er noget, som optager alle mine Tanker i denne Tid. Gaar det, som jeg ønsker, saa skal du være den første, som

faar det at vide; ja, jeg har allerede begyndt paa et langt Brev, hvori jeg betror dig alt. Gaar det mig imod, skal jeg nok finde mig deri; men man opgiver ikke et saadant Haab uden Smerte, og du vil da undskylde, om det varer noget længe, til du igen hører fra mig. Spørg mig ikke, hvad det er! Det er ntet Ondt, intet, som i noget Tilfælde kan gøre mig Skam. Lad det være dig nok. Det er min eneste Trøst, at Ingen veed deraf, hvis det gaar imod mit Ønske. Heller ikke er Sagen saa vigtig, som du kanske heraf kunde slutte; dog, du kender mig jo og veed, hvor store Smaating undertiden kunne være for mig."

Brevet, hvori hun meddeler Søsteren, at hun har skrevet en Bog og sendt Manuskriptet til J. L. Heiberg, findes ikke. Men sidst i November skriver hun :

„Tusind Tak for dit kære Brev, min søde Anna! Det gjorde Følelsen af min Lyksalighed saa besynderlig virkelig at se det omtalt af dig, som hidtil kun har levet i min egen Sjæl. Jeg veed ikke, hvor jeg skal begynde og ende, en saa velsignet Uorden er der i mine Tanker. Men, kære Anna, du glæder dig for meget over min Bog; husk dog paa, at der vil blive gjort Nar (eller, som Heiberg siger, railleret dygtig over den), baade i Bladene og, tro mig, af Enhver, der ikke selv kunde skrevet bedre. Ja, jeg vil anføre H.'s Ord: „og vore raa, kritiske Bladskrivere ville uden Tvivl komme med nærgaaende Invectiver, som ere krænkende for den unge Forfatterinde." Jeg

vil henvende til dig det Spørgsmaal, lian henvendte til mig: „Vil du kunne taale det?" — Jeg svarede: „Har jeg ikke i Deres Breve en Amulet mod hver Bitterhed, som kunde opstaa i min Sjæl?" Min søde Anna, kan jeg stole paa, at disse Breves Tilværelse vil have samme Indflydelse paa dig? Jeg tror det, men jeg ønsker at vide det.

— — — Hans Breve kan jeg ikke lade dig eller Nogen læse. Det er ikke, fordi jeg ikke ønsker, du skal kende dem, tværtimod vilde det om muligt gøre mig dem endnu dyrebarere, men hør, hvad han skriver: „Vor oprindelige Hemmelighed maa jo snart Deres Nærmeste gøres bekendt med; det finder jeg rigtigt. Men der er endnu et Mysterium tilbage; lad det blive imellem os,! Jeg beder Dem derom!" — Og i min Henrykkelse svarede jeg ham: „Ingen andre Øjne end mine skulle læse Deres Breve." — —

— — — Det gør mig saa lykkelig at kunne skrive til dig om ham, og at du skriver igen til mig om ham. Jeg tror ikke, du misforstaar mig — vel? Han skriver: „Kan De ikke fatte, hvad jeg føler ved at have en Hemmelighed med Dem?" — Nej, jeg-fatter det ikke, men det behøves jo heller ikke. Det Guddommeligste, Helligste, er os jo ufatteligt. Men saa meget føler jeg, at jeg gjorde mig endnu mere uværdig til hans Venskab, end jeg allerede er, hvis ikke hans mindste Ønske var mig helligt. „Jeg beder derom," har han sagt.

Han har bedt mig som Bevis paa mit Venskab at laane af ham de Bøger, jeg ønsker at omgive mig med. Han siger, de ville være ham kærere, naar

de ret længe have været hos mig. Er det ikke mageløst? Jeg har bedt ham laane mig alt, hvad han selv har skrevet, desuden Goethes Værker, dem havde han nævnt, og Baggesens Skrifter, som han har to Udgaver af. Shakespeare vilde jeg usigelig gerne have laant, men han havde skrevet, at han havde to tyske og een dansk Oversættelse; saa fandt jeg det dog altfor ubeskedent at bede om den danske, og en tysk brød jeg mig ikke om. Bøgerne pakker han i en Kasse, som jeg saa kan faa med, naar jeg rejser hjem fra København. Er jeg ikke et lykkeligt Menneskebarn ? I Dag i Saxkøbing har jeg bestilt et lille Bogskab af poleret Træ med en Glasdør med Laas; deri skulle hans Bøger bo under deres Ophold hos mig. — Kan du begribe det Hele? Det forekommer mig som et Feæventyr. Han har lovet at skrive til den 13de December, naar jeg saa vilde skrive til ham til den 14de, da han kanske saa havde samme Grund til gerne at ville være glad. Er det ikke morsomt?"

Hun aftaler med Søsteren at mødes, naar hun i Juleferien rejser til København.

„At Rejsen bliver noget kostbarere, gør ikke noget, i denne Tid i det mindste skulle de afskyelige Pengebetænkeligheder ikke stille sig imellem os og vore uskyldige Ønsker, thi jeg faar 120 Rd. i Honorar for Bogen af Reitzel, der er Forlægger. En Hundreddaler-seddel sendte H. mig forleden i et Brev; de andre tyve vilde han ikke sende, da et saa tykt Brev maatte54

vække Mistanke om dets ulovlige Indhold. Han spurgte, om jeg vilde have dem sendt for sig, eller om han skulde beholde dem, til jeg kom. Jeg har bedt ham sende dem til Komitéen for de Faldnes Efterladte.

Hvor jeg glæder mig til den Rejse! Men tænk, hvor underligt det bliver for mig at høre tale om „Clara Raphael".

Hvis jeg kommer paa Bal, ville Herrerne vist vælge den til Genstand for Konversationen. Bare jeg ikke dør af Latter! H. vil jeg ikke se; jeg har skrevet det til ham. Jeg veed, at jeg slet ikke svarer til det yndige Billed, han har dannet sig af mig, og desuden vilde jeg bære mig saa tosset ad.

— — — Du frygter, at det skal være farligt for min Beskedenhed, at han skriver saaledes til mig. Det tror jeg ikke. Er noget skikket til at gøre En hovmodig, saa er det at leve blandt Mennesker, der staa under En baade i Forstand og Dannelse; og det skylder jeg Sandheden at tilstaa, at jeg har gjort, siden jeg kom herover. Og det fylder let Sjælen med Foragt saaledes altid at se det Smaa hyldet og det Store fordømt. Jeg var bleven mindre god og kærlig, end det ligger i min Natur at være det, hvis jeg var bleven i disse indskrænkede Forhold. Det er mig saa velgørende at se op til H, at hengive mig til ham, at føie mig forstaaet af ham. Netop det, at jeg saa dybt føler, hvor lidt jeg fortjener den Interesse, den Godhed, han har for mig, gør, at jeg modtager alt som en Gave. Se, det er velsignet, glædeligt og skønt at modtage saa meget af den, man saa gerne vil være i Gæld til, men det er ikke den

Slags Glæde, mail bliver stolt af. Jeg husker nok, at jeg brugte det Udtryk, at han smigrede mig og sagde smukke Ting. Hans første Brev kunde ogsaa give mig denne Idee. Jeg skrev til ham selv, at jeg langt fra turde tilegne mig alt det smigrende, han havde sagt, men jeg ansaa det for Komplimenter. I sit næste Brev skrev han iblandt andet: „Hvad der allerede gør mig lidt fortvivlet, er, at De beskylder mig for at have sagt eller villet sige Dem Komplimenter o. s. v." Og i hans senere Breve er der heller intet, man kunde kalde Smigreri. Det er hans digteriske Aand, der altid griber skønne poetiske Udtryk og Sammenligninger, der lyder for mig som en dejlig Musik, som Toner fra et fjernt, fortryllet Land, og de vækker ingen anden _ Følelse hos mig end stille, opløftende Glæde, Kærlighed til Gud og Menneskene og begejstret Iver for at virke til Ære for ham og til Gavn for dem.

Jeg har igen læst dit Brev igennem og set, at der fandtes en Del Spørgsmaal at besvare angaaende Bogen. Du har Ret i, at jeg ikke havde begyndt den, da jeg var i København. Jeg fik først Ideen dertil, efter at Otto*) var rejst herfra, og saa gik det hurtigt, skønt der jo rigtignok undertiden gik mange Dage, ja Uger, uden at Aanden kom over mig, saa jeg et Par Gange var bange for, at det rent skulde gaa i Staa; thi forcere mine Tanker kunde jeg aldrig falde paa at forsøge. Men naar jeg saa havde andre Ting for, gik der ofte pludselig et Lys op for mig,

*) Broderen Otto, der havde tilbragt Størstedelen af August Maaned paa Berritsgaard.

og det var, som om det blev mig indgivet, hvad jeg skulde skrive. Saaledes Moders Fødselsdag, da du laa til Sengs og fik min Medaillon, gik jeg i Skoven og tænkte mig den Samtale mellem Frøken Carlsen og Clara, hvor Clara besøger hende. Frøken C. er slet ikke af den Slags, som Frøken S. *), ligner hun Nogen, saa er det da Ilia, men der er naturligvis ikke nogen bestemt Ytring taget fra hende; hun er ogsaa blidere, mindre udmærket begavet og mindre vittig end Ilia. Frøken S. er der for Resten ogsaa. Du vil kanske genkende hende, efter hvad jeg har fortalt, i den sirlige, fornærmede Frøken Sonne. Der er ogsaa en orthodox Præst, som Clara holder en Præken for (hvilket H. finder lidt ukvindeligt), men kan ligner slet ikke Pastor E. — Baron Axel er et velsignet Menneske, som jeg elsker af mit ganske Hjerte. Der staar for Resten kun lidt om ham. Hans Søster er en sød og yndig Pige; hun hedder Anna. Nu har jeg nævnt alle Personerne. Nej, to Herrer, som Clara disputerer med.

Den 29de (samme Brev).

Siden jeg forrige Gang skrev, har jeg modtaget og besvaret et Brev fra H.; det overgik, ligesom etkvert nyt, de forrige i Indhold. Tre Søndag Aftener i Træk har ban nu tilbragt med at skrive til mig, ikke Forretningsbreve men Breve til en Veninde. Jeg har i alt faaet sex Breve fra ham i denne lyksalige Maaned. Han skriver i det sidste saa meget glædeligt om

*) En Lærerinde hos en af Nabofamilierne, som omtales meget i de forudgaaende Breve.

Bogen, at jeg ikke kan lade være at meddele dig enkelte Steder deraf. Saaledes:

„Om jeg end ved anden Læsning af Manuskriptet kanske var mindre upartisk end ved første, tror jeg dog at turde indestaa for, at Bogen skal gøre Opsigt i Læseverdenen og faa sympathetiske Toner til at klinge i mangt et beslægtet Gemyt."

Et andet Sted staar der:

„Clara, ledet af det energiske og heroiske i sin Karakter, ja, undertiden lidt misledet deraf, viser helt igennem Tilbøjelighed til at sætte sig fast i Yderligheder; men her har Forfatterinden en ypperlig Modvægt i Frøken Carlsen, der modsiger hende med saa megen Sandhed og Kraft, at Ingen kunde gjort det bedre. Dette er en skøn Upartiskhed fra Forfatterindens Side; hun selv giver Læseren det Vaaben i Hænde, hvormed han skal bekæmpe hende, og Læseren vil tænke: Den unge Forfatterinde befinder sig i en Udvikling, hvis Maal hun ikke selv fatter. Det er interessant at være Vidne til denne Udviklings Kamp, fordi den er sand og oprigtig. Det er interessant, fordi Forfatterinden ikke har anden Fejl end at være ung; men er Ungdommen en Fejl, da er det saa skøn en Fejl, at hele Menneskeslægten begræder dens Forsvinden."

Hvad der mest hævede mit Mod og gjorde mig ganske lykkelig, var, at han skrev — i Anledning af, at han ikke fandt det tydelig nok antydet, hvad Clara egentlig vil virke for, og paa hvilken Maade: „Hvad Mathilde vil, forstaar jeg: hun vil virke og kæmpe med sin Pen, og dertil har hun uden Tvivl58

ogsaa et Kald, thi livo skriver med saa veltalende Overbevisningsgave som hun?"

— — — Hvor denne Maaned har været vidunderlig og rig paa Liv! Og i næste Maaned udkommer min lille Bog, som han kalder interessant og nydelig. I næste Maaned kommer jeg selv til København og kan tale med Eder Alle.

— — — Amalie sagde en Gang, at hun troede, at enhver ung Pige havde oplevet eller vilde opleve en Tid, da hun var fuldkommen lykkelig; denne Tid er nu kommen for mig. Jeg synes, Solen skinner ganske anderledes end ellers, thi den spejler sig i mit Hjertes Solskin, at Luften er ganske anderledes frisk og klar, Rugen, der nu spirer paa Markerne, da alt andet er visnet og dødt, ganske anderledes fløj els-grøn og fin, end den plejer at være; det synes mig, at Guds Godhed gennemstraaler alt, hvad der omgiver mig. Og med alt det, at Livet er blevet mig saa kært, har jeg dog bestandig den vemodig-glade Følelse: Nu kan jeg dø, thi jeg har levet.

Min søde Anna, jeg maa. tænke paa at slutte dette Brev. I Gaar fik de andre Søskende mine Breve, hvori jeg fortæller dem alt, og jeg venter med utaalmodig Længsel paa Svar. Fader veed det ikke endnu; jeg veed ikke og kan ikke ret forestille mig, hvad han vil sige dertil. Dog har jeg en foruroligende Følelse af, at han vil ikke kunne lide, at jeg har henvendt mig til H. og ikke til ham. Du kender Fader; tror du vel, han vil kunne eller ville forstaa, at der i saadanne Sager er Forskel paa en Digters ogBREVE TIL SØSTEREN ANNA.

en Oberstlieutenants Raad og Vejledning? Han skal helst være uvidende herom, til jeg fortæller ham det selv.

Nu Farvel! I Dag om fjorten Dage faar jeg Brev fra Eder Alle og Brev fra min Ven. Skriv ret velsignet, min egen søde Anna!

Din

Mathilde.1'

Efter J. L. Heibergs Død fik Mathilde Fibiger de Breve sendt tilbage, som hun havde skrevet til ham, tilligemed et Portræt, der blev taget af hende lige efter hendes Ankomst til København ved Juletid, og som hun forærede ham. Da Mathilde var død i 1872, ønskede Fru Heiberg at faa hans Breve udleverede, men Familien fandt ikke

Anledning til at efterkomme dette Ønske, saa meget mere, som der kun iblandt Mathildes efterladte Papirer fandtes de to efterfølgende, de første, han havde skrevet til hende. Resten har hun sandsynligvis, sit Løfte tro, tilintetgjort tilligemed sine egne, som hun havde faaet tilbage, thi disse fandtes desværre heller ikke.

Af disse to Breve maa der være taget en Afskrift i Mathildes Levetid — om med eller uden hendes Samtykke vides ikke — thi Originalerne have ikke siden hendes Død været udenfor hendes nære Slægtninges Værge. De findes nemlig trykte i Martshæftet 1890 af det af Hr. Peter Nansen redigerede Tidsskrift „Af Dagens Krønike".60

„København. 1ste November 1850.

Højstærede Frøken!

De Papirer, som De har gjort mig den Ære at betro mig, have givet mig saa meget Stof til Eftertanke, at jeg næsten ikke veed, hvor jeg skal begynde og ende. Dog, Begyndelsen er ikke vanskelig at finde. Den bør bestaa i, at jeg takker Dem for den Tillid, De har viist mig. Saafremt De i en literær Sag behøvede en Raadgiver, var der jo saa mange, mellem hvilke De kunde vælge. Mellem disse mange maa jeg nødvendigvis være den, De har foretrukket. Det er et Naadevalg; som et saadant skal jeg betragte det, som et saadant skal jeg stræbe at fortjene det.

Ved at læse Deres Navns Underskrift, havde jeg strax en Anelse om, at De var Søster til en ung Mand, som jeg kendte og af og til har set i mit Hus, og som en tidlig Død desværre forhindrede fra at realisere de store Forhaabninger, man havde knyttet til hans Udvikling *). Allerede denne Omstændighed maatte give mig Interesse for Deres Meddelelser, og da jeg havde læst Deres Brev, som bærer et saa elskværdigt Præg, var mit første Ønske at læse flere Breve fra samme Haand, og dette Ønske kunde jeg strax faa opfyldt ved at tilegne mig Indholdet af den lille Pakke. Jeg tøvede heller ikke med at gøre det. Under denne Læsning overraskedes jeg mer og mer ved saa mange uventede Egenskaber ved Manu-

* Broderen Adolf.

skriptet. Jeg forbavsedes over den dybsindige, pikante Eeflektion, der syntes at forudsætte en mangeaarig Verdenskundskab, over den energiske Karakter, som Brevskriverinden udvikler, endelig over den store Veltalenhed, Virtuositeten i Diktion og Foredrag. Jeg havde ikke læst Halvparten, før jeg begyndte at tvivle paa, at Manuskriptet virkelig hidrørte trå en ung Pige, og jeg tænkte allerede paa, hvad jeg, uden at vække nogen Mistanke, skulde gøre for at erhverve mig nogle Personal-Oplysninger, da i det samme det heldige Tilfælde kom mig i Møde i Skikkelse af min Kusine Sophie Møller og hendes Datter Christine, som just kom for at tilbringe Aftenen hos os. Jeg veed af Erfaring, at Sophie Møller kender næsten alle Mennesker og kan give Oplysning om Enhver. Jeg-benyttede da Lejligheden, idet jeg paa en ganske umærkelig Maade ledede Talen hen paa Deres Familie. Efter at jeg saaledes ganske rigtig havde faaet en hel Del at vide, men lutter Ting, som ikke interesserede mig, kom Lykken mig til Hjælp paa en Maade, der overtraf min dristigste Forventning, idet Christine udbrød: — „En af Døtrene, jeg tror den yngste, er konfirmeret med mig; det er saadan en nydelig Pige." — „Hvad er hendes Navn?" spurgte jeg, dristig paa Grund af det uventede Held. — „Mathilde„, lød Svaret. Saaledes var jeg nu ved Maalet. Dagen efter fortsatte jeg Læsningen af .Manuskriptet, mistænksom imod mig selv, som en bestukken Dommer, hvem Billedet af „den nydelige Pige", i Forbindelse med det i hans Haand nedlagte Præg af hendes aandelige Skønhed, altfor let kunde62

gøre partisk i sin Dom. Men heldigvis har jeg en lang og god Øvelse i at lade nrine personlige Sympathier, lige saa godt som Antipathier, være uden Indflydelse paa mine Domme om Værkerne. De skal nu se, at jeg formaar det.

Den Idee, som opfylder Clara — saaledes faar jeg vel at kalde hende, men i mine Tanker hedder hun Mathilde —

er Kvindekønnets Emancipation, ikke i den vulgære Betydning, at Kvinden skal fægte, svømme og ryge Tobak, heller ikke i den mindre vulgære, men næsten værre, at hun skal have Sæde og Stemme i Kommuner og paa Rigsdagen og kunne aspirere til at blive Minister, men i den Betydning, hvis Gyldighed Alle maa indrømme, at hun skal have Frihed til at realisere sit Ideal. Og dette Ideal, det kvindelige, betragter Clara som en integrerende Del af Menneskehedens Ideal i Almindelighed. Det mandlige og det kvindelige Ideal er, hvert for sig, ensidigt, kun af begges Forening opstaar det almindelig menneskelige. Alt dette maa man indrømme, men derefter vil man spørge: „Hvad er da det kvindelige Ideal?" Det maa jo, efter hvad der er forudsat, være forskelligt f'ra det mandlige, være dettes Komplement til det menneskelige. Men heri synes det mig nu, at Clara slipper Konsekvensens Traad, idet hun bestemmer det kvindelige Ideal omtrent, som om det var det mandlige, eller maaske snarere holder det i en saa abstrakt Almindelighed, at det forekommer, som om det faldt sammen med sin Modsætning, thi Manden er i det hele et abstraktere Væsen end Kvinden. I det mindste gaar det mig ligesom denTO BREVE FRA. J. L. HEIBERG.

Mathilde, til hvem Clara skriver, at jeg ikke ret forstaar, hvad det er for en Idee, som denne vil leve og virke for. Den maatte, synes mig, have et bestemtere Indhold. Dette med Hensyn paa den positive Side. Jeg kommer nu til den negative, det vil sige den Side af den kvindelige Natur, som Clara vil have udelukket fra Idealet, den jordiske, om jeg saa maa kalde den, den, hvormed Kvinden opfylder sin saakaldte jordiske Bestemmelse. Men at udelukke denne Side er formentlig det samme som at ophæve selve Idealet. Det højeste kvindelige Ideal, som Kristendommen erkender, er Foreningen af' Jomfru og Moder. Uden at indlade mig paa Mysteriet heri, hvilket, som ethvert Mysterium, bliver til Modsigelse og Absurditet, naar Forstanden vil analysere det, vil jeg kun bemærke, at selv om man kun tager det som Symbolik, som Billedsprog, ligger den Tanke deri, at det kvindelige Ideal har paa een Gang en himmelsk og en jordisk Side, og at det vilde være mangelfuldt, dersom den ene af disse manglede. Men Clara finder Idealet mindre realiseret i Guds Moder end i Jeanne d'Arc, og heri ligger uden Tvivl en Misforstaaelse. Jomfru Maria er det for Alle gyldige Ideal, som *-enhver Kvinde bør stræbe efter; derimod er Jomfruen fra Orleans et partikulært Ideal, som umulig kan gælde for Alle, thi hendes Mission var selv partikulær, foranlediget ved säregne, tilfældige, i al Fald udvortes Omstændigheder, der ikke let gentage sig, og selv om de gør det, dog ikke henvende deres opfordrende Røst til Alle. Netop fordi hun, saa at sige, kun var skabt eller af Forsynet bestemt til at udføre denne64

eue Mission, maatte hun have den Ensidighed, som den ikke kan undvære, der vil virke for et enkelt Formaal imellem utallige. Det er derfor rigtigt opfattet af Schiller, at den jordiske Kærlighed besmitter hende, og at, idet hun berøres af den, forlader Aandens Bistand hende, og hun taber sin Magt. Men dette er, som sagt, noget ganske partikulært; det er ikke det almeengyldige kvindelige Ideal, og man maa dog antage, at det er dette, som Clara vil realisere.

Det er, som De ser, den sidste Del af Manuskriptet, der kar givet mig ovenstaaende Syn paa Sagen. Det er først her, at der indtræder egentlige Begivenheder, der gør det muligt at opfatte den hele Brev-Cyclus som en Novelle; men det er ogsaa først her, at man ser Resultatet af det Hele, og det er dette Resultat, som jeg ikke kan anse for den Sandhed, hvori Læseren kan slaa sig til Ro. Inden Begiven-liederne indtræde, altsaa i det aller største Parti af Bogen, ser man en interessant kvindelig Karakter i en Krisis af sin Udvikling, og man ønsker næsten, at Resultatet maa udeblive, fordi man føler, at det maa være overilet, naar det kommer, og derfor under den fremtidige Udvikling maa vige Pladsen for et andet. Afset altsaa fra den antagne Slutning, gør Bogen et Indtryk, ikke som en Novelle, men som et Slags „Bekenntnisse einer sckönen Seele", thi Clara er i Sandhed en skøn Sjæl, en højt begavet og rigt uddannet Aand, en ædel, energisk, sand Karakter. Naar hendes Omgivelser beskylder hende for Affektation, beror det paa en komplet Misforstaaelse af hendes Væsen. Men vel kan man tillægge hendeTO BREVE FRA. J. L. HEIBERG.

Exaltatiori, ikke den tomme og flove, der sværmer for det første det bedste, som Tilfældet gør til dens Genstand, men den noble, livis Genstand er det i sig selv Sande og Gode. Men Clara er selv saa sand og saa god, at hendes Exaltation maa. blive til Inspiration, til den Begejstring, der griber den hele fuldstændige Idee, medens Exaltationen kun griber den ene Side, er blind for den anden og uretfærdig imod den. Claras Bekendelser er langt fra at- være , sluttede. Den Tiel vil komme, da en lille hedensk Gud, som hun nu trodser, vil tage en frygtelig Hævn over hende; og naar det er sket — vær overbevist om, at det sker — da vil hun finde det mere overensstemmende med det kvindelige Ideal at omfavne sin Elskede, end, som Tegnér, at trykke hele Verden til sit Bryst. Den Kærlighed, som omfatter hele Menneskeslægten, er skøn, ja mer end skøn, thi den er en Kristens Pligt, men den er for abstrakt til at kunne fylde hele Pladsen i et ædelt kvindeligt Hjerte. Kvinden skal være medlidende, sympathi-serende, hjælpsom mod Alle, men hun skal elske Een, det er Inkarnationen af hendes Idee, hendes rette Emancipation; og denne Kærlighed til Een maa ikke forekomme hende som en Konflikt med hendes Kærlighed til Alle eller med hendes ideale Stræben i det Hele.

Og lad os se, om denne Ensidighed i Claras Id^al ikke efterlader en lille Skygge i hendes Karakter, af og til fordunklende hendes naturlige Elskværdighed. Jeg sigter herved til den Uforbeholdenhed, hvormed hun forsikrer den unge Greve om sin Foragt, samt

den improviserede Præken, som hun holder for selve Præsten og et stort Auditorium. I sig selv er denne Præken fortræffelig, jeg mener fra Talentets Side betragtet, thi Ideerne selv ere næppe ganske modne og ville uden Tvivl engang udvikle sig til et andet Stadium. Præstens Anskuelser er sagtens grundigere end Claras; det er kun Skade, at den gode Mand ikke har Claras Talent. Men det var ikke denne Side af Sagen, jeg vilde udhæve. Min Mening er, at uden Hensyn til Claras Anskuelser og Fremstillings-gave, er en saa skarp, saa mandig personlig Optræden en lille Fornægtelse af den kvindelige Ydmyghed, af den jomfruelige Undseelse. En hyppig Gentagelse af saadanne energiske Optrædelser vilde berøve hende Gratien. Men lykkeligvis har hun denne i saa rigeligt Maal, at man gerne tilgiver hende et Par Skridt udenfor Grænsen. Imidlertid staa disse smaa Udskejelser — om jeg tør kalde dem saaledes — i Forbindelse med den abstrakte Opfattelse af det kvindelige Ideal. Thi at ville sætte Sandheden igennem uden alt Hensyn paa de Omstændigheder, der betinge dens Modtagelse, er allerede hos en Mand en ensidig, abstrakt Bestræbelse — det er ved den, Erasmus Montanus er en saa interessant opfattet Karakter. Men hos en Kvinde, og især hos en ung Pige, er den aller mindst paa sit Sted. Hun kæmper i sine stille Tanker den Strid, som de højrøstede Mænd fører med deres Tunger. Altsaa, med andre Ord: med al Claras Elskværdighed er der noget hos hende, som i det mindste Verden vil kalde ukvindeligt, og maaske ikke saa ganske med Uret, thi det Abstrakte er i sig selv ukvindeligt. Lad Manden have denne

skarpe Kant, lad ham af og til uden Fodfæste overflyve Virkeligheden; Kvindens Bestemmelse er at kalde ham tilbage til det skønne Jordiske; hun skal være Iris, der bygger Bro mellem Himlen og Jorden.

2 den November. De vil se, højstærede Frøken, at jeg holder Ord. Hvor stor eller hvor liden Gyldighed der tilkommer min Dom over Deres Arbejde, maa staa ved sit Værd, men De vil indrømme, at jeg har viist mig upartisk, uagtet det var i denne Henseende, at jeg nærede den største Frygt for at forfejle min Dom. Jeg kommer da nu til Besvarelsen af Hovedspørgsmaalet, nemlig Udgivelsen af Claras Breve. De spørger, om jeg vil være Udgiver af Bogen. Med Glæde. Har De kaaret mig til Deres Bidder paa Literaturens Kampplads, skal jeg visselig ikke undslaa mig for at bære Deres Farver i mit Skjold. Desuden tror jeg, at for at Claras Breve skulle gøre den rette Virkning, maa Læseren have Sikkerhed for, at Forfatterinden virkelig er en ung Pige, men denne Sikkerhed kan ene gives ham derved, at en bekendt Mand, hvis Ord bør staa til troende, beretter det i en lille Forerindring. For saa vidt har jeg altsaa ikke mere at sige herom, men er færdig med Sagen; thi at skaffe en Forlægger, som betaler et passende Honorar, at sende Dem Beløbet af samme, at faa Bogen færdig til Jul, alt dette tør jeg nok

paatage mig, ja eet endnu, i Fald De tillader det: at være den, som overrækker Dem det første Exemplar, naar De ved ovennævnte Tidspunkt kommer til København, hvorom De jo i Deres Brev giver Haab. Men

inden jeg endnu gør noget Skridt i denne Sag, maa jeg først fremstille den for Dem fra Synspunkter, som De maaske ikke selv har betragtet den fra, men som De bør kende og overveje, inden De tager en definitiv Beslutning.

Bogen hører ikke til dem, som kunne gøre Regning paa en stor Kreds af Læsere; det er ingen Leje-bibliotheksbog; dens Interesse hviler paa noget ganske andet, end hvad de vulgære Læsere begære. Dens egentlige Publikum vil blive det forholdsvis lille Antal af dannede Læsere, men den vil tillige falde i Hænderne paa mange af den anden Klasse, og dertil vil formentlig Udgiverens Navn bidrage, ligesom ogsaa denne sidste Omstændighed — jeg siger det rent ud

— vil foraarsage, at Bogen optræder med større Prætention og vækker større Forventninger, samt fremkalder en strengere Maalestok for Bedømmelsen, end om den direkte udgik fra en i uigennemtrængeligt Mørke indhyllet Oprindelse. Lad os et Øjeblik gøre os Rede for, hvad Virkning den sandsynligvis vil frembringe hos begge Klasser af Læsere. De Dannede

— dens egentlige Publikum — ville upaatvivlelig føie sig grebne og tiltalte af Skønhederne; men hvor Begivenhederne indtræde, og det Heles Tendens aabenbarer sig, ville de føie sig utilfredsstillede og efter al Rimelighed fælde en lignende Dom som den, jeg har fremsat. Men hos mig virker denne formentlige Mangel ikke tilbage paa det Foregaaende. Om derimod ikke mangen anden Læser vil dadle det Hele, fordi han tror at maatte dadle Slutningen, er en anden Sag. At raade Dem til at forandre denne,

vilde være et taabeligt Raad, eftersom De ikke vil kunne gøre det, før De bar faaet et andet Syn paa Sagen, men det sker vel ikke inden Jul. En anden Udvej vilde være at bortskære hele Slutningen; det Hele vilde da blive som et Fragment af en Dagbog uden at give sig ud for en Novelle. Ved en lidet forandret Vending kunde det Hele ende med en Slags Udsigt til en kommende Krisis, hvorom Læseren indtil videre forbliver i Uvished, medens der antydedes en tilkommende Fortsættelse. — Men nu den anden Klasse af Læsere, ikke Bogens egentlige Publikum, men Snyltegæsterne, de ville ikke alene ubetinget fordømme det Hele, hvilket for Resten ikke er nogen stor Ulykke, men vore raa kritiske Bladskrivere ville uden Tvivl fremkomme med nærgaaende Invektiver, der ere krænkende for den unge Forfatterinde. Bliver Slutningen staaende, ville de dygtigt raillere over den, og hvad jeg har tilladt mig at kalde Exaltation, ville de betegne med langt værre Navne. Vil De kunne taale dette? Vil det ikke fylde Deres Sjæl med en Bitterhed, som den er for god til at burde rumme? Og endnu en Betragtning i den Anledning: Naar det sker, som jeg her har spaaet, er det absolut nødvendigt , at Forfatterindens Navn bliver den dybeste Hemmelighed, thi der gives Fornærmelser og Forhaanelser, for hvilke en ung Dame aldrig bør udsætte sig, da de, selv om hun er ren og hvid som Sne, ligesom kaste en latterlig Skygge paa hende og bringe hende i Folkemunde. Tør De nu være forvisset om, at Hemmeligheden vil blive ligesaa dybt bevaret fra Deres Side, som jeg tør indestaa for, at den skal

blive det fra min ? Min Mening er naturligvis ikke, om De selv formaar at tie, thi derpaa tvivler jeg ikke noget Øjeblik. Jeg kender Dem jo. Har De ikke i Claras Breve meddelt mig Deres inderste Væsen, for saa vidt, som det er opgaaet for Deres Bevidsthed? Og dette Manuskript har De jo ikke meddelt nogen Anden, i Fald jeg har forstaaet Dem ret? Dette indgiver mig den maaske noget dristige Tanke, at jeg, som aldrig har set Dem, kender Dem bedre end de, som ere saa lykkelige at være i Deres Nærhed. Altsaa, De kan bevare Deres egen Hemmelighed, jeg indestaar derfor. Men er der ikke i Claras Breve Tanker og Anskuelser, som De mundtlig har ytret for Andre, maaske endog i samme Udtryk og Ord? Det skulde være besynderligt, om De ikke i mundtlige

Meddelelser havde ladet noget af det, som opfyldte Deres Sind, udstrømme til Andre. Er der ikke fremdeles, ved Skildringer af Personer, en eller anden fra Virkeligheden laant Figur, som vil være kendelig for Deres Omgivelser? Ved alt sligt vil Deres Anonymitet røbes. Overvej alt dette og tag Deres Beslutning. Først da bør jeg gøre et Skridt i denne Sag.

De slipper saaledes ikke for at skrive mig til en Gang endnu. De ser, det er nødvendigt, ingen Underfundighed fra min Side for at forskaffe mig den Glæde at modtage et nyt Brev fra Deres Haand. I Forventning heraf undertegner jeg mig

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

S. T.

Frøken Mathilde Fibiger."

„København. 10de November 1850.

I Sandhed, Frøken Mathilde! (tilgiv, at jeg kalder Dem saaledes, men det forekommer mig, som jeg allerede længe har kendt Dem), der er ved Deres Breve noget ganske særegent, som jeg ikke veed at betegne ved det rette Udtryk, og hvis Virkning jeg vel heller ikke formaar at beskrive, uagtet jeg har erfaret den. Det er, som om Deres Ord var Sædekorn, der fæstede Rod i Læserens Tanke og uformærket voxede op til en hel Skov, som han tilsidst ikke kan se for lutter Træer. Deres Ord hænge forunderlig fast i Sindet, saa at man, selv om man vilde, ikke kan rive sig løs fra dem, men idelig nødes til at vende tilbage til dem i sine Tanker. Deres Breve, selv om de ere lange, efter den sædvanlige Maalestok, synes Læseren for korte, thi der er saa meget, hvorom han ønskede at erfare mere, saa meget, hvorom han gerne vilde spørge, hvorpaa han saa gerne vilde have Svar. Hvad gør han da i Mangel af bedre? Han læser Brevet om igen, han læser det atter og atter, indtil han føler sig overbevist om, at han nu har tilegnet sig det Hele, og at han ikke har overset det Ubetydeligste. Men endnu er han ikke færdig; nu begynder han at spejde mellem Linjerne for at se, om han ikke kan stave sig til den usynlige Skrift, der ledsager den synlige. Kort sagt, den hele Virkning er, hvad man kalder at blive betaget af noget. Her tror jeg, at jeg har fundet det rette Udtryk.

De selv, Frøken, har forsøgt at læse mellem Linjerne i mit Brev, men hvad De har troet at finde,

staar eier ikke, kunde og burde ikke staa der. Hvad der allerede gør mig lidt fortvivlet, er Deres Beskyldning for, at jeg har sagt eller villet sige Dem Komplimenter. Det er ikke, fordi jeg er en ubetinget Hader af Komplimenter eller har forsvoret at bruge dem, thi det er dog en Fordom at betragte Komplimenter som eet meel tomme Smigrerier; en Kompliment kan jo være venlig og oprigtig ment. Men foreli jeg veed, at Komplimenter, selv om de ere mente, ja, maaske just naar de ere det, grænse til Impertinence, vilde jeg være meget bange for at anbringe dem hos en Dame, der endnu ikke kender mig, og paa hvis Agtelse jeg sætter saa stor Pris, især fordi jeg bejler til hendes Venskab. Men jeg har vel selv Skyld i Misforstaaelsen, idet jeg, i Betragtning af min Alder og mine Forhold, har troet at kunne spare mig clen Ulejlighed at lægge Skjul paa, hvormeget jeg var „betagen" af mit Fantasibillede, dannet dels af den elskværdige Brevskriverindes Orel, dels af min Kusine Christines i eet Ord indbefattede Skildring af hendes Personlighed, — en Skildring, paa hvis Rigtighed jeg endnu holder, thi De selv, Frøken, indrømmer den, idet De modsiger den: De tilstaar jo, at det beskednere Prædikat tilkommer Dem; men naar De selv dog inel-rømmer saa meget, saa kan man med Vished vide, at det er for lidt, og at det større Prædikat passer. Stolende altsaa paa den kun lidet behagelige Forrettighed, som ligger i den Omstændighed, at jeg med Hensyn paa Aarene magelig kunde være Deres Fader, ja til Nød Deres Bedstefader, dersom det havde behaget Vorherre at arrangere det saaledes, har jeg

maaske altfor uforbeholdent lagt mit Sindelag for Dagen. Og De ser, at jeg fremturer deri, thi nu da Ulykken er sket, er det jo for silde at anslaa en anden Tone; den vilde dog ikke mere kunne bedrage Dem.

Og hvad var Aarsagen til min Mangel paa Forbeholdenhed? De selv. Jeg var rørt over den Tillid, hvormed De, i en for Dem saa vigtig Sag, tog Deres Tilflugt til den, som var Dem personlig ubekendt. Og jeg behøver ikke at sige, at jeg var rørt derover, thi jeg er det endnu, uagtet De i Deres sidste, for Resten saa kære Brev har blandet mig en Del Malurt i Honningen. Allerede i Deres første Brev forekommer et Sted, som ikke var mig behageligt, da jeg læste mellem Linjerne. De siger nemlig, at det vilde være ligesaa taabeligt som fornærmeligt at antage, at jeg kunde finde Fornøjelse i at gøre en ung Pige latterlig. Læst mellem Linjerne lyder dette Sted for mine Øren saaledes: „Jeg har betroet mig til Dem, men jeg kender ikke Deres Karakter. Jeg tror ikke, at De vil handle troløst imod mig, thi i saa Fald havde jeg ikke henvendt mig til Dem; men vide det kan jeg ikke. Naar jeg derfor gør Dem opmærksom paa, at det vilde være en Vanære for Dem selv, om De forraadte mig, saa tør jeg vente, at De heller ikke gør det." Imidlertid lod jeg ikke min Tanke dvæle ved denne Ytring. Det er først efter at have læst Deres andet Brev, at jeg er bleven ret opmærksom paa den og har maattet vende tilbage til den. Thi ved Siden af det meget Behagelige, som jeg ikke nok kan paaskønne, hvor megen Mistænksomhed

udtaler der sig ikke tillige? De gør, ligesom de smaa halvtamme Fugle, der nærme sig Mennesket med Dristighed, men idet man byder dem Fingeren til at sætte sig paa, vende de om og ftyve bort, af Frygt for, at der kan stikke en List under. Thi sig mig, hvorledes kunde De, selv „øjeblikkelig", tro, at mine Ord var Ironi? Har jeg valgt dem saa slet? Fremdeles synes De at mistænke mig for, at jeg ikke har ment det, da jeg lovede at udgive Deres Bog, men at jeg har givet Løftet i den Tanke, at De selv, efter nøjere Overlæg, vilde afstaa fra Deres Forsæt, og dersom De gjorde det, vilde det, siger De, kanske være det Fineste. Nej, Frøken Mathilde! Jeg selv ønsker i denne Sag kun at gøre, kvad D e ønsker. Mine Betænkeligkeder udsprang af Omhu for Dem, ikke af Frygt for mig selv. Og endelig, kvorledes har De kunnet antage, at det maaske var mig „ubehageligt" at udgive Deres Manuskript, at jeg Skunde „skamme mig ved Dem"? Hvorledes kar De kunnet overtale Dem til at skrive disse fæle Ord, som min Pen næsten vægrer sig ved at gentage? Dette er altsaa Deres „Tillid" til mig? Med saa megen Mistillid er den blandet! Naar Alt kommer til Alt, er det mig, der har Tillid til Dem, ikke omvendt. Og dog, til Trods for de slemme Ord, jeg er vis paa, at De har Tillid til mig. Lad mig da gøre, hvad jeg kan, for at styrke den, for, om muligt, at give den, hvad den mangler: Sikkerhed.

Altsaa: jeg udgiver Deres Bog, jeg sætter en Ære og en Glæde i at gøre det. Jeg udgiver den helst saaledes, som den er, med den Slutning, mod

hvilken jeg har rettet saa mange Indvendinger, men som dog uden Tvivl maa med for at afrunde det Hele. De af Dem selv paatænkte Forandringer, sigtende til at befæste Deres Anonymitet, venter jeg at erholde fra Deres Haand. Jeg skal nu ufortøvet se at slutte Akkord med en Forlægger, rimeligvis med Reitzel. Om faa Dage, naar Sagen er afgjort, skal De høre nærmere fra mig.

Se, hermed skulde jeg have begyndt mit Brev, som det eneste, der kan Låve Interesse for Dem, og hermed skulde jeg tillige have endt det. De finder vist, at jeg gaar over Aaen efter Vand, og jeg maa selv bekende, at det kan have Udseendet af, at jeg har begaaet en stor Fejl i min hele Fremgangsmaade. De har sendt mig et Manuskript og spurgt mig, dels om jeg fandt det skikket til at udgives i Trykken, dels om jeg selv vilde være dets Udgiver. Vel har jeg svaret Dem paa begge disse Spørgsmaal, saavel i mit forrige Brev som atter i dette, men jeg har svaret paa meget mer, end De spurgte om, jeg har næsten talt mere om Dem selv end om Sagen. Jeg indser, at dette kan have været Dem paafaldende, ja, jeg maa befrygte, at De heri kan have set en Kompliment, en saadan, som gaar over til Impertinence. Men til min Undskyldning maa jeg igen beraabe mig paa den store Tillid, De har indgivet mig. Jeg havde en Følelse af at kende Dem nøje og være sikker paa, at De hverken kunde eller vilde misforstaa mig, især da jeg maatte anse mig for at være i min gode Ret; thi De maa nu sige, hvad De vil, Clara er dog Dem selv i den Betydning, hvori De jo selv indrømmer det: at hun

repræsenterer Deres Anskuelse af det Guddommelige. Anderledes har jeg heller ikke ment det. Det har aldrig været min Mening, at De, siddende foran et Spejl, skulde have portræteret Dem selv. Men enhver Forfatter, enhver Digter kan mer eller mindre identificeres med de af hans Karakterskildringer, i hvilke han har nedlagt sine Grund-Anskuelser; af hans Personer lærer man ham selv at kende, og for saavidt maa man sige, at Enhver „udgiver sig selv i Trykken". Lignelsen om Vandet og Stjernen synes mig heller ikke rigtig, thi ingen Dødelig, altsaa heller ikke Clara, kan være andet end et Vand, hvori en Stjerne spejler sig: heri ser jeg da ingen Forskel mellem Dem og hende. Vil de gøre hende til selve Stjernen, da gør De Deres egen Skabning til Deres Afgud. Digteren kan vistnok skildre Personer, som i moralsk eller i Almindelighed i praktisk Henseende staa over ham selv, men i Henseende til Anskuelser, i theoretisk Henseende, kan han ikke gøre dem til mere, end han selv er. Da. nu Clara — naar jeg undtager den aller sidste Slutning, som jeg visselig ikke har taget for Deres egen Historie — væsentlig Wptræder reflekterende og meget lidt handlende, saa kan der ikke bo andet i hende, end hvad der bor i Dem selv, og jeg maa derfor endnu anse mig for berettiget til i mine Tanker at kalde hende Mathilde. De selv giver mig jo Eet, idet De siger: „For mig viste Bebudelsens Engel sig i en Valkyries Lignelse, og og jeg tror ligesaa for Clara." Ser De, min Frøken! Clara er Mathilde, og Mathilde er Clara. Jeg kan

ikke skille dem fra hinanden, og da jeg var forpligtet til at tale om den Ene, saa blev jeg berettiget til at at tale om den Anden. Jeg behøver ingen flere Argumenter og vil af pur Ædelmod mod min elskværdige Modstanderinde ikke udbrede mig videre over, at alle de Personer, med hvilke Clara staar i Forbindelse, og de Forhold, hvorunder hun lever, de smaa Begivenheder, som møde hende, de Anekdoter, hun fortæller, ere Mathildes „Tyverier fra Virkeligheden."

Og siden jeg kommer til at nævne denne Sag, saa lad mig tilføje, at paa dette Punkt finder jeg-stor Fare for Deres Anonymitet, selv om De gør de omtalte Forandringer. Og er der ikke endnu mere af denne Art end det, som De allerede har skriftet? Jeg veed det ikke, men spørger kun derom. Kan t. Ex. Claras Tante ikke henlede Tanken paa Mathildes Moder? Det er maaske et dumt Spørgsmaal; i saa Fald tilgiv, mig det. Fremdeles, kan den Familie, som De lever hos, ikke fatte Mistanke? Skulde Claras Glæde ved Modtagelsen af hendes Bøger, Kobbere og Staffeli ikke være en Gentagelse af Mathildes ved en lignende Lejlighed? Ja, skulde selv de snadrende Ænder — naturligvis i Forbindelse med andre Træk — ikke kunne være i Stand til at snadre Hemmeligheden ud? Jeg veed jo intet herom og gaar som i Blinde. Jeg veed ikke engang, hvad Maltrup er, paa mit Kort staar Navnet ikke. Jeg maa se at faa Mansas Specialkort. Jeg havde i den Grad glemt Lollands Geografi, at jeg ikke engang

erindrede, paa hvilken Kant af Landet Saxkøbing laa, men maatte søge det paa Kortet. Men det havde heller ikke anet mig, at denne Genstand vilde faa Interesse for mig Nu har jeg tyet til Landkort og til Pontoppidans Atlas og har i Statskalenderen gennemgaaet alle lollandske Herre- og Sædegaarde, samt deres Ejere, alle lollandske Sogn, Byer og Præster. Men Maltrup har jeg ikke fundet. Derimod Pastor E.'s i V. Professor Martensen, som jævnlig besøger Lolland og kender de fleste af Landets Præster, spurgte jeg i Gaar om E. Han sagde, at man ikke just kunde regne ham til de Orthodoxe, men at han, efter oprindelig at have været Rationalist af den Clausenske Skole, nu var bleven paavirket af Martensens Dogmatik og søgte at realisere det Umulige ved at forene disse to uforenelige Sider. Iøvrigt sagde han, at det var en ung, smuk, i Omgang behagelig Mand, og hans Kone en livlig og opvakt Dame. Saaledes lød hans Beretning, meget forskellig fra Deres. Da han ved samme Lejlighed kom til at nævne adskillige Steder og Personer paa Lolland, ventede jeg med Utaalmodighed paa, at han ogsaa skulde lade et Ord falde om det mystiske Maltrup, ja maaske endog om Frøken Fibiger, men der blev desværre intet af.

Jeg har fast besluttet, at mit Brev ikke maa overstige et Ark, thi jeg vil ikke overvælde Dem med det, Goethe kalder „das Massenhafte". Det er vist allerede for langt, og endnu har jeg saa meget at sige Dem, at det ikke er at

tænke paa at

anbringe det paa den lille Plads, som her er tilbage. Jeg maa endnu aabne en Diskussion med Dem angaaende Idealet. Herom indeholder Deres Brev saa meget interessant, at jeg ikke kan undlade at knytte mine Betragtninger dertil. Vel er det nogle Indvendinger, som jeg vil tillade mig at fremsætte, uden derfor at gaa til den Yderlighed at anse Deres Idee som „rent forfejlet og pinegal". De bruger haarde Ord, naar De tillægger mig en saadan Mening. Hertil haaber jeg at finde Lejlighed i mit næste Brev, som rimeligvis snart vil følge. De selv siger jo, at den Tid er nær for Haanden, da jeg ikke mere kan skrive Dem til. Fortænk mig da ikke i, at jeg benytter Lejligheden, medens jeg er saa lykkelig at kunne gribe den. Paa nærværende Brev venter jeg intet Svar, thi her er jo intet at svare paa; i det mindste vover jeg ikke at bede Dem derom. Men jeg behøver ikke at sige Dem, at dersom De vil skænke mig det Uventede, vil det modtages med dobbelt Erkendtlighed. Dersom der kommer nogle Øjeblikke, hvori De ikke finder Dem oplagt til nogen Beskæftigelse, ej engang til at tænke, dersom De faar, hvad man kalder nogle moments perdus, .gaa lad dem anvendes til et Brev til mig. Jeg skal nok finde et Par Guldkorn deri, og disse skulle ikke være perdus. Og skriver De til mig, da skriv som til „en af Deres unge Veninder", det vil være mig det kæreste, da jeg saaledes snarest tør vente at møde Dem selv. Thi vel er jeg ikke ung og kan i al Fald ikke være Deres

Veninde, men jeg er dog ikke for gammel til at forstaa et ungdommeligt Gemyt, og jeg ønsker intet mer end at maatte betragtes som

Deres oprigtige Ven

J. L. Heiberg.

Til Frøken Mathilde Fibiger."II.

1851-63.

„Clara Raphael. Tolv Breve". Bogens Indhold og Tendens. Hvad forstod Mathilde Fibiger ved Emancipation? „Hvad er Emancipation? af Sophie A****u. „Et Besøg". Clara-Raphael-Striden. Mathildes nære Slægtninges Holdning overfor hendes Forfatterskab. Hendes egen Sindsstemning. Heibergs Forhold efter Udgivelsen. Faderens Død. Bekendtskabet med Grundtvigs og Opholdet paa Rønnebæksholm. Det rygtes, at Mathilde agter at optræde som Talerske ved en Folkefest. Familiens Forskrækkelse derover og Indskriden. Mathildes Kamp for sin Uafhængighed. „En Skizze efter det virkelige Liv". Dens Indhold og Modtagelse i Rressen. Næringssorger og Familiebekymringer. „Minona" udkommer. Dens Indhold og Modtagelse i Pressen. Hvad Mathilde selv har villet haft frem i den. Hun tager atter ud som Lærerinde. Vinteren i Ølgod. Tyfus. Genoptagelse af Eneboerlivet i København. Hendes Arbejde og Kamp for at ernære sig. For sidste Gang ude som Lærerinde. Ansættelse ved Telegrafvæsenet.

Ved Juletid 1850 udkom „Clara Raphael". Selv uden at være baaret frem af Heiberg vilde denne lille Bog, til Trods for dens iøjnefaldende Brøst,

sikkert have vakt Opmærksomhed, skrevet, som den er, ud af et ungt, begejstret Pigehjertes fulde Varme og udkommen paa rette Tid. Naar man nu læser den, har man ondt ved at fatte, at den kunde vække et saa stort Røre, og mindre ved at læse den end ved at se, kvilken Bevægelse den afstedkom, ved at se det Utal af Penne, store og smaa, den satte i Bevægelse, faar man ret Begreb om de Forholds Snæverhed, der gjorde de Kvinder, som higede ud over dem, Livet saa besk.

Clara Raphaels tolv Breve, hvoraf det første er dateret den 8de November 1848 og det sidste den 7de Juli 1849, ere skrevne til Veninden Matkilde. Forfatterinden skriver angaaende den Form, hvori Bogen er affattet, til

Heiberg"): „Den er skreven i Breve, og jeg har søgt at undgaa den Omstændighed, som altid har plaget mig ved Bøger, der var skrevne i denne Form; den nemlig, at de næsten altid ere skrevne til Læserne, ikke til Læseren. Jeg har stræbt at vedligeholde den frie, undertiden overgivne Tone, hvori en ung* Pige skriver til sine Veninder, clen dristige Hengivelse til Øjeblikkets Indskydelser, kun i saadanne Breve overlader sig til. Jeg har virkelig tænkt mig denne Venindes kele Personligked og med Vilje ignoreret enhver anden Læser, imens jeg skrev."

Clara har tidlig mistet sine Forældre og er bleven opdraget af en gammel Tante, som lod hende skøtte sig selv og for saa vidt forkælede kende, som hun

*) Se dennes Fortale til „Clara Raphael."

lod hende have sin fuldstændige Frihed. Noget inderligere Forhold herskede der dog ikke imellem dem, eftersom der ikke var Spor af Samstemning i deres Interesser. „Hun," skriver Clara, „sværmer for Skødehunde, Fugle i Bur og har den mest levende Interesse for Naboers og Genboers Affærer o. s. v. Jeg holder kun af Fugle i Luften, Hunde i Lænke, og er nærved at falde i Søvn over al den Snak om ingenting." Clara beslutter sig derfor til at tage ud som Lærerinde efter en kort Tid at have deltaget i det københavnske Selskabsliv og følt Tomheden ved dets Adspredelser, overladende det til Jomfru Leth, der „er som skabt for Tanten," at pleje denne paa hendes gamle Dage. Om sin Udvikling og sit nærværende aandelige Standpunkt udtaler hun sig i følgende Ord, der vel tildels kunne gælde for en Selvbekendelse af Mathilde Fibiger:

„Du veed, jeg som Barn var ganske overladt til mig selv og ingen regelmæssig Undervisning havde. I Skole vilde jeg ikke, og af de Lærere, jeg fik hjemme, beholdt jeg sjælden nogen ret længe. En havde en rød Næse, en Anden skelede, en Tredje var kedsommelig og vidtløftig — Aarsag nok til at give dem Afsked. Saaledes kunde der gaa Maaneder hen, uden at jeg havde anden Beskæftigelse end at sy lidt, tegne og læse alle de Bøger, Tante saa rigelig forsynede mig med: Digte, Æventyr og Romaner imellem hinanden. Heraf skabte jeg mig nu en hel Verden, hvori jeg levede med alle mine Tanker. Jeg kedede mig aldrig, thi havde jeg læst et Æventyr til Ende, kunde jeg fortsætte det i det Uendelige. Her-

til sluttede sig min Begejstring for Danmarks Historie; jeg er opvoxet med de danske Helte, og hvert Digt om dem kunde jeg udenad. Hvor sørgede jeg ikke over, at Fortiden var forbi! Det forekom mig, som Danmark nu kun var til i Erindringen.

— — — Endelig var jeg saa vidt, at jeg skulde gaa til Præsten. Egentlig havde jeg slet ingen Religion. Hvad Præsten sagde, havde jeg intet at indvende imod, det maatte vel være sandt, og ofte fandt jeg det poetisk og smukt, men jeg forekom mig som udenfor det Hele. At aflægge Løftet betænkte jeg mig nok paa, men saa syntes jeg, det var større Fejl at sætte Tante i den Fortvivlelse og Eder alle i den Forundring, det vilde vække, hvis jeg protesterede mod at blive konfirmeret, end at sige det lille „Ja" i Kirken.

Den 21de Marts oprandt et nyt Liv for mig. Jeg saae det danske Folk, som jeg kun kendte fra Sagn og Sange, jeg hørte de Ord udtalte, som fandt dybest Genklang i min Sjæl. Mine Idealer traadte mig i Møde i det virkelige Liv, og mit Hjerte bankede i stolt Selvbevidsthed. — — Og med mit Fædreland fik jeg Troen paa Gud! Det var, som om Solen brød frem og vakte mig af den lange Drøm. Jeg følte, hvad det vil sige at være et Menneske, skabt i Guds Billede, skabt til evigt Liv, at den ikke er værdig til at leve, som ødsler Tiden bort i taagede Drømmerier i Steden for at virke til Held og Velsignelse i den skønne Verden."

De nye Forhold, Clara stedes i, tilfredsstiller hende heller ikke. Forpagter Bech, hvis Børn hun

underviser, keder hende med vidtløftige Skildringer af „Herskabet" paa Godset, og da dette Thema er udtømt, tager han fat paa de øvrige Familier paa Egnen. Utaalmodig herover søger Clara at bringe andre, mindre trivielle Emner paa Bane, men Politik, Nationalitet og Litteratur finder ingen Genklang hos ham. Hans Hustru, der helt gaar op i sit Husvæsen og som Husmoder er en kvindelig Udgave af Holbergs Stundesløse, bidrager ikke heller til at give Familielivet Farve og Tiltrækning.

Clara gaar derpaa over til at skildre deres nærmeste Omgangskreds, men afbryder utaalmodig sig selv med disse Ord, som er i nøje Samklang med, hvad vi alt have læst i Brevene til Søsteren Anna. „Nej, jeg udholder ikke at blive ved! Disse ensartede Personligheder løbe sammen for mine Øjne til en jævn Taage, hvori jeg kun skimter Smaat i Smaat og Graat i Graat. Og de kaldes Mennesker! Er da ikke Mennesket skabt i Guds Billede med en udødelig Sjæl, som gør det til Naturens Herre og Arving til Guds Rige? Fristes man ikke til at tvivle derpaa, naar man lægger Mærke til deres Interesser og hører deres Samtaler? De burde gaa med Dampkraft som andre Maskiner!"

De Planer, hun havde haft om at uddanne sine Elevers Aand, opgiver hun snart: „Siden jeg har faaet en svag Idee om, hvad Udviklingen af mit eget aandelige Væsen vil sige, indser jeg først, hvor vanskeligt det maa være at have med Andres at gøre. — Hvor kan jeg vide, om, mine Ideer passer for dem? — Sandheden er vel een, men den opfattes forskelligt af

de forskellige Naturer, saa hvad der er sandt for mig, kan gerne være falskt for den, som betragter Sagen fra et andet Standpunkt, alt, hvad man saaledes lærer Børn, forekommer mig at være et Bind, man giver den Sovende for Øjnene. Er det en dygtig Natur, saa rejser den sig. river Bindet fra Øjnene og stræber at bedømme og erkende. Da er det paa Tiden at tale, thi gensidig Meddelelse er vist det bedste Middel til at klare sine Anskuelser. Altsaa, at jeg har opgivet at have med Børnenes aandelige Opdragelse at gøre, kommer af, at den Opdragelse, jeg finder bedst, er — slet ingen!"

Tanten har, da hun rejste, foræret hende M's (Poul Møllers?) Skrifter. Siden hun er begyndt at studere dem, er hun som forvandlet. De vækker hende til Betragtninger over Forskellen mellem Mandens og Kvindens aandelige Kaar og indbyrdes Forhold, og hun kommer til den Slutning, at det i Virkeligheden er de respektive Køns Forfængelighed, -som under forskellig Form volder Ulykken — Mandens som Egoisme, Kvindens som Behagesyge.

„For første Gang i mit Liv føler jeg Sorg over, at jeg ingen Mand er. Hvor fattigt og indholdsløst er ikke vort Liv imod deres ? Er det med Rette, at de halve Mennesker ere udelukkede fra al aandelig Beskæftigelse? Eller har virkelig Vorherre skabt os af ringere Stof end Mændene, — hvilket jeg hørte en af de interessanteste Herrer her i Egnen for fuldt Alvor paastaa — saa vi maa lade os nøje ined automatmæssig at udføre det trivielle Arbejde, der

er os anvist i Livet? Har vor Aand da ikke Kraft, og vort Hjerte ikke Begejstring? O jo, men det egentlige Liv i os er ikke kommen til Bevidsthed, vor Aand er fangen, og Fordommen staar paa Vagt ved dens Fængsel."

Clara er omsider saa lykkelig i den adskillig ældre Frøken Carlsen at træffe paa et Menneske, der med usædvanlige Aandsevner og Livserfaring forener virkelig Dannelse og dermed følgende Frisind og Interesse for de Ideer, den unge Pige forfægter, og som efterhaanden har stillet hende saa godt som ene i den Kreds, hun færdes i. Samtalerne imellem dem, hvori Clara gjør Rede for sig og imødegaas af Frøken Carlsen, hører ubetinget til det bedste og interessanteste i Bogen. Pauline Worm siger smukt og træffende derom i sit lille Indlæg i Clara-Ra-phael-Fejden, „Fire Breve om Clara Raphael til en ung^Pigeli (1851). „Det er det Sted i Bogen, hvor jeg mest har beundret Forfatterindens Talent — der hører en stor Aand til at finde saa skønne Udtryk for Meninger, man ikke selv hylder."

Med Sognepræsten, Pastor Stahr, har Clara forskellige Sammenstød. En Søndag, da Gudstjenesten har været

mere end almindelig lang og kedelig, som Følge af de mange Salmer, der skulde synges, Børn, der skulde døbes, og dermed følgende Ofring, og man omsider., da alt er vel overstaaet, samles til Kaffe i Præstegaarden, hvor Talen falder paa, hvor urolige Børnene have været under Daabshandlingen, udbryder Clara uvilkaarlig: „Det er dog ogsaa en besynderlig

Ceremoni!" Heraf tager Præsten — hvad man i Grunden ikke kan fortænke den Guds Mand i — Anledning til at tage hende i Skole, rigtignok paa en noget hæftig og uskaansom Maade, og Søndagen efter drager han yderligere til Felts imod hende i sin Præken. Da adskillige af Tilhørerne, deriblandt Forpagter Bechs med Clara, efter endt Gudstjeneste atter samles i Præstegaarden, kommer det til en Menings-udvexling mellem Præsten og Clara, som ender med, at denne i en improviseret Præken nærmere udvikler sine religiøse Anskuelser. Disse, der har en foruroligende Lighed med dem, Mathilde fremsætter i sit andet og sidste Septemberbrev til Veninden, tjener just ikke til at hæve hende i hendes Omværendes gode Omdømme.

Mere og mere indser Clara, at den, der vil vie sit Liv til Kamp for Sandheden, maa forsage Verden og dens Lyst, thi at leve for denne er det samme som idelig at svige hin. „Naar Ideen gaar op for et Menneskes Sjæl," skriver hun, „da maa han, ligesom Købmanden, der fandt den kostelige Perle, give al sin Ejendom for at tilegne sig den. Man faar jo ikke det ubetydeligste her i Livet for intet; skulde man da faa det evige Liv uden at give noget derfor? Nej, naar man vil det Evige, maa man opgive det Timelige. Men heller ikke Verden giver uden at tage: vil man det Timelige, saa maa man opgive det Evige. Den samme Idee laa ogsaa til Grund for den skønne Benævnelse af Nonnen: Guds Brud. Hvo der vil leve for Himlen her paa Jorden, maa formæle sit inderste Væsen med Ideen og af al Kraft kæmpe

mod det Verdslige. Men at trække sig tilbage i et Kloster ligner snarere en Flugt fra Slaget end et Angreb; det var at tage Ideen bogstavelig i Steden for aandelig."

Paa Venindens Spørgsmaal: „Skal det aandelige Klosterliv forstaas saaledes, at du aldrig vil gifte dig? Hvad vil du da gøre, om du kommer til at elske en Mand?" svarer Clara med disse Ord, der sikkert kunne siges at være talt ud af Matkilde Fibigers Hjerte : „Kære, jeg haaber, jeg skal komme til at elske mange Mænd, og saa vil jeg takke Gud, som kar skabt dem og mig, fordi han paa saa mange Maader giver sig til Kende for os. Men du mener vel, hvis jeg bliver forelsket? Du yd vist le, naar jeg siger, at jeg snarere kunde forelske mig i en yndig ung Pige end i en Mand. Der er saa meget uskønt ved Herrerne, der generer mig. Iøvrigt kan jeg kun sige, at jeg hverken vil' gifte mig i Dag eller i Morgen eller rimeligvis nogen Sinde. Du siger endvidere: „Du er forberedt paa at blive misforstaaet, ja endog forhadt; men sig mig, har du ogsaa betænkt, at du vil blive gjort latterlig? Din hele Idee vil blive anset som et Sidestykke til den bekendte Kamp mod Vejrmøllerne! Har du Mod til at blive betragtet som en kvindelig Don Quixote?"

„Jo, jeg har virkelig betænkt dette, og jeg er desuagtet fast i min Beslutning. Det maa være uendelig tungt at være latterlig af Naturen, men den Omstændighed, at jeg kar Valget, giver mig Mod til at lade mig anse for en Karikatur. Lad Folk tro, hvad de ville! Jeg føler, at det er Liv af Guds

Liv, som flammer i mit Bryst, og i denne Tro har jeg Styrke til at foragte Verdens Dom."

Hun gaar til Alters, ligesom for at besegle sin Beslutning, og knælende foran Altret „giver hun Gud sin bele Sjæl i det Løfte, at kæmpe indtil sin Død for Sandbed og Oplysning, for Menneskenes Lyksalighed og Guds Ære". Hun lover, at intet Hensyn til jordisk Lykke skal drage hendes Sjæl fra den Evighed, hun indvier sig til.

Paa Vejen hjem fra Kirken hænder imidlertid noget, der sætter den nys tagne Beslutning paa en fast overmenneskelig Prøve. Hun møder nemlig den unge Baronesse Anna, ledsaget af en Tante, der er i Huset hos det af Forpagter Bech altfor tit beskrevne „Herskab", som efter den gamle Barofis nys indtrufne Død bestaar af

Søskendeparret Anna og Axel, hvilken sidste lige er hjemkommen efter et længere Ophold i Udlandet og har taget Stamgodset i Arv. Anna og Clara bliver snart uadskillelige Veninder, og den unge Baron fatter en brændende Kærlighed til Clara, som fuldt ud besvares af denne, der aldrig før har anet, hvad Kærlighed til en Mand var. Axel til-staar hende sine Følelser i et Brev, som han sender hende i en Bog. I salig Henrykkelse faar hun det Indfald at ville lade sig spaa sin Skæbne af de Blade, det har ligget imellem. O Jammer! det er Schillers „Die Jungfrau von Orleans", Claras Ideal, og det første, hendes Øje falder paa, er disse betydningsfulde Linjer: Eine reine Jungfrau vollbringt jedwe-des Herrliche auf Erden, wenn sie der ird'schen Liebe widersteht! Hun vaagner pludselig til Erindringen

om den Livsplan, hun alt har grundet paa disse Ord, og efter en hastenit Kamp imellem sine, efter hendes Mening uforenelige Følelser, beslutter hun sig til endnu en Gang at give sig Skæbnen i Vold og tyer til Kirken i Haab om der at faa et Vink fra oven om, hvad hun har at gøre. Det begiver sig da, at Prækenen har til Text disse Ord „Ingen kan tjene to Herrer, thi enten maa han elske den ene og foragte den anden, eller han maa hade den ene og holde sig til den anden." Hermed er Vinket klart og tydelig givet; hun skriver til Axel, at hun alt har givet sit Løfte til en Anden.

Den Sjælekamp, dette har kostet hende, har imidlertid været Clara for stærk. Hun falder i en hæftig Feber og plejes af Anna, som nu griber Pennen og i ellevte Brev meddeler Mathilde det skete. Efter at have set den Fortvivlelse, Claras Brev nedsænkede Axel i, ilede Anna til Veninden, sikker paa, at her maatte finde en Misforstaaelse Sted. Paa hendes indtrængende Spørgsmaal svarer den haardt medtagne Clara kun ved at pege paa sit sidste, endnu ikke fuldendte Brev til Mathilde. Efter at have bragt Clara til Sengs, begaar Anna den noget paafaldende Indiskretion at ile hjem til Broderen med det betydningsfulde Brev, som gør ham bekendt med det af Clara aflagte Løfte og Konflikten mellem dette og hendes Kærlighed. Næppe er Clara kommen nogenlunde til Kræfter, førend Anna bringer et tilfældigt , naturligvis meget bevæget Møde i Stand imellem de Elskende. Hvad der foregaar imellem dem, faar Læseren intet at vide om — det er stadig

væk Anna, der refererer, og hun er taktfuld nok til at holde sig udenfor Hørevidde — men det ender med, at Clara besvimer og faar et Tilbagefald, og at Axel gaar med i Krigen som Frivillig. Forinden betror han dog Søsteren et Brev, som skal gives Clara, naar hun er rask nok til det. Han beroliger hende med, at Clara og han ikke ere tabte for hinanden; han haaber med Tiden at kunne hæve sig til det høje, aandelige Stade, hun indtager, og findes værdig til at vie sit Liv til Kamp for den samme Idee, Clara vil leve for. I tolvte og sidste Brev har Clara atter Ordet. Det er skrevet Dagen efter Sejren ved Frederits. Axel har været med i de Kæmpendes Rækker, og fra ham har hun faaet Underretning om det lykkelige Udfald.

„Mine Følelser overvælder mig næsten," skriver hun, „og, Mathilde, jeg tør lade Himlen se disse Følelser. Det var ikke alene Kvindens Tak til Forsynet for hendes Elskedes Frelse, det var ogsaa den danske Piges Jubel over Fædrelandets Sejr. Danmark var min første Tanke, Axel den anden; derpaa kender jeg mig selv igen!

Axel skriver til mig: „Jeg er overbevist om, at Deres Følelser allerede ere lutrede til en søsterlig Kærligheds rene Flamme, og jeg lover Dem ved Deres eget, for mig helligste Navn, at al min Stræ-ken skal gaa ud paa at forædle min Lidenskab for Dem og befri den fra enhver Blanding af Egenkærlighed. Men hertil maa De hjælpe mig, Clara! Giv mig ikke alene en Broders Plads i Deres Hjerte, men en

Broders dyrebare Ret til at leve for Dem og lios Dem. Det kan kun ske, hvis De vil blive min Hustru for Verden; for Gud og hinanden ville vi leve sammen som kærlige Søskende."

Hvad er det egentlig, Mathilde Fibiger forstaar ved Emancipation? Hvad fordrer hun for Kvinden?

Kyskhedskravet, hun stiller, selv indenfor Ægteskabet, til den, der vil vie sit Liv til Kamp for Idealet, maa billigvis tilskrives Ungdommen og Uerfarenheden hos Forfatterinden, som maaske har været stedt i Forhold, der

har aabenbaret hende Ægteskabet under lidet tillokkende Former. Mangfoldige unge Piger føler en Tid lang det samme. Langt fra at være en Mangel, turde dette snarere være en Ynde mere; men Folk i Almindelighed og „vore raa kritiske Bladskrivere i Særdeleshed" gav dette kostelig Anledning til Godtkøbsvittigheder og Spot.

For nærmere at gøre Rede for sine Anskuelser udgav Mathilde Fibiger i Løbet af 51 to Smaapiécer, „Hvad er Emancipation? af Sophie A*" og „Et Besøg". Med Hensyn til Indholdets Friskhed og fængslende Evne staa de tilbage for „Clara Raphael" — en naturlig Følge af, at de ere en Gentagelse og nærmere Udvikling af denne. Der fattes dem heller ikke hverken paa Tankerigdom eller paa Uklarlied; men hvad der mest betegner dem, er dog den Kærlighedens Aand, hvoraf de ere gennemtrængte. I den Henseende staa de over „Clara Raphael", og trods deres Mangler

bærer de Vidne om, at hun som Personlighed har vundet meget, siden hun skrev sin første Bog.

„Vilde du endnu, Cecilie," skriver hun i „Et Besøg" til en af sine kvindelige Modstandere, „blive ved den Forudsætning, „at min saakaldte Idee hver Dag skal tabe i Realitet og Betydning", da tro mig, som dog her taler af Erfaring: Nej, den har ikke tabt i Betydning, men vundet uendeligt, alt som mit Begreb om den klaredes. Det er mig, der har tabt i Betydning i min egen Porestilling, efterhaanden som jeg blev mig dens umaadelige Storhed bevidst."

„I kalde mig indbildsk og stolt," udbryder hun. „O, vidste I blot, hvor lille jeg føler mig ligeoverfor Tilværelsen, vidste I blot, hvad det er at være som et Svøbelsebarn i Porstand og Erkendelse, men med en Guddoms Vilje og Attraa efter at guddommeliggøre !"

Det Klarsyn, hun har paa sig selv, og som i Forening med hendes strenge Retfærdighedssans giver hende Overlegenhed nok til, f. Ex. ved Frøken Carlsens Gendrivelser af Claras Paastande, stadig at holde Kritiken vaagen over for sig selv, fornægter sig heller ikke her. Hun siger i „Et Besøg" :

„Jeg kan ikke længer fatte, hvor jeg fik de underlige Ideer om Forsagelse fra! Der staar jo intetsteds skrevet, at vi skulle ofre de jordiske Ting for

Ideens Skyld.--Er da ikke Menneskers Agtelse

og Kærlighed os fornøden? Og jeg troede — blind,

som jeg var! — at vi burde ofre den for Ideen, fordi jeg endnu ikke havde erkendt den inderlige Sammenhæng mellem Skaberen og Skabningen, der gør det umuligt at bryde med den Sidste uden tillige at rive sig løs fra den Første."

Hvad hun vil, er Frigørelse, Ret til at udvikle sig efter sin egen Natur, formenende, som hun siger i „Clara Raphael", at „Gud i hvert Menneske kar villet udtrykke en guddommelig Idee og en særskilt i hver." Hun vil følge sin egen Lov, som hun kalder det, men betegner i samme Aandedræt i „Hvad er Emancipation?" denne som den skikkeligste lille Lov, der visselig ikke skal lokke Nogen i den sorte Gryde, fører den end til Tider hende selv ud i et Uføre af Uklarhed.

Hendes Emancipationsfordring gaar mindst af alt ud paa, at Kvinden skal te sig som Manden, heller ikke, at hun skal tage Del i Mandens Gerning. Hun skriver i „Clara Raphael" :

„Du vil vide, hvad min Hensigt er med Damerne, om jeg vil have dem rigtig emanciperede, saa de deltage i alle Herrernes Rettigheder og Forrettigheder. Nej, tusinde Gange nej! Hvad Forretninger angaar, da ere vore, Et af To, Tankefriheden mindre i Vejen end de fleste af deres. Jeg vil hellere være Sypige end „noget paa et Kontor", og du skal aldrig opleve den Dag, da du ser mig med Piben i Munden, fordybet i lærde Undersøgelser i det tilstøvede Studerekammer."

Og i „Hvad er Emancipation?" siger hun: „Kvindens Frigørelse bestaar ikke i, at der banes hende Vej til Embeder og andre Erhvervskilder. Gør hende til Læge, og se, om hun bliver friere derved! Hvad hjælper det, at hun lærer

at obducere og anatomere, naar hendes Aand imidlertid hentæres af Mangel paa Næring af det evige Livs Kilde? Det er denne Nærings-Vej, der skal aabnes for hende. Men hermed være det ikke sagt, at jeg forkaster en Udvidelse af vor Virkekreds som uhensigtsmæssig. Jeg mener kun, at den maa komme som en Følge af Emancipationen selv. Virkekraften skaber Virkekredsen — ikke omvendt."

Og senere hen sammesteds:

„Vi tillægge Mændene en altfor fctor Indflydelse, naar vi tro, at disse „Herrer i Aandens Rige" have udelukket os fra Friheden og nu gaa omkring med Nøglen i Lommen. Ingen er udelukket fra Aandeverdenen — vi leve midt i den. Men vi leve i Mørke, derfor kende vi den ikke. Oplysning er det, vi trænge til, Oplysning om Livet!"

Det er, naar alt kommer til alt, ikke Kvinderne alene, der have Frigørelse behov, det er hele Menneskeslægten. Hun henvender sig blot til Kvinderne, „de staa mig nærmest, dem og deres Kald forstaar jeg bedst; igennem dem kan jeg maaske indvirke paa Mændene." — „Det er ikke Manden, der skal frigøre Kvinden, men de Opvakte i Aanden, der skulle vække de Sovende, de Rige, der skulle dele deres

aandelige Ejendom med de Fattige; men det er ikke de Frie, der skulle frigøre Trællene. Saa vist som Trældommen er i os, maa ogsaa Frigørelsen komme fra os selv."

Kvindernes Opdragelse og Undervisning — Balle og Instituterne — drager kun til Felts imod, og om den saakaldte Kvindeligked siger kun træffende og smukt i „Et Besøg":

„Efter kvad jeg kender til Eders Kvindeligked, frygter den for enkver Hengivelse, den følger bestandig med som et NB, og ved alt, kvad I ere, og alt, kvad I gøre, hindrer den Eder i at være og gøre det ganske, hvilket er det samme som intet at gøre; tki lever du ikke ganske, saa lever du slet ikke. Saaledes bliver det Eder selv, som kave taget Sløret og afsondret Eder fra Tilværelsen. Herved have I ogsaa skilt Eder fra Manden; ikke fra Herrerne, Galanteriet, Selskabslivet o. s. v., men fra Mandens Liv og Interesser og derved fra Menneskehedens. Og var det ikke heri, vi skulde forenes? — — Det er ikke alene i Ægteskabet, at To blive som een Person, men ogsaa i Ideen. Det første er en Forbindelse, det sidste en Forening; og har Ægteskabet en dyb og hellig Betydning, da er det som et Symbol paa den store Enhed i Ideen, hvor Kraften og Skønheden, Forstanden og Begejstringen sammenføjes af den ene, evige Kærlighed til eet Liv og een Stræben.

Ingen kan kave mindre Begreb end jeg om Mændenes Interesser, Ingen kan være mindre ind-

viet end jeg i alt, hvad der beskæftiger dem; men jeg føler, at det er en Mangel hos mig, at det er min Ulykke, at jeg ikke har Forstand til at sætte mig ind deri. Thi var jeg i Stand dertil, vilde jeg kunne udrette noget stort i Verden, i Steden for at jeg nu kun kan give Vink derom og bidrage til at vække Haabet om en bedre Tid og Længselen derefter."

Det, hun først og fremmest fordrer, er at leve Livet med, at tages i Brug. Hun siger i „Et Besøg" : „Hellere end være det ægte Guld og ligge hen som en Skuepenge, vil jeg byttes om i gangbar Mønt, om saa de tre Fjerdedele af Værdien gaar tabt derved."

Og i den søsterlige Aand, der gennemsyrer Bogen — den er skrevet til Kvinder, og hun undertegner sig „Eders Søster Mathilde" — ønsker hun ogsaa, hellere end at være den, der formedelst Forholdenes Natur eller rigere aandelige Gaver indtager en Særstilling og lever isoleret, at forenes med Menneskene ved samme Trældom og deltage med dem i Kampen for Frigørelsen.

„Og kunde jeg med min lænkede Haand føje, om end kun een Sten til det Frihedstempel, hvori vore Efterkommere skulle bo i Lys og Glæde, da vilde jeg ikke bytte Skæbne med den omvandrende Sanger, som synger Frihedshymner udenfor, om han end føler sig ubunden som Lærken, der svinger sig højt og jublende op i den klare Luft."

„Clara Raphael" vakte strax megen Opmærksomhed. „Berlingske Tidende" anbefalede i en kort, men rosende Anmeldelse Heibergs unge Protegé til Publikums Velvilje, men skiftede snart Kulør, da den opdagede, hvilken Slange den havde begyndt at nære ved sin Bann, og lod allerede den Ilte Januar en Røst høre i bunden Stil, der meldte sig som „En Røst fra Danmarks unge Kvinder", men den lyder snarere, som om den kom fra en Pastor emeritus. I den idiotisk affejende Anmeldelse af „Theodor Immanuels Breve til Clara Raphael", Magnus Eiriks-sons varme Indlæg for Kvindesagen, betegnede den sit Standpunkt til denne tydelig nok.

Goldschmidt møder i „Nord og Syd" for 10de Januar op med en længere Kritik af „Cl. R." Han indrømmer Bogen Friskhed og Livfuldhed og dens Forfatterinde Evne til træffende Skildringer af Hverdagslivet, ligesom han ogsaa yder de mange aandfulde Bemærkninger i Bogen fuld Anerkendelse, men for Grundtonen, der klinger igennem den, har han ikke Øre, og heller ikke synes han at indse, at Kvinden naturligst har Adkomst til at føre sin egen Sag. Der er noget forhastet f. Ex. ved en Paastand som denne: „Hvo der kæmper for Menneskehedens almindelige høje Interesser, for Friheden o; Aandens og Sandhedens livlige (skal vel være lovlige?) Herredømme, kæmper ogsaa for Kvinden og hendes sande Ret." Træffende derimod er en Bemærkning som denne: „Hvad der mer eller mindre bevidst behersker hende, er Skønheden. Hun dvæler derved baade hos sig selv og hos Andre, næsten mere end skønt er;

liun behøver den ydre Skønhed, hun er Æsthetiker med en ypperlig Vilje henimod det Ethiske."

„Et Besøg" bliver grundig gennemheglet af ham sammesteds den 20de November i „Et Brev til Clara Raphael" :

„I Dag for et Aar siden," saaledes begynder det — „eller er det ikke engang et Aar siden? — i Dag for elleve Maaneder siden var Deres første Bog udkommen, og Alverden talte om den, om Clara Raphael, om Frøken N. N., om Dem, min Frøken; De var Dagens Løve — — Ak, bedre være en falmet Rose end en forhenværende Berømt! — Den forhenværende Berømte er en Død, der hver Dag følger sig selv til Jorden. — — Mængden er gaaet bort, De sidder ene som en overset Baldame — — ak, hvilke Minder! De var jo selv en „straalende Baldame", en „Skønhed i Ungdommens første Blomstring", ak, ak, hvilke Minder! — Min Frøken, for mig har De aldrig været Blomsternes Dronning, ej heller Emancipationen Kvindelighedens Blomst; jeg knælede ikke for Deres Trone, De mindes det maaske? De er derfor ikke falmet i mine Øjne, ej heller død; De er stadig den samme o. s. v."

Frederik Dreier giver i sin Bog: „Blik paa det verdenshistoriske Værk Clara Raphael og den derved fremkaldte Dameliteratur, efter en høj Beskytterindes Ordre, af Peter Vandal, akademisk og Verdensborger", en ligesaa vittig som skaanselsløs Kritik af „Clara Raphael", hvor det dog tydelig skinner igennem, at

det i Grunden er Heiberg, han vil til Livs. Alligevel er denne Bog ubetinget det interessanteste Indlæg i Striden, idet Forfatteren aabenbart er den eneste, der er klar paa, hvad det her egentlig drejer sig om, og som har Færten af Fremtidssporet, og hvortil det fører/ '

Absoluf komiske — rigtignok ikke med Forfatterrens gode Vilje — er Julius Gersons „Breve fra en ung Hustru til Clara Raphael" og Cecilies „Blade til Clara Raphael". De optræder i fuld Samdrægtighed som værdige Repræsentanter for den Slags Mennesker, som der aldrig er Mangel paa, og som bedst betegnes ved det gamle Ord: „Her sidder vi Alle godt, sagde Katten, han sad paa Flæsket". Cecilie, der, hvad nok kan behøves, melder sig selv som værende i en Alder af 24 Aar, tager sig Mathildes Udtalelser om Ægteskabet, som hun grundig har misforstaaet, til Text for følgende mere velmente end godt formulerede Præken:

„Gid jeg kunde faa dig til at indse, Clara, at du langt bedre kan virke for din Sag, naar du, som en herlig anerkendt Mands Kone laaner den dine store Gaver og rige Evner. Jeg forsikrer dig! du vil langt bedre faa dine Ideer klarede og udførte som gift og med en god Stilling i Samfundet, end du kan som en ung Pige, der ikke har anden Existens end at være Lærerinde paa Landet.

— — Giv efter for Naturens Krav! Ellers vil du, naar din Sommertid er forbi, naar dine Beundrere vender dig

Ryggen tilligemed din Ungdom, for silde

føie dig ene og forladt af dine Medmennesker og af den Kærlighed, som du forkastede i fanatisk Iver — ene tilbage med din Idee, som du ikke har kunnet drive igennem i sin Storhed. Livet er ofte langt og trangt at gennemleve, og det bliver i Længden saa sørgeligt at gaa ene, især naar man har bortstødt en kærlig Sjæl, der vilde forsøde det for os og følge os til Evigheden."

Det er betegnende for Mathilde Eibigers Hjertensgodhed, ligesom det ogsaa viser, hvor lidt hun liavde sig selv for Øje i Sammenligning med den Sag, der laa hende paa Hjerte, at hun, der dog ikke manglede Evnen til at finde det rammende Ord, og som forstod at bruge sin Pen saa godt som nogen af hendes Angribere, aldrig søgte at værge for sin egen Person. End ikke en aandelig Undermaaler som Cecilie tager hun fat paa, men henvender Ordet direkte til hende og i Kærlighed i „Et Besøg."

At Smudspressen ogsaa gav sin Besyv med i Laget, kan Ingen undres over. „Corsaren", et vanartet Barn af det Ugeblad, Goldschmidt udgav fra 1840 — 46, begynder med at anmelde „Cl. R.'s" Udkomst i godmodig-humoristiske Udtryk, der bh ver mere grovkornede, efterhaanden som Striden tiltager i Hidsighed.

„Der har været Fadderstads hos Theaterdirektø-rens. Barnet, der blev optaget i den æsthetiske Kix-ke, blev ikke holdt over Daaben af Nogen, det var saa udviklet, at det kunde staa paa sine egne Ben. I Kirkebogen blev Navnet Clara Raphael indført. Det

er en Mandinde i fuld Rustning, som danner en Kontrast til Spandets „unge Dame fra Provinserne".

„Vore Journalister," hedder det senere hen. „omsværmer „Clara Raphael", ligesom — sans comparaison — Gadehundene ere efter en sirlig Fruehund, som det mægtige Instinkt har drevet til at forlade sit hyggelige Hjem og sin elegante Beskytterinde. „Nord og Syd" er endog gaaet saa vidt, at den søger at kaste en Slags Skygge paa hende ved at insinuere, at hun ikke har været rigtig gift med Baronen. I den Anledning søger Ugeskriftet at stifte et Parti imellem hende og „Københavnsposten'^ æsthetiske Recensent R. S. (Rasijms Sørensen?) Mennesket spaar, Vorherre raa'er, siger Ordsproget, og det er den rene Sandhed. „Clara Raphael", „den rene Jomfru", som slet ikke bryder sig om at faa Mand, hun bekommer to dito for een! O Tider, o Sæder!"

Endelig forekommer der i samme Blad den 25de April 51 følgende Vers i „En ganske ny Vise om Dit og Dat og adskillig andet:"

„Har De hørt fra Clara Raphael?

De har glemt den stakkels Pige vel?

Hun, som skrev saa smukt om Ægteskab.

Om Bro'er og Søster og sligt Djævelskab.

Jeg skal hilse fra Baronen, at

Der var Bud hos Accoucheur'n i Nat.

Gud maa vide, hvordan det er fat

Med Baronen og hans lille Skat?"

En Gadevise af P. P. (Peter Emil Petersen), betitlet „Magdalenestiftelsen, et Kærnekvad", ender med følgende to Vers:

„Dog Kvinden bliver rent spolert Ved dette her': „Emancipert" — Hun gaar med Vest og Trøje paa, Hvad Godt vel tror du, det mon spaa? Hun Buxer bær' ukonfirmert: Jeg synes strengt, maaske forkert, At Skørterne hun slænger hen Som Sejrstrofæ for „Stiftelsen".

Ja, Clara Raphael, du var den, Som gav Ideen til „Stiftelsen"! Du sa'e: saadanne skal „den" staa, Naar Damerne faa Buxer paa. Din Tanke var saa stor og skøn, Derfor du skal din største Løn Vist finde, naar du engang hen Din Tilflugt ta'er til „Stiftelsen".

Ikke for at sætte efterfølgende Vers i Klasse meel de foregaaende, men for at vise, i hvilken Grad „Clara Raphael" og Emancipationsideen spøgede alle Vegne, hidsættes disse Sange af „Et Besøg", Studenterkomedie af Carl Ploug (1852).

Baronessen, et i Stykket forklædt Mandfolk, synger:

„Den Gang jeg i min grønne Vaar Drev om paa Lollands Enge Blandt lutter dumme Kø'er og Faar Og dorske, klodsede Drenge, Mig syntes Tingenes Natur Saa flov, at jeg flk Spleen! Da Ingen til mig gjorde Kur, Jeg gjorde Kur til Ideen.

Stort det mig tyktes en Bog at faa frembragt; Dertil, dertil drev mig en lønlig Magt.

Da kom fra Rejser udenlands

Til Hjemmet salig Peter.

Han aabnede min lukte Sans

For Livets Realiteter.

Dog vendte jeg mig bange bort

Fra Elskovs Lyst og Vaande,

Og først da han gik paa Akkord

Og gav mig Fripas som Nonne,

Fandt jeg mig i, at min Haand i hans blev lagt;

Dertil, dertil drev mig en lønlig Magt.

Men mine Planer blev til Vind, Jeg havde mig forregnet: For Amors stærke Fakkelskin Ideens Lygtemand blegned. Jeg elsked ham, han elsked mig, Vi elsked overmaade, Og i min Sjæl opklar ed sig Nu Livets evige Gaade.

Lykken liar jeg i min Elsktes Arme smagt, Til kam, til kam bandt mig en lønlig Magt."

„Hvad er Kvindens Lod? Hvorfor skal kun gaa I et Snøreliv spændt, med Skørter paa, Og som Mø og Viv I sit kele Liv

For Slavinde tjene stolte Mænd? Hvi maa kun ej selv Sørge for sit Vel?

Hvi maa liun ej nyde Frikeds Lyst?

Hvad er Kvindens Kald? — Blev hun ikkun fød Til at amme Børn og koge Grød? Mon ej hendes Barm Er af Luer varm,

Der kan tænde Jordens Kreds i Brand? Kan ej hendes Aand, Løst af alle Baand, Danse Wienervals med Stjernerne?"

Fra Begyndelsen af 1854 er der en længere Artikel i „Dagbladet", undertegnet D. T. (Sigvald Spandet), som imødegaar en i samme Blad kort forinden fremkommen, yderst kvas Kritik af Matkilde Fibigers da nylig udkomne „Minona". Den begynder med et Tilbageblik paa „Clara Rapkaels" Tilsynekomst i Literaturen, der sikkert træffende skildrer Maaden, hvorpaa Datidens „Godtfolk" forkoldt sig overfor den unge Forfatterinde.

„— Saa fik man da hurtig Forfatterinden opsnust, og nu gik det ud over hendes Person. Der blev sagt Vittigheder, som man ved saadanne Lejligheder faar for godt Køb, og alle Spidsborgerne og Spidsborgerinderne lo af fuld Hals — det var overmaade morsomt. Saa havde den Enes Kæreste, som var det meget omtalte „Noget paa et Kontor", set hende paa Østergade med kort Kjole og Mamelukker — det var ganske vist! — og saa havde den Andens Kæreste, der var theologisk Kandidat, set hende i Vimmelskaftet —• ved Gud! med rigtige Herrestøvler

paa! Medens Salonherrerne anstrengte deres tomme Hoved for at presse et lille bonmot ud af det, tilsudlede Pøbeldigterne hende, saa godt de formaaede, i deres Smædeviser, til stor Opbyggelse for den velklædte Pøbel."

Der var dog ogsaa Stemmer, som hævede sig til Gunst for den unge Forfatterinde. N. F. S. Grundtvig skrev i „Danskeren" i Maj 51 en hjertelig og smuk Anmeldelse af „Clara Raphael", hvis nationale Farve aabenbart er det, han særlig har følt sig tiltalt af. „Et Besøg" omtaler han ligeledes velvillig senere hen i samme Blad.

„Københavnsposten'^ æsthetiske Anmelder R. S. (Rudolf Varberg), som strax mødte op med en Anmeldelse, der gik igennem ikke mindre end tre Numre, og hvori han havde adskilligt at indvende imod Bogens Tendens, stillede sig senere hen, da det gjaldt om at tage Parti, afgjort paa Forfatterindens Side og førte hendes Sag med ridderlig Troskab under forskellige

Forklædninger. Af andre mere betydelige Deltagere i den efter Udgivelsen af „Clara Raphael" standende Strid, som gik med hende i det væsentligste, skal nævnes Sibylla (Frøken Fanny le Normand de Bretteville), Pauline Worm og Hædersmanden Magnus Eiriksson.

Men et fornemmes igennem dette Kor af forskelligartede Røster: trods alle sine aabenbare Brøst og Mangler var „Clara Raphael" dog et Ord, talt i rette Tid, det første Stød i Luren, som kaldte til Kamp her hjemme for en Sag, der tilvisse maa kaldes en Livssag for hver ædelbaaren og selvstændig tænkende Menneskesjæl, det -være sig Mand eller Kvinde.

Iblandt Mathilde Fibigers Nærmeste vakte hendes pludselige Berømthed ikke Glæde. Faderens Mening havde hun gættet sig til lige til Ordlyden. Han udtaler den i et Brev til Axel fra Marts 51:

„Du har naturligvis hørt om den mere kuriøse end glædelige Begivenhed med Mathilde, som har forgabet sig i Kvindens Emancipation og derfor har troet at kunne handle paa egen Haand, idet hun uden at spørge eller underrette sin Fader derom, fra hvem hun vel har anset sig som emanciperet, har alene med den hende aldeles fremmede Etatsraad Heibergs Hjælp udgivet en Piece, som er langt fra at have i alle Henseender mit Bifald, omendskønt den paa en

Maade, takket være en af H. tilføjet Indledning, kar gjort Furore og forvandlet det stakkels Pigebarn til en københavnsk Løvinde. Wer hätte das gedacht! — Hendes Anonymitet gik strax Fanden i Vold, tki Postmesteren i Saxkøbing bemærkede snart hendes ivrige Brevvexling med Heiberg, og mere behøvedes ikke, da Piécen udkom med en Fortale af ham. Tidligere havde de lollandske Sladdersøstre haft og udspredt den Formening, at M. skulde til Theatret. Nu blev hendes Bog anset alene som et Skamskrift, fordi man formente at kunne udlægge et og andet som ondskabsfulde Portræter af ærede lollandske Personligheder. Der rejste sig da et Uvejr imod hende, og jeg nødsagedes til at tage min selvemanciperede Datter bort fra Lolland og betale for hende hos min Broder Scavenius, for at hun i København kan arbejde paa sin videre Uddannelse i Fransk og Engelsk, ligeledes paa min Bekostning. Men dersom derved kunde bidrages til hendes Fremtids Lykke og virkelige Selvstændighed, saa skal det dog ikke fortryde mig. Længe kan denne, mine Finanser saa trykkende Stilling, naturligvis ikke vedligeholdes. "

Ilia skriver samme Efteraar til Broderen: „Mathilde er jeg ængstelig for. Hun vil nok — jeg holder mig ganske udenfor — udgive noget i denne Tid *) og gaar i en bestandig Feberspænding. Jeg er forud

. Et Besøg".

overbevist om, at him ingen Glæde faar deraf. Men ængsteligt er alt dette og unaturligt."

Broderen Otto, Filologen, finder ikke Ord stærke nok til at fordømme, ikke „Clara Raphael" — Mathilde fortæller selv, at naar han ret vil være kærlig imod hende, kalder han hende ved dette Navn •— men de to Piécer, som fulgte efter, og skriver samtidig til Axel:

„Heiberg, der intet har haft at gøre med Udgivelsen, er af samme Mening som jeg. — — Det eneste gode ved Sagen er, at hun har faaet noget over hundrede Daler i Forfatterhonorar, hvilken Sum Ilia og jeg har faaet hende til at indsætte i Sparekassen. Hun havde den glimrende Idee selv at ville gemme dem i en Sparebøsse."

Ilia skriver sent paa Efteraaret 51 :

„Mathilde bekymrer mig; hendes sidste Bog har mishaget mig inderlig, og saa slider hun sig aandelig op, thi hun lever ikke af sine Renter men af Kapitalen. Alligevel er hun en hjertensgod Pige. Men til Profet duer hun ikke."

Mathildes egen Sindsstemning fremgaar bedst af følgende to Breve, hvoraf det første er skrevet til en Veninde i August 51 :

„For Resten har jeg det godt, paa det nær, at jeg bliver kørt over hver Dag i aandelig Forstand,

thi jeg har livagtig den Fornemmelse, at hver Vogn, der kører forbi paa Gaden, ruller tværs igennem min Pande og derved masakrerer de stakkels Tanker, som have Logi derinde.

— — Jeg kan ikke være Eder to taknemlig nok, fordi I have blevet ved at holde af mig, ogsaa efter at jeg har skrevet den Bog. Jeg er ikke mistænksom af Natur, men al den Snak, jeg er Genstand for, har givet mig en saa overdreven Frygt for at være paatrængende eller genere Nogen med mit Bekendtskab, at jeg undertiden, saaledes med Madvigs, viste mig tilsyneladende uhøflig ved at blive derfra, skønt de havde gjort mig Visit. Da Othilia kom igen „for at se, om jeg var levende eller død", sagde jeg hende det Hele, og hun var meget sød og velsignet. Hvis al den Snak bliver fornyet, hvis din Fader ikke synes om, at I omgaas mig — den Tid kan være nær, skønt jeg føler mig uskyldig deri — saa lov mig, søde Augusta, at sige det til mig rent ud. Jeg bliver da borte, men vi ville altid holde af hinanden, og have I nu gode Tanker om mig, saa ville I altid beholde dem. — Bryd dig ikke om min melankolske Tone! Ubehageligheder er der forbundet med alt, hvad der vindes i Livet; her ere de smaa, i Forhold til hvad jeg har opnaaet, og jeg skal aldrig fortryde, hvad jeg begyndte paa i Fjor paa denne Tid, thi nu er Vejen aabnet for mig til den Virksomhed i Livet, der altid var mine Ønskers højeste Maal. Skulde jeg nu give mig til at beregne, om den var for dyrt betalt?"

Det Julebrev, hun samme Aar sender Søsteren Anna, begynder saaledes:

„I Julen skal man jo være lystig — det er en god gammel Skik, en Børnelærdom, som den Gang var let at nemme, men senere ikke vanskelig at glemme. Dog vil jeg for din Skyld søge at være i godt Humør, medens jeg skriver dette Brev. Jeg-maner alle gode Aander, alle lystige ^Eventyrfigurer frem, der omsvævede mig, naar jeg som Barn sad i Krogen ved Chatollet med lukkede Øjne og Hænderne derfor for at udelukke mig fra alt det Synlige, som omgav mig, og ganske give mig Fantasien i Vold. Naar alt kommer til alt, var jeg dengang mere emanciperet end nu, thi jeg var mig selv nok! Om den lille gemytlige Nisse, som paraderer paa mit Papir, og som egentlig gav Anledning til alle disse Reminiscenser fra min Æventyr-Tiel, skar Pennen for mig, vilde jeg ingen muntre og brogede Billeder have at skildre, og dengang behøvede jeg kun at lukke Øjet for at være omgivet af alle Fata - Morganas Tryllerier.

— — Jeg holder af at danse; kan du gætte hvorfor? Fordi der er en øjeblikkelig Følelse af Tilintetgørelse i Dansen. Det er, som om man blev saa let, at man kunde opløse sig i Luft og forsvinde som en Taage. Der staar i Kæmpevisen beskrevet, hvorledes Tovelille, da hun danser for Atterdag, kaster sine kostbare, brogede Tørklæder til Jorden og danser paa dem. — Jeg kaster saaledes alle Erindringer

fra mig og danser let og smilende hen over det, der nylig tyngede mig til Jorden. Det er ogsaa en Slags Emancipation — men kun provisorisk. Hvor der kan være en Ironi i den Slags Ting! I Søndags var jeg til Bal hos Major Mossins og stod netop i Tanker om før og nu, da min Kavaller begyndte en Diskussion om, hvad der egentlig var saa morsomt ved at danse. Jeg, der havde gjort Erfaringer af ovenanførte Natur, svarede noget

lignende som det, jeg nu skrev, kun i mere prosaisk Stil: „at man følte sig saa let, saa man slet ikke mærkede sig selv — ellers er man saa svær." Han saae ned ad mig med et Smil og sagde: „Jeg synes dog ikke, at De kan klage!" — Det er, som man tager det; det aller sværeste vejes ikke paa Bismer — og hvad er svært som Tungsind?

— — Veed du, hvad mine Breve ligner? De Sengetæpper, som er syet sammen af mangfoldige smaa Lapper, der hensynsløst er strøet om i interessant Uorden, hvidt, rødt, sort, alt imellem hverandre. Du kan tro, her ser ogsaa broget ud i København i disse Dage; broget i Butikkerne, broget paa Gaden, hvor Eolk trænges og puffe hverandre i al Venskabelighed for at komme frem. Det kunde i Grunden være morsomt nok, hvis det ikke undertiden var saa usigelig sørgeligt. Jeg kom i Dag inc! i en Butik og saae en lille Dukke-Sovesofa med Silkedyner o. s. v. Jeg blev saa indtaget i den, at jeg tydelig blev mig bevidst, at jeg for tidlig har holdt op med at lege med Dukker; jeg var kun fjorten Aar."

Det var kun en stakket Stund, ,T. L. Heiberg bar Mathilde Fibigers „Farver i sit Skjold" som kendes „Ridder paa Literaturens Kampplads", thi i den Strid, som stod efter Udgivelsen af „Cl. R.", forkoldt han sig fuldstændig passiv. Retfærdigheden byder at antage, at hans væsentligste Grund hertil var, at denne hovedsagelig drejede sig om et Punkt, som han selv aldrig havde anet vilde træde saa stærkt i Forgrunden, nemlig Kvinde-Emancipationen. For ikke at se sig nødsaget til at bekæmpe Bogens Tendens, maaske ogsaa lidt ilde berørt af ikke at have kaft det rette Blik for denne, kar kan da fundet det baade ridderligst og mest hensigtsmæssigt at kolde sig tilbage.

At Mathilde aldrig selv omtaler Heibergs Forhold til hende efter Udgivelsen af Bogen, er for en Natur som hendes det tydeligste Vidnesbyrd om, hvor bittert hun har følt sig krænket og skuffet derover.

I et Brev til Axel fra Begyndelsen af November 51 meddeler Ilia Broderen, hvad hun veed angaaende denne Sag:

„Du maa vide, at Heiberg i Fjor, endnu før Nytaar*), medens Mathilde logerede hos mig, pludselig holdt op at besøge hende. Senere fik jeg at vide fra paalidelige Kilder, at Fru Heiberg offentlig beskyldte Matkilde for „Løgn" og for at kave „ført Heiberg

*) Altsaa lige efter Udgivelsen af „Clara Raphaels Breve."

bag Lyset i flere Ting i sine Breve". Medens H. paa den mest paafaldende Maade afbrød sine Besøg, vidste jeg, at han hemmelig — skriftligt — havde anmodet M. indstændig om hemmelig at besøge ham i Theaterkontoret. Saaledes han, mens hun, Fruen, søgte at give det Skin af, at H. gerne vilde trække sig ud af Sagen, medens M. væltede sig inc) paa ham — stakkels Mand! — Hvad synes du?

Jeg vilde nødig blande mig i denne Sag, thi al slig ydre Optræden er imod min Natur; jeg viste bestemt mine Bekendte tilbage, som absolut vilde, at jeg — jeg — med Værdighed skulde drage H. til Ansvar. Men skønt jeg forsikrede, at jeg ikke vilde have det mindste med det Hele at gøre, lod jeg mig dog forlede — dog ikke til at stævne Etatsraaden herop og holde en moralsk Tale. Jeg skrev hemmelig til Fruen og gjorde hende opmærksom paa det urigtige i at omtale en ung Pige saaledes. At jeg gjorde dette paa den lempeligste Maade, kan du nok vide. Fruen vilde da endelig tale med mig, og det kom til Forklaringer o. s. v., som hun dog har paa-lagt mig at holde saa hemmelige som muligt, da hun var bange for, at Folk skulde mistænke hende for Jalousi. Vi kom meget godt ud af det sammen, skønt jeg nok tror, hun til Slutningen mærkede, jeg ikke ganske var den kvindelige Skillemønt, hun først antog. Hun vilde nemlig, efter ,at hun havde sagt mig, at hun ikke ønskede, M. skulde komme oftere der i Huset, absolut have mig til at love, at vi vilde sige „Folk", at M. kom der „en sjælden Gang" — altsammen for M.'s Skyld, „at den unge Pige ikke

skulde lide i Folks Dom". Jeg fattede i Øjeblikket ikke Betydningen af dette Forslag, men svarede dog naturligvis paa det bestemteste nej, af den simple Grund, at det ikke var sandt. Hvad det kunde gøre til Sagen, vilde eller

kunde hun ikke begribe.

Du kan ellers tro, det var haardt for mig at høre saadanne. Ting, som at hun ikke ønskede, M. skulde komme der, og at maatte finde mig deri, da hun dog i sin Egenskab af Kone havde et Slags Bet — som hun jo rigtignok heller ikke glemte at bruge, thi naar man tier af Skaansel, tror Folk altid, at det sker af Mangel paa Muligheden af at kunne svare. Tilsidst gik hun dog saa vidt, at jeg, som gerne vilde sparet H., kun beholdt Valget mellem at lade ham eller M. staa i Stikken — og saa blev det da ham. Han havde løjet for Fruen, og hun — det tvivler jeg ikke paa — løj igen saa smaat for mig. For Besten var hun meget elskværdig. Der er vistnok meget godt ved hende, men i den store Stil er hun ikke.

Men nu kommer Ulykken. Jeg veed ikke at forklare det, men det gjorde mig saa ondt for Etats-raaden. Det er vist grumme latterligt, men det er sandt. Det syntes mig, at skønt han selv havde stor Brøde mod M., var der dog ogsaa ligesom sket ham en Uret ved denne hele Historie. Hans Fejl gik ikke mig an, men ligesom jeg, fordi der ogsaa kunde være Forseelse, i alt Fald Overilelse fra M.'s Side, taalte Ytringer af' Fru H., som jeg selv for ingen Pris kunde kommet med, saa syntes jeg nu, at jeg ligesom skyldte H. en Slags Oprejsning, og saa skrev

jeg tre Gange taabelige Menneske til ham, saa ærligt, ja, saa inderligt som muligt. Men derved, tror jeg, er Sagens hele Forfløj enhed gaaet op for ham; han følte det latterlige og havde ikke Kraft til en ærlig Tilstaaelse af sin Overilelse, hvorved han alene kunde faa en ren og fast Fod at staa paa. Han svarede meget høfligt, men temmelig flovt. Og jeg blev ligesaa dum som før."

I Somren 51 døde Mathilde Fibigers Fader, men Farbroderen, Onkel Scavenius", og hans elskelige Hustru, „Tante Amalie", hos hvem hun boede, tilbød hende foreløbig Ophold i deres Hjem, som til alle Tider var et Tilflugtssted for de forældreløse Broderbørn. Hun deltog meget i Selskabslivet i Egenskab af Dagens Seværdighed og gjorde Bekendtskab med flere af Tidens begavede Mænd, deriblandt Digteren Goldschmidt og „Fantasternes" Forfatter, Schack.

Enkefru Toft, født de Carlsen, havde Mathilde gjort Bekendtskab med, forinden hun i Efteraaret 51 blev Grundtvigs anden Hustru. I det Grundtvigske Hus optoges Mathilde med stor Venlighed, og intet Steds følte hun sig i de nærmest følgende Aar lykkeligere og mere hjemlig tilmode end der. Først i April 52 tog hun Ophold paa Rønnebæksholm ved Næstved, som tilhørte Fru Grundtvig, og boede der alene, indtil Grundtvig og Hustru i Begyndelsen af

Juni tog Sommerophold derude. Hvor lykkelig hun følte sig der, vidne følgende Breve om.

„Rønnebæksholm den 10de Maj 1852.

- —- Det var en lang og trist Dag i Gaar, thi Grundtvig og hans Kone havde været her ude siden Fredag Aften og var rejst om Morgenen. Her var saa øde og tomt den hele øvrige Dag; jeg gik og saae mig om i de tomme Værelser, hvor jeg endnu samme Morgen traf dem, da jeg kom over til The; — der stod endnu den Stol, Grundtvig havde siddet paa — ja, jeg kan tænke, du smiler, thi den Slags Erindringer røre kun den, der føler Savnet; har Grundtvig aldrig set paa dig, saa veed du ikke, hvor umuligt det er ikke at blive fortvivlet, naar han rejser bort. Men saa kan du heller ikke fatte, hvor jeg glæder mig til at se dem her igen først i næste Maaned, og saa kommer de for at blive.

Jeg har det ellers dejligt her ude, især naar Vejret er som i Dag. Dog selv i Graavejr kan jeg blive usigelig vel til Mode, naar jeg om Morgenen kommer ind i denne lille nydelige Stue, hvor jeg kan sidde og sy den hele Dag. Naar det regner, tænker jeg: Hvor det er velsignet for Jorden; nu bliver Skoven snart grøn! — og naar Solen skinner, glæder jeg mig for min egen Skyld og spadserer dygtige Ture. Hver Lørdag kommer Anna*) og bliver til Søndag Aften eller Mandag Morgen.

*) Søsteren, som var Lærerinde i en nærliggende Præstegaard.119 PAA RØNNEBÆKSHOLM.

— — — Hvor lier er smukt! Jeg vilde ønske, jeg kunde vise dig, hvor yndigt jeg har det. Det er gaaet mig som i Æventyrene, hvor man altid faar Lykken lige i Haanden. Jeg tænker tit: Men er det ikke en Drøm? Hvis jeg nu vaagnede i det Øjeblik, jeg venter, at Grundtvigs igen skulle komme, idet jeg hører Hundene gø og Vognen rulle over Stenbroen. — Men det er jo virkeligt — er noget i Verden virkeligt, saa er det Grundtvig og hans Kone, jeg har snarere drømt, lige indtil jeg lærte dem at kende."

„Rønnebæksholm den 3die Juni 1852.

Kæreste Ovena!

Jeg har det saa godt og er i dette Øjeblik opfyldt af en saa inderlig Glæde derover, at jeg ikke vil forstj^rre denne lykkelige Stemning ved at begynde med at gøre Undskyldninger, fordi jeg ikke før har skrevet til ch'g.

Jeg har haft det velsignet al den Tid, jeg har været her, men nu, da Grundtvigs endelig ere her ude for at blive, har hele Livet her forvandlet sig som ved et Trylleri; var her før den Fred og Ro, jeg ikke længer kunde undvære, saa er her nu det Liv og den Glæde, jeg trængte til; var jeg før fri for alt, hvad der kunde genere og plage mig, saa er jeg nu omgivet af den Slags Mennesker, jeg forstaar, og blandt hvem jeg kan udvikle mig uhemmet — men ikke ubeskyttet. Det er, som om hele Gaarden var , levet op, jeg kan ikke forklare det, men du kan nok selv tænke, at det maa være en glædelig For-120

andring. Jeg har jo været her fra — ja, før det tidligste Spor af Foraar, set Træerne blive grønne, set alting blomstre frem omkring mig, og hver Dag, hver Time glædet mig derover; men jeg har hidtil knn set det stykkevis, nu først overser jeg al denne Herlighed og undrer mig over, at det er saa smukt og straalende. Før var det Foraar — nu er det Sommer, ja, ude og inde, i Aanden og i Naturen!

Kan du ikke nok tænke, at det tit forekommer mig som et dejligt Æventyr, at jeg ikke rigtig tør fæste Lid til Virkeligheden af mit nuværende Liv? Men netop dette, at det er saa — kanske saa kortvarigt, som en yndig Drøm, som en Omfavnelse af Livets unge, ubesmittede Glæde, at jeg vel snart skal se den flygte fra mig til Andre — netop det giver min Tilværelse et eget Trylleri. Jeg indsuger hver Solstraale, jeg fastholder med Lidenskab hvert yndigt Billede, som om det var det sidste!

Jeg skulde vel tale i et menneskeligt, forstaae-ligt Sprog, fortælle, hvad jeg tager mig for, osv-O ja! det er snart fortalt, det kan udtales i to Ord: jeg lever! Men hvorledes jeg da lever? Kom hen til mig og se dig om i dette Værelse — det er mit: jeg sidder ved mit lille Skrivebord ved Vinduet. Løft Hovedet i Vejret og se ud paa de grønne Træer, hvis Blade tindre i Solskinnet, se op, hvor dejlig blaa Himlen derover er! Hør, hvor de søde Fugle synge — clet er af Glæde! Men glem ikke ganske at tage Stuen i Øjesyn, thi den er min Stolthed. Maa jeg ikke sove sødt i Sengen med de lyseblaa Gardiner? Ser det ikke godt ud med det store Spejl121 PAA RØNNEBÆKSHOLM.

over Kommoden? Jeg kan saa godt lide forgyldte Rammer! Og Vadskebordet med en morsom malet Porcellænsplade! Selv dette Værelse, Ovena — det er saa tydeligt et Gæstekammer, skønt man nok ser paa alle mine Skrive- og Syapparater, at Gæsten kar slaaet sig til Ro for en Tid; men selv det vækker den samme Pølelse, at en nær Afsked forestaar. Den fordunkler imidlertid ikke min Glæde over det Nærværende, men den gør den forunderlig sammensat, endnu mere sammentrængt, og netop derfor — ubeskrivelig.

Du skulde se Haven! Den er usædvanlig skyggefuld, men ikke vild. Trægrupperne afvexle med Plæner af det friskeste Græs. Jeg kolder mest af den tætte Lindeallee, som omgiver Haven paa de tre Sider; der er Skygge hele Dagen, kvor stærkt Solen end brænder andre Steder. Om Morgenen efter The gaar jeg i Haven eller op paa min Yndlingsbakke i Hovemokov, kvor den dejlige Eng ligger udbredt som et Maleri med den rigeste Afvexling og de sommerfriskeste Farver. Saa vælger jeg den Plads i Haven, som den Dag forekommer mig mest fortryllende, og bliver der med en Bog eller et Haandarbejde det meste af Formiddagen. Om Aftenen efter The gaar jeg i

Alleen, hvor jeg altid kan køre Nattergalen slaa. Jeg er lykkelig! Jeg glæder mig over alting! Naar jeg hører Børnene le og snakke i Haven, fornøjer jeg mig over de barnlige, muntre Stemmer. Den lüle Plejedatters Henrykkelse over al denne Herlighed rører mig, og jeg holder af hende, fordi

hun dog af alt dette glæder sig mest over Tante Marie, som hun kalder Fru Grundtvig."

Der bliver stor Forskrækkelse iblandt hendes Nærmeste, da Rygtet gaar, at Mathilde agter at optræde som Talerske ved en Folkefest i Nærheden af Rønnebæksholm, den 25de Juli. Otto, der nylig er bleven ansat som Lærer ved Latinskolen i Flensborg, og Ilia, som bor hos ham, skriver henholdsvis „kraftigt" og „kærligt" for at faa hende fra „det forfløjne Indfald". Da Rygtet vinder i Styrke, skriver Otto til Festkomiteens Formand og nedlægger i Familiens Navn Indsigelse imod, at sligt sker, ligesom ogsaa Axel fra Randers skriver til Grundtvig, og Ilia til hans Hustru og beder dem anvende deres Indflydelse paa Mathilde til at forhindre hende deri. De anser hende rent ud for utilregnelig.

Resultatet af sin Henvendelse til Fru Grundtvig-meddeler Ilia Broderen i et Brev af 19de Juli:

„Kæreste Axel!

Jeg har jo fortalt dig, at jeg i forrige Uge skrev til Fru Grundtvig for om muligt med det Gode at forhindre M.'s Optræden nu paa Søndag. Jeg veed, jeg skrev med al mulig Skaansomhed, thi jeg ønskede ikke at gøre G.'s opmærksomme paa den Fejl, de havde begaaet ved ikke strax at modsætte sig, men jeg ønskede at hindre den alt gale Sag i at komme

videre. Men selv om det lykkes at skrive et saadant Brev, saa selv den strengeste Kritik ikke kan finde et Ord eller et Udtryk at hænge sig ved som stødende, medens Upartiskheden maa indrømme, at det i sin Helhed er udgaaet af Velvilje og ikke af den Høflighedens Overlegenhed, som opirrer ved at gøre den vanskelige Sag til et Spil, selv om Brevet blev saaledes — hvad jeg dog langt fra vil sige om mit, der kun var saa godt, som jeg kan gøre det — selv da er der en Ting, som er langt vanskeligere end at skrive det: nemlig at læse det. Fru G.'s Svar, som kom i Dag, lyder saaledes:

„„Rønnebæksholm den 16de Juli 1852.

Til

Frøken Ilia Fibiger!

I Gensvar paa det Brev jeg modtog fra Dem i dette Øieblik, tillader jeg mig at bemærke, at, hverken Grundtvig eller jeg anse os berettigede til at lukke Deres Søster inde, altsaa, stod kun den Udvei aaben for os, at vise hende bort fra vores Huses, hvis hun ikke rettede sig efter vores Villie og, for en Sags Skyld, der slet ikke kan siges at være nogen Forbrydelse, forbyder Samvittigheden os at gribe til dette Middel, saalænge idetmindste, til hendes Familie siger hende hvor hun kan faa Tag over Hovedet naar hun forlader os.

Med Agtelse

Marie Grundtvig.""

Kopien aldeles nøjagtig, lige indtil Interpunktionen."

Imellem Mathildes Søskende lægges der nu, ved Hjælp af en livlig Brevvexling, Raad op om, hvad der bør gøres for hende, idet det efter Modtagelsen af Fru Grundtvigs Brev staar dem Alle klart, at hun snarest maa bort fra Rønnebæksholm. Det gælder om at faa hende bragt i sikker Havn i et af Brødrenes Hjem, og hver især er villig til at yde Ofre i saa Henseende. Ofre er ikke noget overdrevent Udtryk, thi Familiens økonomiske Forhold var meget trykkede.

Da sender Mathilde Axel følgende Ultimatum:

„Rønnebæksholm den 23de Juli 1852.

Kære Axel!

Da jeg kun veed een Udvej til at skaffe mig mit Udkomme uden at falde Nogen til Byrde, gør jeg dig herved bekendt med den, idet jeg tillige forlanger dit skriftlige Samtykke som min Formynder.

Jeg har i Sinde at indlogere mig hos en ordentlig Skolelærer eller velhavende Bonde her i Omegnen, hvor jeg vil leve, dels af at skrive, dels af at sy Lin og Huer for Bondepigerne. Fru Grundtvig mener ikke, det vil komme til at koste mig mere end henved 70 å 80 Rd. om Aaret, og saa meget kan jeg rigelig fortjene.

Jeg kender min Familie nok til at vide, hvor meget denne Plan vil vække dens Mishag, men jeg har spurgt mig for, og af Alle, som jeg har talt med derom, har jeg hørt, at Loven ingen Ret giver Eder til at hindre mig deri.

Hvor lidt Hensyn I tager til Lov og Ret, har I jo rigtignok viist nylig med Hensyn til Talen — jeg tvivler ikke om, at der vilde blive anvendt Tvang imod mig, hvis jeg ikke kommer Eder i Forkøbet*). Nu skal vi se, om ikke den stærkeste bliver mig, skønt jeg er svagest; thi jeg kæmper for min Frihed, der er mig kærere end Livet!

Fra den Tid af, da du kan have dette Brev, begynder jeg at sulte mig; hvis jeg ikke skal sulte ihjel, maa jeg snarest muligt have dit klart og tydeligt affattede skriftlige Samtykke til min Plan. Du kan ikke gøre Regning paa at faa Grundtvigs til at hindre det. De ville ikke anvende Tvang imod mig, saa længe jeg ikke er gal eller vil gøre Andre Fortræd, og de taaler ikke heller, at Nogen vil øve Vold imod mig, saa længe jeg er hos dem.

Nu veed du min Hensigt, min Fordring og det Middel, hvormed jeg vil sætte den igennem.

Mathilde.

Fru Grundtvig har læst Brevet og paa sine egne og Grundtvigs Vegne vedkendt sig det, jeg skrev om dem."

Axel svarer kærligt og tilsiger hende sin Hjælp og Støtte, saa vidt hans Evne rækker, kun sætter han sig bestemt imod, at hun tager Bolig alene paa Landet. Fjorten Dage efter faar han Brev fra Mathilde, der endnu er paa Rønnebæksholm, hvori hun

*) Mathilde optraadte ikke som Talerske.

meddeler ham, at liun til 1ste September bar lejet et Værelse i Købenbavn hos en respektabel Dame, som hun kender lidt til. Der er tilbudt hende Timer i en Pigeskole, og for Pesten agter hun at ernære sig ved Syning. Desuden udgiver hun til Vinter en ny Bog.

Brevet ender saaledes:

„Du skrev saa kærligt til mig — lad mig takke dig derfor! Du har Eet, jeg vil ikke gøre Eder imod; men er det ondt, og kan det krænke Eder, at jeg gør, hvad jeg kan, for at sikre mig et nogenlunde ordentligt Udkomme uden at falde Nogen til Byrde — saa forstaar jeg ikke, hvad I da forlanger af mig! Jeg har været villig til at overtage de Forpligtelser, der mindst stemmede overens med min Tilbøjelighed, men jeg har ikke faaet nogen af alle de Pladser, jeg har søgt.*) Hvad skulde jeg da gøre? Vær nu rimelig imod mig og skriv til mig, at du ønsker, det maa gaa mig godt i den Stilling, jeg har valgt. Ja, svar mig snart paa dette Brev!"

Da Otto, som er meget imod, at hun bosætter sig paa egen Haand i København, har gjort Skridt til at forpurre det, rejser hun over Hals og Hoved ind og tager sit Værelse i Besiddelse. Hun udtaler i rørende Udtryk sin Taknemlighed til Axel, der har staaet hende bi med Penge og forholdt sig velvillig overfor Planen. — „Jeg havde et svagt Haab om, at

*) Mathilde havde forgæves søgt flere Pladser som Lærerinde.

du vilde tage det anderledes, men der er hændt mig saa meget underligt i den senere Tid, at jeg var nær ved at tabe Troen paa Rimelighed, undtagen hos Grundtvigs. Intet styrker mig saaledes til Vedholdenhed og Anstrengelse for at komme igennem som den Vished, at mine Kære med Deltagelse følger mig og glæder sig,

naar det gaar mig godt. Naar jeg har den Følelse, at de efterstræber mig, idet jeg ser, at de river ned alt, hvad jeg har bygget op, bliver jeg næsten fortvivlet og forvildet."

Hun er saa henrykt over sit lille Værelse, et Kvistkammer i Fortunstræde, „netop som jeg altid har ønsket det", og hvorfra lmn kan se, hvad Klokken er paa Nikolaj Taarn, at hun atter og atter skildrer det paa det omstændeligste i Brevene til Axel. Hun har fuldt op af Arbejde — Hovedarbejde og Haandarbejde, Syning og Maling — og Alle ere saa gode imod hende, særlig Grundtvigs, som bor tæt derved, og hvor hun kommer tit, altid om Søndagen. „Jeg kunde ikke undvære dem, deres Bifald er mig nødvendigt til Livets Ophold, og de bifalder denne Plan fuldkomment" ; hun morer sig — „bedst ber hjemme i min lille Stue" — og har det saa godt, „at hun gaar i en stadig Forundring derover".

„I Dag er det Søndag," skriver hun henad Juletid ; „jeg skal som sædvanlig til Grundtvigs. — Jeg morer mig saa godt! Jeg glæder mig til saa meget. Nu kommer Julen. — Gudskelov, det er ikke den for to Aar siden, da jeg blev syg af Iver over „Clara128 »EX SKIZZE EFTER DET VIRKELIGE LIV«.

Raphael" og laa til Sengs hele Julengen. Man bliver roligere med Aarene! Men saa holder jeg heller ikke af denne Bog*) som äf den første. Jeg savner selv den gamle Entkusiasme.

Det morer mig, at den cirkulerede i København et Par Dage, før den var averteret i Aviserne. Folk havde faaet den kos Reitzel samme Dag, som jeg-fik de første Exemplarer. Det viser dog, at den ventedes med Interesse. Men det kommer jo mest an paa, om den læses med Interesse. Jeg er i stor Forventning, men jeg er beredt paa det værste. Tki jeg finder selv, at Bogen, skønt der er gode Ting og mange Vittigheder i den, ikke kan tilfredsstille de Fordringer, man har Ret til at gøre. Jeg var nødt til at udgive den; ellers var det aldrig sket."

„En Skizze efter det virkelige Liv", der nærmest maa kaldes et novellistisk Forsøg, er ingenlunde i sig selv nogen daarlig Bog og havde uden Tvivl vakt Opmærksomked, dersom „Clara Raphael" ikke var gaaet forud; men Heltinden, Victoria, er en Gentagelse af Clara og maa som saadan forekomme Læseren, der kar denne i frisk Erindring, som en afbleget Skikkelse.

Margretke og Victoria Rosen, to forældreløse unge Piger, lever i en Provinsby under Beskyttelse af en ældre Tante, Fru Staal. Faderen, som kar

*) „En Skizze efter det virkelige Liv".129 »EX SKIZZE EFTER DET VIRKELIGE LIV«.

været død i et Aar, da Fortællingen begynder, havde med velbegrundet Stolthed aabnet sit Hus for en storartet Gæstfrihed, thi Rygtet om hans Døtres Skønhed lokkede et Utal af rejsende Kunstnere dertil, ja, Studenter lod sig endog deraf forlede til at søge til den lille By for uforstyrret at kunne hengive sig til deres Examenslæsning, inen i Virkeligheden for som Frøknerne Rosens Ildtilbedere at deltage i al den Selskabelighed, som saa megen mandlig Ungdoms Nærværelse fremkaldte. Deres Hyldest havde imidlertid ikke den tilsigtede Virkning. Margrethe, hvis fuldendte Skønhed var Søsterens langt overlegen, lod sig saa lidt bedaare deraf, at hun tværtimod „ved sin Kulde og tit fornærmende Spot, der overskred den simpleste Høfligheds Grænse" tilsidst helt jog dem fra sig og „imod al menneskelig Formodning lod til at befinde sig vel derved."

De afslaaede Bejlere overfører nu deres Hyldest paa den et Par Aar yngre Victoria, hvis Livfuldhed og Opvakthed indtager dem. „Victorias livlige, modtagelige Aand gjorde hende snart de Grænser, Konveniensen har draget i det selskabelige Liv, yderst forhadte, paa samme Tid som hendes Stolthed oprørtes over den nedværdigende Foragt for al sand Menneskenatur, der udtaler sig i det Forhold, Herrer og Damer der staa i til hinanden. Og ved den Indflydelse, hun havde opnaaet i hele sin Omgangskreds, lykkedes det hende snart at organisere en Fristat — som hun i sin Stolthed og Glæde kaldte den — hvor Frihed og Lighed var Lov. — — Enhver slog gerne ind paa den Tone, hun angav, da den stillede ham i

Clara Raphael. Q142 »EX SKIZZE EFTER DET VIRKELIGE LIV«.

et langt friere Forhold til hende, end Skik og Brug tillader, men paa den anden Side vogtede man sig for at misbruge denne Frihed, af Frygt for derved at berøves den; thi Victoria var, til Trods for al sin Spot over den

saakaldte Kvindelighed, selv for meget Kvinde til ikke, ledet af en ubevidst Følelse, altid at holde sig indenfor Sømmelighedens og Skønhedens Grænser."

Siden Faderens Død havde Søstrene ført et stille og tilbagetrukket Liv, men den Dag, Fortællingen begynder, ventes Fru Staals Søn, Fredrik, der ikke har set sine skønne Kusiner i et helt Aar, dertil meel en Ven, Søofficeren Volmer, som for første Gang skal gøre sin Indtrædelse i Familien. Fredrik elsker Victoria, og Kampen, der foregaar i den unge Piges Sind, inden hun erklærer sig overvunden af sin Kærlighed til ham, er det, Bogens Handling drejer sig om, thi at der tillige kunde opstaa et Kærlighedsforhold mellem Volmer og Margrethe, som Læseren strax er tilbøjelig til at tro, opgiver man snart. Margrethe er en Gang for alle, paa Grund af en Skuffelse, hun har haft i sin tidlige Ungdom, staalsat mod slige Anfægtelser. „Jeg blev skuffet!" udbryder hun med bitter Pathos i en fortrolig Samtale med Søsteren, „bedraget, som Enhver bliver, der tror paa Kraft og Højmod hos denne lav-hjertede, usle Slægt — der ikke har andet i Arv fra sine Forfædre end undertiden en Pande og et Blik, der tjener til at skjule Trællesjælen under Heltens Maske. Hvad er en saadan Mand? — en Skede til et Kæmpesværd, rigt smykket med Guld og Sølv,131 »EX SKIZZE EFTER DET VIRKELIGE LIV«.

og med gamle Runer udenpaa — men tom! Intet mangler, undtagen det Værge, den var bestemt til!"

Handlingen er, som man ser, spinkel og Karaktertegningen ligesaa. Hvad der mest giver Bogen Interesse, er de mange virkelig træffende Bemærkninger, som forekommer deri, men især den Kritik, Forfatterinden her, ligesom tidligere i „Clara Raphael", giver af sig selv. Saaledes lader hun Fredrik sige om Victoria:

„— Hun tror paa sit eget Sværmeri! Det er blevet en Lidenskab hos hende, som er stærkere end de fleste andre unge Pigers første Kærlighed. Skal hun nogen Sinde faa Øjet op for det usande i sine Ideer, maa det være ved Kærligheden — lærer den hende det ikke, kunne vi andre spare os Ulejligheden, thi saa er hun utilgængelig for Sandhed og Virkelighed. Dog, det forbyde Grud! Det er vel egentlig en daarlig Trøst for mig. at ogsaa hun vil komme til at elske, men jeg vilde ikke undvære den, thi det er den eneste Sikkerhed, jeg har for, at hun bliver, hvad hun er skabt til at være.

— Men hvis nu Amor hævner sig over hendes determinerte Modstand ved at gøre denne Kærlighed ulykkelig, hvad skaldet saa blive til'? spørger Volmer.

— Saa vil hun dog gennem den føres ud af de usalige Illusioner og indvies i Tilværelsens Alvor og Sandhed. Hun er saa fuld af Livskraft, hun vil ikke hengive sig til en sygelig Melankoli, men kæmpe paa Liv og Død med Sorgen. De Karakterer, der have

Trang til Lykke og Mod til at lide for den — dem har Sorgen i Længden ingen Magt over."

Og naar hun senere hen lader Volmer svare Victoria, der har holdt et længere Poredrag om Kærlighed og Ægteskab:

„— De har saa megen Pet, som den kan have, der gaar ud fra en falsk Forestilling. Hvis Verden svarede til det Billede, De paa fri Haand har udkastet deraf, saa var Deres Forestilling om en fuldkommen Tvangløshed aldeles paa sin Plads, og det modsatte, vilde bero paa en besynderlig Misforstaaelse. Men Ulykken er, at De har tegnet uden at kende Originalen."

Forøvrigt fik „En Skizze efter det virkelige Liv" ingenlunde nogen ublid Medfart i Pressen. Det er betegnende for den Livfuldhed og Energi, som præger alt. hvad der udgik fra Mathilde Fibigers Pen, at hendes Kritikere stedse gjorde hendes Værk til eet med hendes Personlighed, end ikke lod nogen Tanke Rum for Muligheden af, at det kunde være anderledes. At Victoria gaar i sig selv og forlover sig med Fredrik, ja, gør den aller ønskeligste Afbigt ved paa Bogens tredje sidste Side af egen Drift at tilstaa ham sin Kærlighed, „der er stærkere, end Ord kan udtrykke det", skaffer Forfatterinden næsten Syndsforladelse for hendes tidligere Forstokkelse paa det Erotiskes Omraade. Goldschmidt skriver i „Nord og Syd":DENS MODTAGELSE 1 PRESSEN.

„Alle, der have givet Agt paa den Clara Ra-phaelske Fremtoning, se, at de her have overværet en kvindelig literær og moralsk Udvikling — der foregik offentlig i Steden for, som ellers, privat — fra det Overspændte og Usædvanlige til det Fornuftige og Sædvanlige. Men deraf følger ikke, at hun ogsaa har udviklet sig til noget Hverdagsligt. Tværtimod fremtræder hendes Evner nu paa en smuk Maade, de have intet tabt af deres Friskhed og Renhed ved at opgive Cølibatet og formæle sig med Fornuften." Og han gaar derefter over til i anerkendende Ord at udtale sig om Karakterskildringen af de i Bogen optrædende Personer.

„Dagbladet"s Udtalelser kommer denne nær næsten til Ordlyden og fortsætter: „„En Skizze efter det virkelige Liv" er paa eengang et Modstykke og en Fortsættelse af „Clara Raphael" ; det er en Skildring af en saadan Karakters videre Udvikling, naar Virkeligheden viser sig for hende uomhyllet af Drømmetaagerne."

„Flyveposten" ser ligeledes deri „et højst interessant Moment i hendes Udviklingsproces", og erklærer sig tilfreds med Bogen

Det maa have været saare bittert for den, der havde skrevet de ni første af „Clara Raphaels tolv Breve", at se sig saa grundig misforstaaet.

Ved Foraarstid 53 begynder Næringssorger og Svaghed i Forbindelse med Familiebekymringer at kaste Skygge over Kvistværelset i Fortunstræde. Hun skriver til Axel i April: „Selv har jeg det godt og forlanger ikke bedre end at leve og dø i denne Stue. Men jeg synes, det ser saa svært ud for de fleste af os Søskende i denne Tid, og det ligger mig tungt paa Hjerte, især hvad Vilhelm angaar*). Jeg kan ikke lade være at tænke paa den Tid, da han var saa rask og altid sang — da han kom hjem fra Krigen **) og blev ved at se paa mig og løftede mig højt i Vejret, som om jeg var en Dukke. Han stod mig nærmest i Alder og har altid været mig saa usigelig kær."

Han er alligevel ikke forknyt og gør, hvad hun kan, for at bjerge sig Udkommet. Alt bliver godt igen imellem hende og Otto, da han besøger hende og ser, „hvor nydeligt og rart hun har det". Da han ser hendes malede Fade og Vaser, udbryder han rørt: Mathilde er saa dygtig!

Hvor knapt og trangt hun har haft det til Tider, ses af et Brev fra Ilia til Axel fra Juni samme Aar:

„— — Mathilde derimod er trist og temmelig medtagen. Jeg kom derop en Dag og fandt hende forknyt, skønt hun stræbte at skjule det. Da vi havde siddet lidt, spurgte jeg saadan hen, hvad hun skulde have til Middag, og flk da at vide, at hun

*) Vilhelm var da bleven angrebet af den Brystsygdom, som det følgende Efteraar voldte hans Død.

**J Hvor lian og Otto var gaaet med som Frivillige.

ikke ejede niere end sex Skilling, som liun kunde faa for en tom Flaske, naar kun bragte den tilbage; hun havde ingen Lyst til at gaa ud til Middag og vilde derfor behjælpe sig med Smørrebrød, som hun dog havde. Jeg tvang hende til at laane et Par Mark og gik. Da jeg henad Middag kom igen — jeg sad i de Dage hos hende og malede — traf jeg hende ganske fornøjet i Færd med at koge Grynsuppe. Hun havde købt for fire Skilling Gryn, „som hun kunde have længe", og en" Citron, Sukker havde hun. Men det var underligt at se, hvor oplivet hun var. Alle Mennesker, siger hun ellers, ere saa gode imod hende."

Kort efter tager Mathilde i Besøg paa en Herregaard ved Ringsted, hvor hun bliver Resten af Sommeren, efter at Koleraen er udbrudt i København. Her skrev hun „Minona".

Den følgende Vinter og Størstedelen af næste Sommer bor hun og Ilia sammen og slaar sig kummerlig igennem med Arbejde, mest Maling for Porcellæns-fabrikken, naar de kunne faa det, men der gaar tit lange Tider hen, hvor de intet har. At Mathildes Sind har været meget nedtrykt i denne Periode, fremgaar af et Brev fra Ilia til Broderen, som Svar paa en Indbydelse til Søstrene til at komme til Randers i Forsommeren.

„— — Hvad Mathilde angaar, da vilde det, dersom hun nu afbrød sit Arbejde, i Grunden være det samme som

rent at opgive det. Og det er dog

det eneste, hun har, og kan blive godt med Tiden. Desuden — kun er vel god og rar, men kendes Humør er ikke saaledes, at det i mindste Maade kan være nogen Opmuntring at kave kende om sig, og hun selv føler det nok til at blive rent desperat, naar kun ikke den meste Del af Dagen kan sidde ene. Det piner og bedrøver mig at se, hvorledes hun spilder sine Ungdomsaar paa, hvad jeg anser for Forkert-keder. Jeg tænker i dette Øjeblik paa det gamle Vers: For silde til Syndernes Kundskab hun kom — Da Pungen var tom o; da Ungdommen var forbi. Men kvad, en gammel Pige er dog ogsaa et Menneske! Og skønt det er temmelig kaardt at betale med hele Livets Lykke for at blive et Menneske, saa tør man dog ikke finde Prisen for køj, naar man nogenledes opnaar det, man har givet den for."

„Minona", som udkom paa Høsts Forlag 1854, er Matkilde Fibigers sidste Forsøg paa at vinde et Navn — og tjene sit Udkomme — som Forfatterinde. Man kunde med dens Indhold for Øje betegne den som en sidste Krampetrækning af en Vilje, som derefter giver tabt, for gennem Kamp og Selvprøvelse at ytre sig under andre Former.

Søskendeparret Viggo og Minona Aagesen, Bogens Hovedpersoner, kave ikke set hinanden i mange Aar, og da ulykkelige Familieforkold tilmed førte dem kver sine Veje i deres Barndom, ere de fuldstændig

fremmede overfor hinanden. Fortællingen begynder med, at Viggo efter et tiaarigt Ophold i Frankrig vender tilbage til Danmark. Forældrenes Ægteskab havde været højst ulykkeligt; Moderen, en lad, simpel Natur, søgte strax fra første Færd af at tilrane sig Sønnens Kærlighed, og det lykkedes hende kun altfor godt at vække hans Bitterhed og Nag imod Faderen. Da den sex Aar yngre Minona kom til Verden, en Begivenhed, der yderligere bidrog til at forbitre Moderens Sind, antog Aagesen en ung Dame, Frøken Helene Johnsen, til Opdragerinde for den lille Pige. „Fru Aagesen var altfor lad til ikke med Glæde at overlade sit Husvæsen til en Andens Omsorg, især da hun derved fik Lejlighed til at udfylde et nyt Kapitel i sin Lidelseshistorie med den Undertrykkelse, hun var Genstand for i sit eget Hus, hvor en Fremmed havde usurperet hendes Plads. Fra nu af var der Orden i Husbestyrelsen og Aagesens Pengeaffærer forbedredes i den Grad, at selv hans Kone følte den behagelige Virkning deraf. Og naar det ulykkelige Menneskes Luner, der ofte grænsede til Vanvid, gjorde det utaaleligt at leve i hendes Nærhed, var altid et venligt Fristed, et Hjem i Huset, beredet ethvert af Familiens øvrige Medlemmer i Helenes smaa hyggelige Kvistværelser." At der under disse Forhold udviklede sig et Kærlighedsforhold mellem Aagesen og Helene, er let fatteligt. „Skønt de aldrig talte om deres Følelser, søgte dog ingen af dem at skuffe sig selv ved at give dem et mindre forargeligt Navn, men Aagesen agtede den Forbindelse, han frivillig havde indgaaet, til den paa en lovlig Maade

var hævet, og i Helenes jomfruelige Hjerte ytrede Kærligheden sig fornemmelig i inderlig Trang til at gøre den Elskede lykkelig, formilde hans Bekymringer og forskønne hans Omgivelser."

Efterhaanden som Viggo voxede op, blev Forholdet mellem ham og Faderen slettere. Vel følte ogsaa han sig behagelig berørt af den elskelige Kvindelighed, der prægede Helenes Væsen, og som særlig overfor ham gav sig til Kende i Maaden, hvorpaa hun søgte at mægle imellem ham og Faderen. Men det unge Menneske, som idelig opæggedes imod hende af Moderen og ved Hentydninger til hendes tvetydige Stilling der i Huset, som Udenforstaaende lod falde i lians Nærværelse, og som han snart kun altfor godt forstod, lod sig omsider en Dag til den Grad rive med af sin Heftighed, at han i Faderens Nærværelse overøste hende med de groveste Fornærmelser. En farlig Hjernesygdom blev den umiddelbare Følge af denne Sjælsrystelse. Medens Viggo nød den omhyggeligste Pleje af Helene, foretog Aagesen de nødvendige Skridt til Skilsmisse fra sin Hustru og giftede sig Aaret efter med Helene. Viggo flyttede sammen med Moderen, der, utilfreds med den Vending, Forholdene

havde taget, idelig plagede Sønnen med Bebrejdelser for den Skyld, han havde haft deri. Det Raseri, hun derved til Stadighed befandt sig i, gik omsider over til erklæret Sindssygdom; hun blev bragt paa et Sindssyge-Hospital, hvor hun kort efter pludselig døde.

Viggo, der ikke kunde bekvemme sig til at ty til Faderen 0111 Hjælp til sine Studeringer, skrev til

en Onkel i Frankrig, en katholsk Gejstlig, hans Moders Slægtning, som under et Besøg i Danmark havde fattet Godhed for Drengen, og meddelte ham sit Ønske om at studere videre i Paris, indtil han var bragt saa vidt, at han kunde sørge for sig selv. I Onklens Hus modtoges han med faderlig Godhed, og da han havde fuldendt sine theologiske Studier, og hans Fader imidlertid var død, følte han det som en Pligt at søge tilbage til Danmark for, rigtignok noget sent, at faa sin unge Søster unddraget den fordærvelige Indflydelse, Samlivet med en saa dybt sunken Kvinde som Helene, nødvendigvis maatte øve paa hende.

Minona og hendes Stifmoder beboer en idyllisk Sommerbolig, hvor Viggo snart efter sin Hjemkomst opsøger dem, efter at han i København har truffet en Ungdomsven, Otto Frank, Søn af Præsten, i hvis Sogn nævnte Sommerbolig ligger. Skønt af Otto forberedt paa i Minona at finde et Indbegreb af alt Skønt og Fuldkomment, overgaar Virkeligheden dog hans Forventning. Han bliver stærkt betagen af hende, og Minona — der paa Forhaand møder ham med Uvilje, som den, der med en nær Slægtnings Ret mulig tror at have en Slags Fordring paa hende, som ikke anerkender anden Magt end Kærlighedens, og som tilmed kender hans uvenlige Følelser for Helene, som hun elsker over alt i Verden Minona føler sig ogsaa greben af en Betagenhed, der snart udarter til en alt overvældende Lidenskab, som truer med at gøre det af med Viggos Modstandskraft. Han bekæmper sig dog for saa vidt, som

han ikke giver hende nogen helt utilsløret Kærlighedserklæring, men river sig løs i Tide og flygter tilbage til Frankrig efter at have lært at skatte Helenes virkelige Værd.

Omkring disse To grupperer sig adskillige Bifigurer, deriblandt Pastor Frank og hans to Børn, Otto og Virginie, Minonas Veninde, der bærer en lønlig men haabløs Kærlighed til Viggo, som hun har kendt fra Barndommen af. Pastor Frank, ved Skildringen af hvem Forfatterinden vistnok har haft Grundtvig til Forbillede, betegnes af Helene, der selv er Fritænker, med følgende Ord:

„Meningen er meget delt om Pastor Frank. Blandt Præsterne anses han af nogle for en Sværmer, af andre for en Fritænker og Oprører. Hans Menighed elsker ham, og jeg har aldrig hørt nogen Præst, der synes saa besjælet af en overmenneskelig Aand, naar han forkynder Guds Ord. Men han blander ikke. som de Hellige, Kristendommen ind i hvert Forhold og hver Samtale i det daglige Liv, og endnu mindre søger han at holde den i Dunkelhed ved at undertrykke og fordømme Tvivlen, der kunde føre til en Undersøgelse. Frank er en usædvanlig frisindet Mand, og de, der ikke dele hans Tro, maatte ønske, at de delte hans Troskab og Sandhedskærlighed. Af en Flok søvnige Kirketrælle har han skabt sig mange begejstrede Tilhængere, der kæmpe med i Religionsstriden, i Steden for at andre Præster i det Højeste ved at benytte sig af den almindelige Sløvhed og de brugelige Bedøvelsesmidler hindre

en Flok ligegyldige Kristne i at gaa over til Fritænkerne."

En meget fremtrædende Skikkelse i Bogen er Frøken Thyra Falk, alias Comtesse Falkenskjold, en ung Dame, som f'or et halvt Aarstid siden var kommen der til Egnen med sit lille Barn, der senere er død. Til Trods for disse lidt usædvanlige Familieforhold, og skønt hun tilmed er erklæret Fritænker, er hun bleven vel modtagen i Præstegaarden og har ligeledes sluttet Venskab med Minona og Helene, til stor Forargelse for den gamle Baronesse Trampe, Pastor Franks ivrige Tilhænger og Minonas bevaagne Beskytterinde. Thyras Historie er

følgende:

Som Datter af en rig, adelig Godsejer og en ligesaa smuk som overfladisk Moder var hun og hendes nogle Aar ældre Søster Clara udset til at gøre et i Verdens Øjne glimrende Parti. Den dejlige Clara, som allerede havde fejret glimrende Triumfer i Selskabslivet, forelskede sig i en ung Kunstner, som malede hendes Portræt, og traadte, da Forældrene nægtede at samtykke i deres Ægteskab, i et hemmeligt Forhold til ham, hvoraf Følgen blev, at hun med Skam blev udjaget af det Hus, hvis Afgud hun havde været. Den Mand, for hvis Skyld hun led dette, blev, samme Dag hun forlod det fædrene Hjem for at dele hans Skæbne, udfordret og dødelig saaret i Duel af en af hendes adelige Tilbedere. Clara plejede ham paa Hospitalet, og da han døde, berøvede hun sig Livet.

Disse rystende Begivenheder gav Thyra, der aldrig havde følt sig i Samklang med sine Omgivelser, Stof til megen Eftertanke. „Jeg kavde," fortæller hun Minona, „ved alt, hvad jeg saa og hørte, (i Selskabslivet) kun een Tanke — var det med Ret eller Uret, at denne Verden, hvori jeg bevægede mig, fordømte min Søster, der for saa kort Tid siden havde været den skønneste blandt de Skønne, den mest beundrede og tilbedede! At der gives Mysterier, hvori man ikke kan eller tør trænge ind, følte jeg, kver Gang jeg gik tilbage til det Forkold, man regnede kende til Vanære. Men jeg kavde Lejligked til at blive bekendt med det, Verden kalder Ære, og jeg behøvede visselig ingen forudfattet Mistro for i Reglen at betragte den som en lovlig Skændsel. Denne hellige Uskyldighed, der rødmer ved at høre en Forbindelse som Claras nævne, er i de aller fleste Tilfælde kun en Afkoldenked ligeoverfor Kærligheden, der har sin Grund i Sløvhed eller Fejghed." — — „Der gives vistnok en vanærende Lidenskab, men den kan ingen Præsts Velsignelse adle! Hvad der i mine Tanker stempler Kærligkeden som ren eller uren, er dens Natur og dens Genstand."

Hun fik snart Lejlighed til at føre disse sine Ideer i Kamp mod Virkeligkeden, thi hendes Forældre, som med Bekymring var Vidne til kendes medfølende Forstaaelse af Søsterens Forhold til Maleren, trængte ind paa hende for at formaa hende til at vælge en blandt sine mange Friere, og da en „rig-og almindelig anset" Greve sluttelig meldte sig hos Faderen, og denne forlangte hendes Samtykke som

det eneste, der endnu manglede, nægtede hun det bestemt. Efter en stormfuld Scene imellem hende og Faderen, stillede denne hende Valget imellem at forlove sig med Greven i Morgen eller at forlade sit Hjem og gaa om og tigge. Thyra valgte det sidste og forlod Fædreneborgen, medtagende til Erindring Søsterens Billede, der var stillet paa Pulterkamret med Maleriet vendt ind imod Væggen.

Om Forholdet til Hr. Johannes Verner, hendes lille Piges Fader, forlyder intet nærmere. Han omtales som hendes „fraværende Elsker", og hun lever i Haabet om Genforening. Selv da det rygtes og endelig staar i Avisen, at en Kandidat af samme Navn er bleven udnævnt til Adjunkt ved Latinskolen i den nærliggende Købstad og samtidig har forlovet sig med en rig Grossererdatter, kan intet faa hende til at tro, at samme Kandidat er identisk med hendes Johannes, som hun ikke har hørt fra i Maaneder og derfor antager for død.

Da hænder det, at Johannes, som gæster en Herregaard der paa Egnen med sin Forlovede, en Aftenstund er med denne paa Kirkegaarden, hvor hendes Forældre ligger begravede. Han er just i Færd med at kysse hende, da i det samme Thyra kommer gaaende fra sin lille Piges Grav. Hun standser som forstenet og stirrer paa de Elskende, indtil Johannes's Blik træffer hende; da iler hun bort med Hænderne for Ansigtet. Dagen efter tømmer hun en Flaske med Gift og dør efter at have taget en bitter og ordrig Afsked med Verden.

Imellem første og anden Del af Bogen eider et Tidsrum af et Aar, under hvilket Minonas Helbred undergraves af den fortærende Lidenskab, som har bemægtiget sig hele hendes Væsen. „Som Fønix, der selv antænder sin Rede og dør i Flammerne, havde Kærligheden angrebet Minona; Viggo vidste, at hun var syg af Sorg. Ved hver skaansom og forsigtig Hentydning dertil i Helenes Breve, ved den rørende Maade, hvorpaa hun selv søgte at skjule sin Tilstand for ham i de faa Linjer, hun tilføjede, led han usigeligt." I den Sjælekamp, han gennemgaar,

rokkes ogsaa hans Tro paa Gud: „Paa Djævlens Tilværelse har man mangfoldige Beviser! var det for meget, om Gud gav den Ulykkelige eet Bevis paa sin? Har Gud da intet Nej til Helvedes Ja?! Hvorfor gør han ikke den Stærkeres Ret gældende? Kan han ikke, eller vil han ikke? —Af den Natur var Viggos Tanker."

Imidlertid udvikler Minonas Sygdom sig med rivende Hurtighed. At hendes Liv er i Fare, skønnes af den hektiske Rødme og Øjnenes unaturlige Glans, og Helene skriver omsider til Viggo og beder ham komme tilbage. Otte Dage efter er han der, og efter adskillige bevægede Optrin imellem ham og Minona, hvori de efterhaanden faar sig udtalt for hinanden og ved gensidig Hjælp vinder Trøst i den Tro, Minona aldrig helt har aabnet sit Hjerte for, og som Viggo, forblindet af sin Lidenskab, har fornægtet, dør Minona i Fred med sig selv og med Gud, omgivet af alle sine Kære, efter at liave taget en lang og gribende Afsked med dem og med Livet.

Hendes Død danner saaledes en stærk Modsætning til Tkyras, som kun kavde overværet kort Tid forinden.

Viggo, der efter Minonas Død besluttede at kellige sig Præstegerningen, fik, da der var gaaet nogle Aar, Pastor Franks Kald og blev afholdt af Menigheden. Han giftede sig aldrig, og der saas sjælden et Smil j)aa hans Ansigt. Virginie sluttede sin Kærlighed inde i sit Hjerte og viede sig til gode Gerninger, støttet af Helene, der gik over til Kristendommen.

Dette er Hovedindholdet af Minona, som vel vidner om Mod, selvstændig Tænkning og en dristig Fantasi, men som paa enhver Side bærer Vidnesbyrd om, hvor ukendt den unge, treogtyveaarige Forfatterinde var med Livet, dets ydre, saavel som dets indre Rørelser. Tilmed lider den af den dobbelte Fejl, at staa i Strid med den gængse Moral og at være kedelig. At den fik en ublid Medfart af Kritiken, kan ikke undre Nogen. „Lollands og Falsters Stiftstidende" mødte med en skarp Anmeldelse, præget af personlig Uvilje mod Forfatterinden til „Clara Rapkaels Breve", og de københavnske Dagblade stemme i med.

„Literært Maanedsskrift", redigeret af A. Hertz, bringer i sin første Del for samme Aar følgende klassiske Udbrud i Form af „Et Brev til „Minonas" Forfatterinde fra en Matrone". Det begynder saaledes:

„Min Frøken! Det hører jo ikke længer til Sjældenhederne, at Damer optræde som Skribenter, men som Recensenter

i Særdeleshed, er det, saavidt jeg veed, endnu dog undtagelsesvis, at Kvinder lade sig se i Literaturen. Rimeligvis kommer dette deraf, at vi betragte Kritiken mest som et Forstandsarbejde og dog vel endnu, til Trods for alle Talemaader om Frihed og Emancipation, have en Slags Følelse af det særegne Kald, saavel Naturen, som den guddommelige Lov, hvorunder vi Alle ere opdragne, har givet Manden til at være „Kvindens Hoved, som Kristus er Menighedens"".

Matronen har ikke desmindre troet at burde forlade sin kvindelige Tilbageholdenhed og dyppe Pennen for at tilraabe den unge Forfatterinde et velment: „Vend om!"

„Turde De nu vidne for Gud og Mennesker, at De ikke har misbrugt Deres Gaver? Turde De selv staa til Ansvar for Deres Fantasis Skabninger? En Kvinde, der skal være god og ren, træder som en ond, forstyrrende Aand imellem et Ægtepar ; til Viggos barnlig-rene, med alle guddommelige og menneskelige Love overensstemmende Anskuelser af den ægteskabelige Ejendomsret, tages der saa lidt Hensyn, at den tilsidesatte Ægtefælle, ret som i de letfærdigste franske Noveller, skal tabe sin Ret, medens Synden skal beundres som ædel og retskaffen. Dernæst kommer Thyras tøjlesløse Frækhed og Præstens Forsvar deraf, til Trods for Baronessen, hvis moralske, kvindelige Mening fordømmes. Og dog skal denne Præst være en kristelig Præst — en Præst, der lader Alle være lige gode for Vorherre, og ikke i nogen Henseende forstaar sit Arbejde i Herrens Vingaard! En Præst, som aldeles glemmer sin Ordinations-Ed — thi ordi-

neret er vel Hr. Frank? — — Fremdeles maa jeg da nævne det værste: det oprørende, naturstridige Forhold mellem Bogens tvende Hovedpersoner, endelig Thyras og hendes Søsters skandaløse Historier, samt den vanvittige Forgiftelsesscene, der er saa unaturlig, saa forkert og tillige saa oprørende" — og saaledes males der videre, indtil „Matronen" byder Farvel med Forsikringen om, at hun har skrevet „i Kærlighed".

I et Brev, skrevet flere Aar efter at „Minona" udkom, giver Mathilde følgende Redegørelse for, hvad hun egentlig har villet haft frem i denne Bog:

„Det piner mig, at selv du kommer med kvindelige Indvendinger, thi Gud veed, at jeg ikke kunde falde paa at slaa din Dom sammen med de almindelige snerpede, dødfødte Ytringer af den officielle Kvindelighed. Men hvad jeg savner i din Dom om den Slags Ting, er dog det, jeg vilde kalde Kvindelighedens Hjerteblad, det Allerhelligste. Le ikke, om du end synes, jeg udtrykker mig forunderligt. Jeg er ikke mere det uskyldige Barn, jeg var, da jeg skrev „Minona", og jeg taler nu saa nødig om den Slags Ting, maaske fordi jeg forstaar dem bedre; men jeg har i det Væsentlige den samme Tro, og naar jeg bliver spurgt, bekender jeg den.

Hvor kunde man med saa sød en Bevægelse se et lille Barn, naar man ikke betragtede det Træ, der bærer en saadan Frugt, som et saligt Mysterium? Dette siger jeg til dig alene, og til dig kun, fordi du

har spurgt derom. Og saa spørger jeg igen: Er den Kvinde, der hengiver sig begejstret og troende, da mindre ren end den, der lader sig trække viljeløs med, eller som modstræbende og i selvbevidst Blufærdighed betragter den Gaade, hvoraf Livskilden har sit Udspring „som noget fælt noget", „et nødvendigt Onde" osv. ? Vil man i raffineret Blufærdighed tage Lidenskaben bort fra Kvindeligheden, saa degraderer man den, thi i Lidenskaben er Frihedens fuldkomne Lov. Saaledes har jeg fremstillet den i Thyra, og du giver hende Ret i Theorien, Ret lige til det Øjeblik, da hun former sit Liv efter sin Tro og bekender den i Ord og Gerning. Heri ligger for mig netop hele Personlighedens Sandhed, Heltemodet — thi hun er Heltinde, som de gamle Skjoldmøer, og hedensk som de. Religionen fælder hende, men hun staar sejerrig over for Verden, hvis mange Afguder alle staa dybt under hendes Afgud: Kærligheden. Verden kan ikke fælde hende, og hun gaar igennem den uanfægtet, om end ikke uberørt af Raaheden. Vilde du, at hun, med sin begejstrede Tro paa den frie Kærlighed — den Tro, som drev hende ud af Forældrenes Hus — skulde dog ønske at knyttes med verdslige Baand til den Mand, hun elskede? eller at hun siden skulde staa „fejg og flad og rød", naar Nogen angreb hendes Livs Helligdom? Hun antaster Ingen og trænger sig ikke frem. Hun lever nøjsomt, ensomt, i Tro og længselsfuld Forventning, knytter sig kærligt til dem, der forstaar hende, og kommer ikke forsætlig Raaheden og Dumheden for nær. Men hun har ladet sig overtale til at komme

i Selskabet hos hendes bedste Venner, og da Baronessen der angriber hende ved at spørge om Barnet, siger hun kun: Jeg troede, De vidste, at lille Johanne var mit eget Barn. — Hvad kunde Moderen, Kvinden, Mennesket have svaret andet end dette?

Det var nu hendes Ret, og den har jeg intet Øjeblik tænkt at opgive i Bogen, thi den tror jeg paa; men saa kommer Uretten, Vildfarelsen, der er bekæmpet i Bogen: at de kvindelige Hovedpersoner over denne Ret glemmer det, der staar dømmende over Verden og over dem: Guds Bud, Lovens ligefremme Forbud. De gør Kærligheden til deres Afgud, og da denne Afgud styrter i Støvet for dem, bringer det Thyra til Selvmord, og de Andre gennem Syndserkenclelsen til Sandhedserkendelsen. Thyra var for stærk, for sammentrængt i dette ene, til at hun kunde bære det og staa, da hendes Verden styrtede sammen. Helene derimod har aldrig haft den Personlighedens Energi og Troens hensynsløse Begejstring; hun har altid haft en svag Skygge af Tvivl og behøvet den Betryggelse, der for hende laa i hendes hele velsignelsesrige Indflydelse paa Minonas Liv, der vilde være bleven forkuet og ødelagt hos Moderen. Hun ser deri sin Berettigelse, og da hun tilsidst faar Øjet op for Sandheden: at det er Forbandelse, hun har bragt ind i Minonas Liv i Steden for Velsignelse, taber hun Troen paa

Gud og paa sig selv. Kun den afdøde Elskedes Vilje binder hende endnu til Livet. „Han holdt altid sit Ord helligt!" siger hun, og hun har lovet Virginie ikke at tage Livet af sig. Hans Ordholdenhed er det, som bin-150

der hende, og ved dette Baand knyttes kun til det nye, evige Liv, hvis Fremgang af Døden, Sorgen og Syndens Ødelæggelse jeg netop kar villet sküdre.

Men et er at ville, et andet at kunne, og jeg-undrer mig slet ikke over, at Andre ikke se den Enhed og Sammenhæng i Ideen, som jeg selv har tænkt mig, men vist kun meget uklart gennemført. Dog glæder det mig, at du kar læst denne, mig saa kære Bog, tki der maa dog vist være noget i den, som du finder smukt."

Der er dog en af kendes Kritikere, som saa temmelig kar forstaaet kende. Man overraskes ved i ..Christiania-Posten" at træffe paa en næsten rosende Anmeldelse af „Minona". Efter at kave paavist, kvilken Fare for Moralen første Del indekolder, fortsætter kan: „Men saa kommer anden Del, og der er da det Hele udjævnet, den ønskelige Sædeligkedslov, ikke fremsat i større Ord, men udviklet i kele sin naturlige Rigdoms Fylde, kommer til sin Ret. Minona faar Øjnene op og falder selv som et Offer for at kave gjort Skønkedsprincipet og den kende selv iboende Kærligked til sin Gud — men kun falder som et villigt bødende Offer, ikke i Fortvivlelse.

— — — Vi kave næppe læst nogen saa gribende Scene som Minonas Dødsscene. — — I Henseende til kristelig Dybde søger Forfatterens dejlige Udmalen af Aandens sidste Troeskamp sin Lige i Literaturen. Muligt, man vil finde den fantastisk, men den er da en ren, man kan sige næsten op-byggelig Fantasi."MATHILDE TAGEE ATTER UD SOM LÆRERINDE. 151

Det maa have været usigelig svært for Mathilde Fibiger atter at tage ud som Lærerinde, efter at have ført dette sidste mislykkede Sværdslag for ved literær Virksomhed at opnaa den Selvstændighed, hun saa brændende attraaede. I Sommeren 55 er hun hos en Skovriderfamilie paa Sjælland, men faar her Tilbud fra Præsten i Ølgod ved Varde, som hun kendte fra Grundtvigs, om at tage i hans Hus til November og undervise hans Børn i enkelte Fag, særlig i Dansk. Hun tager med Glæde derimod og tilbringer et Aar i dette Hus, hvor Præsten og hans Hustru begge ere unge, livlige Folk. Da hun skal derfra, søger hun trolig Plads igen, men da en, der var givet hende Haab om at faa. besættes med en Anden, skriver hun, aabenbart lettet derved, til Axel og beder ham billige hendes Plan om at blive boende paa egen Haand Vinteren over i Ølgod. Man aner Sindslidelsen og Ophidselsen bag Ordene:

„Men det er mest af indre Grunde, som jeg ikke kan udtale mig om. Tro mig, kæreste Broder, det er af Vigtighed for mig, og det vil pine og forurolige mig, hvis jeg møder Modstand. Jeg vil nødig gøre jer imod, men jeg tror, det er det bedste for mig; jeg føler det, som om jeg undgik en Fare ved at blive her. Senere hen, naar jeg har mere Bo i mit Sind, kan jeg altid tænke paa en Forandring, hvis der skulde tilbyde sig en. Glæd mig med at sige, at du intet har imod det, jeg vil være dig saa inderlig taknemlig derfor, og du skal aldrig komme til at fortryde det."152

Det er næppe rimeligt, at Mathilde ved den Fare, hun omtaler, hentyder til noget bestemt. Sandsynligheden taler for, at den Sjælekamp, det kostede hende at bryde med sine Ungdomsdrømme om en Virksomhed som Forfatterinde, til Tider har ladet hende frygte for, at den skulde tage Magten fra hendes Forstand, ligesom den sikkert bidrog til at fremkalde den svære Sygdom, som kort efter gav hendes Helbred et Knæk, det aldrig forvandt. Mathilde Fibiger havde desuden Hang til at bruge stærke Udtryk.

Hun dannede altsaa i Vinteren 56—57 sit eget lille Hjem i Ølgod, hvor hun havde lejet to smaa Kamre hos en Familie i Landsbyen, og ernærede sig ved at sy for Bønderne; tilmed havde hun nylig faaet Tilsagn fra Enkedronningen om en aarlig Understøttelse af 80 Rd., som hun beholdt til sin Død. Efter hendes Breve at dømme, følte hun sig tilfreds med Opholdet der, som meget oplivedes ved, at hun havde venligt Tilhold i Præstegaarden. Hun skildrer med rørende Nøjsomhed sin mere end tarvelige Bolig som et Indbegreb af Hygge; men naar hun skrifter for Broderen, at hun har maattet gøre Gæld for at anskaffe en Maatte til at lægge paa det fugtige Lergulv, faar man dog et bestemt Indtryk af, hvor kummerligt hun har haft det, ligesom ogsaa hendes Glæde ved Udsigten til at komme tilbage til København til Foraaret tyder paa, at hun har faaet nok af

Ensomheden for en Stund.

I Vinteren 57 tager hun paa ny i København Timer i Sprog for senere atter at tage ud som Lærer-

inde, men faar Tyfus og ligger længe farlig syg paa Frederiks Hospital, hvorfra hun ved Foraarstid udskrives. Hun tilbringer Sommeren hos Slægtninge i Haderslev for at samle Kræfter, og her bestemmer hun sig til at opgive Lærerindevirksomheden og genoptage Eneboerlivet i sit saa kære København og slaa sig igennem med sit Arbejde. Han skriver herom til Axel:

„I Begyndelsen syntes Amalie, det var saa trist, naar jeg talte om at bo i et lille Kammer i København, men da hun lærte mig bedre at kende og saae, at det var en virkelig Trang hos mig, kunde hun bedre gaa ind derpaa."

Nu begynder atter Tilværelsen i de forskellige Værelser, dem med et Rør igennem, og dem med en rigtig Kakkelovn i. som hun har skildret i den lille Artikel „Den Ensommes Hjem" i det svenske Tidsskrift „För Hemmet" (1869). En Dag faar hun Besøg i sin lille Stue af H. C. Andersen, der har udbedt sig Tilladelse til at følge derhen med hendes Læge. Han synes, at der er yndigt, og er meget elskværdig, læser et Par af sine Æventyr højt og spørger, om han maa komme igen en anden Gang.

Fra denne Tiel er følgende Udtalelse i et Brev til en Slægtning:

„Jeg har det saa godt! jeg kan ikke sige dig, hvor her er hyggeligt og godt, hvordan denne lille Husholdning tager alle mine Kræfter og Evner i Be-

slag. Det er netop, hvad jeg kan overkomme, og her e r ordentligt, skønt det holder haardt, især hvad Skabet, der er Køkken, angaar. Da jeg fik 36 i Steden for 34 Rd., som jeg havde ventet, for Hoffmanns Æventyr, købte jeg mig en lille Blikbalje til Skyllevand; derved bliver det lettere at holde alting rent. Du kan tro, det er morsomt, naar man kommer ind i Forstuen, som dannes af Skabet, og ser Brændestablen og den store Kost med det røde Skaft, og der fra ser ind i den søde lille Stue — det er en underlig Kontrast, og dog passer det ene til det andet. Naar jeg kan mærke, at Andre synes, her er kummerligt og trist, kommer jeg til at tænke ipaa Alfernes Hjem, der for andre end de Indviede ser ud, som en udgaaet Skov; og skønt det er bedre, end det Modsatte vilde være, gør det mig dog saa inderlig ondt, naar de siger, at jeg er nøjsom. Er Friheden og Hjemmets Hyggelighed og Fred da saa lidt i Verden, at det bliver bedømt efter, hvad de ydre Betingelser derfor koster? Jeg var nøjsom, da jeg besluttede kummerlig at give mig ind under andre Livsbetingelser end dem, der er mig naturlige. Nu maa jeg bestandig sætte en Dæmper paa mig selv for ikke at gaa for vidt i Unøjsomhed, som Fiskerkonen i Æventyret. Hvad jeg kunde ønske, var, at mit Hjem ogsaa var noget for Andre — og dog, jeg veed ikke, om jeg savner det, om jeg kunde overkomme mere.

Gid alle Mennesker kunde leve i deres Element! Man bliver bedre deraf."

Hun oversætter fra Tysk. Fransk, Engelsk og Svensk, arbejder flittig og slaar sig taalelig igennem.*) Men hendes svage Helbred holder kun daarligt Trit med Viljen. Fra denne Tid er følgende Udtalelse af Ilia i et Brev til Broderen: „Mathilde er tit saa mat, at hun næppe kan holde sig oppe, og dertil er hun ganske ør i Hovedet. Hun kan ikke taale at bestille noget, og hun kan slet ikke finde sig i at være ledig. Hun hører overhovedet til dem, som absolut ville være raske og derfor lade som ingenting, til de styrte."

Hendes kære Ven og Læge, den senere Blinister Fenger, „som aldrig gav mig noget Raad, der var saa dyrt, at jeg ikke kunde følge det", har skaffet hende en anden Læge, „der ikke kender mine Omstændigheder saa godt", og han forordner hende en Mængde Levnedsmidler, hidtil ukendte i hendes „Husholdning", som hun ikke ser Udvej

til at udrede, ,.men", tilføjer hun i Brevet derom til Broderen, „jeg tror nok, det er godt, thi Fenger sagde altid, at jeg skulde spise, og at det egentlig var Sult, jeg var syg af." Hun tvivler ikke om, at Kuren er god, men anstrengende er den, thi foruden den megen Mad har Lægen — denne Gang sikkert med Hensyn paa

*) I „Berlingske Tidende" den 25de Januar 1859 findes en Anmeldelse af Ilia Fibigers „Rettroende Æventyr", undertegnet „En Læser". Den er skrevet af Mathilde Fibiger. Det er, saavidt vides, den eneste Gang, hun paa denne Maade har ladet hare fra sig i et dansk Blad.

hendes Omstændigheder — anbefalet hende clt stclcl op Klokken halv sex om Morgenen — det er heldigvis ved Sommertid — og drikke Vand ved en Post i Gothersgade og derpaa gaa Morgentur i halvanden Time og, samvittighedsfuld, som hun er til det yderste, ligger hun vaagen den halve Nat, af Angst for ikke at komme til Posten tidsnok næste Morgen.

Dette Liv fortsættes indtil Efteraaret 62, da hun atter, for sidste Gang, tager ud som Lærerinde hos en Præstefamilie i det nordlige Jylland, hvor hun er et Aar; men nu, skriver hun til Søsteren, tror hun sikkert, at den Fare, der ligger i Ensomheden, ikke længer skal faa Magt over hende, hun er fast bestemt paa herefter at leve og dø i sin egen lille Rede. Efter Fengers Tilskyndelse besluttede hun sig til at lære at telegrafere, for om muligt at erhverve sig en mere betrygget Stilling. I dette Øjemed tog hun i Begyndelsen af Vinteren 63 til Haderslev, som hun efter Krigens Udbrud nødsagedes til at forlade. Sin øvrige Læretid tilbragte hun i Helsingør, hvor hun fik sin første Ansættelse som Telegrafistinde. Hun var den første Kvinde, der traadte i den danske Statstelegrafs Tjeneste.

Mathilde Fibiger var den Gang tre og tredive Aar gammel. Hun var af Middelhøjde og spinkelt bygget. Skønt hun havde fine, næsten barnlige Træk, saae hun dog, set nær ved, ældre ud end sin Alder, thi hendes Ansigt var stærkt furet. Det mørkebrune Haar lokkede sig om den klare, intelligente Pande, Øjnene var dybtliggende og brune, Blikket fast, kærligt og frit, som hos kloge, lykkelige Børn. Hendes

Tungsind aabenbarede sig mere i Trækket omkring Munden med de smalle, tæt sluttede Læber, men især i hendes Stemme, der var noget skærende i sin Klang — hun læspede ogsaa lidt — og hvorigennem der lød en Klage, som fra et Barn, man har gjort Fortræd. Hendes Dragt var tarvelig men med et Præg af Pyntelighed. I højeste Grad nervøs og heftig af Natur, lod hun sig let bringe ud af Ligevægt; hun var i Virkeligheden saa svag efter sin Sygdom, at hun maatte tage al sin Viljekraft fangen for at komme over det, der for de fleste Andre kun vilde synes en ringe Vanskelighed eller Hindring. Hun havde den Slags Nøjsomhed, som er Frugten af et stort Sind og virkelig Dannelse, den fribaarne, fornemme Naturs Evne til at skelne mellem det Ægte og det Uægte, og hun kunde som et Barn glæde sig over de ubetydeligste Smaating.

III.

1S64—71.

Mathilde Fibigers Trang til Selvstændighed og Kærlighed til Arbejdet som Middel til at opnaa denne. Hendes første Ansættelse i Helsingør. Søsteren Ilias Død. Forflyttelsen til Nysted. Hjemmet der. Hendes tiltagende Svaghed. Gensynet af Berritsgaard. En Københavns-rejse. Hun ansættes ved Telegrafstationen i Aarhus. Det første Aar i Aarhus og Vanskelighederne, som møder hende der.

Grundtvig slutter sin Anmeldelse af „Clara Raphael" saaledes:

„Jeg vil af mit inderste Hjerte holde paa, at hun ikke ved al den By-Sladder, hun maa døje, taber Modet, men vel, at hun ogsaa deraf maa lære. at Læse-Verdnen ikke er den Skueplads, hvor det egentlige Slag skal staa og den virkelige Sejr skal vindes, men er kun den Udkigs-Høj, hvor Bavnen maatte tændes, som den nu virkelig ved „Clara Raphael" er

tændt, og skal, som jeg haaber, ikke slukkes, før Dansken, altsaa ogsaa Danekvinden har Sejer vundet."

Der er ikke Grund til at antage, at Matkilde Fibiger skulde kave lagt disse Ord til Rettesnor for sit Liv, da kun

kavde indset det haabløse i de Illusioner, Heiberg havde vakt kos hende om, at det var hendes Kald at være Forfatterinde. Men disse den gamle Seers Ord ere saa mærkelig betegnende for hendes Mission i Kvindesagens Tjeneste og for hele Maaden, hvorpaa hun stillede sig til denne sin Livs-sag, at hendes Skæbne ligesom synes udtalt deri.

Trang til Selvstændigked og personlig Frihed var ubetinget den mest fremherskende Egenskab hos hende; det spores allerede i Brevene fra hendes Barndoms-aar, naar hun t. Ex. fjorten Aar gammel skriver til Søsteren:

„Jeg vilde meget gerne lære saa meget, at jeg kunde søge om en Plads som Lærerinde, saa snart jeg er konfirmeret, tki det er vel tungt at skilles fra sine Kære, men det er dog endnu tungere at ligge dem til Byrde, og under disse Omstændigkeder er det jo umuligt andet."

Det er derfor intet Under, at hun elskede Arbejdet som det for hende eneste Middel til at vinde den saa usigelig attraaede Selvstændighed. Der forekommer mangfoldige Udtalelser derom i kendes Breve, saaledes denne fra Begyndelsen af 70:160

„Deres Artikel finder jeg fortræffelig, og jeg-glæder mig over, at De kar større Interesse for Arbejds-spørgsmaalet, end jeg egentlig troede. Jeg elsker Arbejdet i samme Grad, som jeg elsker Friheden: lidenskabeligt, absolut, som Middel til Selvstændighed, og jeg tror, at den indre Selvstændighed er umulig uden den ydre."

Efter endt Læretid fik Mathilde Fibiger først foreløbig, siden fast Ansættelse ved Telegrafstationen i Helsingør, hvor hun blev indtil Efteraaret 68, da hun forflyttedes til Nysted. I Begyndelsen udtaler hun ofte i sine Breve Frygt for, at hun, som hun udtrykker sig, „skal falde af Hesten", d. v. s. ikke skal kunne udfylde sin Stilling men blive kasseret, men efterhaanden som hun faar mere Øvelse og føler sig sikrere i Sadlen, kommer der Ro i hendes Sind.

Fra den første Sommer i Helsingør er følgende Breve:

„Hvor tit har jeg ikke tænkt paa den Dag, da vi første Gang talte om min store Beslutning inde i Studerekamret. Den Følelse, jeg, trods al min Ængstelighed, havde af, at det maatte og kunde lykkes, den Forestilling om Maaden, hvorpaa jeg i Overensstemmelse med min Ejendommelighed skulde gennemføre det, har ikke skuffet mig. Det gaar! — men ikke jævnt og trygt; næppe klarer det op i een Kant, før Tordenskyerne trække sammen paa et andet Sted. Der er noget underligt ved dette Liv — men det hjælper, at det har sin komiske Side. Jeg maa titI HELSINGØR.

at tænke paa Clärcken: „Ick bin übel dran, ick bin in einer wunderlichen Lage!" men jeg smiler i det samme. Naar Stationen i København bliver rent uregerlig, saa jeg maa „slaas med slemme Drenge," ligesom Hans Mortensen, naar Telegrafisten, Hr. R., tager mig i Skole, saa er jeg rigtignok ilde faren, men Situationen morer mig dog bagefter. Jeg kan nok taale at se Livet i Skjorteærmer, naar jeg har det for det, at jeg har faaet Fodfæste paa Jorden.

Det er dog ikke altid, jeg kan smile af Ubehagelighederne paa Stationen, især naar jeg mærker, at der skjuler sig ond Vilje bag Drillerierne, hvilket jeg netop har haft Bevis paa. De vil mig til Livs i København, men jeg kan i det mindste nu sige som Tordenskjold: Ikke denne Gang!"

„Jeg har haft en frygtelig svær Tid og selv baaret mig galt ad, og skønt det strax blev jævnet, føler jeg mig trykket og nedslaaet ved Bevidstheden derom, mere, end om det var gaaet ud over mig selv. Jeg har dog i Virkeligheden trukket det korteste Straa, og jeg bliver rød, hver Gang Københavns Station nævnes. Jeg kaldte dem „Drenge", og nu skal det træffe saa underligt, at her siden den Tid har været to af Telegrafisterne derfra i Helsingør, hvoraf den ene er en ældre Mand, som tidligere har været Militær, og den anden den blideste Yngling, som nogen Sinde har vandret i en Lund og plukket Blomster til sin Hjertenskær. Saadan gør Skæbnen Nar af mig!

Medens det stod paa, var jeg for medtaget til at skrive til Dem, og siden har jeg flyttet. Jeg havde

tænkt, at jeg skulde flytte inc! i mit eget Hjem med Glæde, og saa kom den ny Sorg, der er saa pinlig, at jeg skyr at tale om den*). Mismodsytringer tror jeg, man bør undertrykke, og det vilde være letsindigt og uforsvarligt at tale, som om der var Haab om et beldigt Udfald. Vi maa være fattede paa det Værste, ikke i Mismod, men i Taalmodigbed. Gud kan hjælpe os, hvis ban vil, for ham er intet umuligt — men ethvert andet Haab om Hjælp, enten det støtter sig paa tankeløs Selvtillid eller paa vanvittig Tro paa Andres Mellemkomst, turde nu være kvalt, thi det fører os kun dybere ind i Ulykken uden at kunne give os den hensynsløse Opofrelsesdrift, som endnu kan frelse et Folk i den yderste Nød, og som tidligere har frelst Danmark, men som vi ikke har nu.

— — — Hvor det vilde glæde mig at vise Dem min Stue, som jeg er i Færd med at indrette i disse Dage! Det bliver aldrig — i ingen Henseende! — som i Elefantgade, men rart er der, og i Aftes, da jeg var i Seng, følte jeg, for første Gang efter at jeg har betraadt min telegrafiske Løbebane, at jeg igen havde et Hjem. Der er min røde Sofa med Fengers Portræt over, og der er den yndigste Udsigt lige ned i en Have. Det er rart, jeg er kommen lidt til Vejrs — paa en anden Maade er jeg næsten i Livets Kælderlejlighed. Men den kan være lige saa god som enhver anden, og jeg er fuldt og fast forvisset om, at jeg netop skulde derned."

*) De sidste ulykkelige Begivenheder paa Als. Brevet er fra Begyndelsen af Juli 64.

Hendes Helbred var endnu ikke mere nedbrudt, end at hun kunde overkomme sin Gerning, og disse fire Aar i Helsingør, omgivet af en Naturskønhed, som hun elskede, stod altid senere for hendes Erindring som den Tid af hendes Liv, da hun havde nydt den roligste og varigste Lykke. Glæden over at have faaet fast Arbejde og derved vundet et sikkert, om end beskedent Udkomme, gør, at hun nu føler sig rigtig i Havn.

„Det er kun muligt at faa varmt her i stille Vejr," skriver hun ved Juletid. „Jeg sad her i Aftes imellem den knitrende Kulild og Vinterstormen, der trængte ind gennem Væggen, som mellem to kæmpende Elementer, hvoraf det ene stred for mig, det andet imod mig. Jeg lever i Luft, Vand og Ild — Jorden mærker jeg mindst til, undtagen gennem den trygge Følelse, at jeg har faaet Fodfæste paa den, og at den modtager mig tilsidst.

Nu har jeg faaet mit Hjem indrettet ganske efter mit Hjerte. Her er fuldkommen hyggeligt, og jeg forekommer mig selv som den Kone, der vandt i Lotteriet uden at spille — saa uventet, saa ,usøgt er den Lykke falden i min Lod at bo paa saa yhdigt et Sted med en Naturskønhed for Øje i mit eget Hjem, som rige Folk betale i dyre Domme for at nyde i den korte Sommertid. Jeg trængte til dette Skønhedsindtryk, der hver Dag er nyt og dog altid sig selv: det vidste Skæbnen, som Ingen glemmer og ikke spørger, om man kan betale."

Følgende Brev er skrevet til en Dame i Helsingør, som hun havde sluttet sig til, og til hvem hun stod i Venskabsforhold til sin Død.

„Anden Juledag 64.

Hvor sørgeligt dette Aar end har været, er der dog meget, som jeg personlig maa være taknemlig for, og deriblandt regner jeg det, at jeg har lært Dem nærmere at kende. Da jeg forrige Gang var i Helsingør, skattede jeg Dem nok, men jeg harmonerede ikke med Dem: De var indenfor, jeg udenfor Døren til Menneskelivet — for saa vidt, som man kan være udenfor. Jeg vidste, at jeg skulde gaa derind, at „der bliver opladt for den, som banker," men jeg vilde helst være fri for at have noget med Folk at gøre; jeg bekymrede mig ikke om dem.

Nu, da jeg har vovet mig ud igen, ikke i Illusionernes men i Virkelighedens Verden, føler jeg mig ogsaa Dem nærmere. I det Væsentlige tror jeg, vi gaa den samme Vej; De gaar den tryggere og sikrere, fordi den overalt for

Dem er indhegnet og beskærmet af de ydre Forhold, imens der er noget i min Natur, i min sande Ejendommelighed, som anviser mig andre Grænser, og som for bestandig har stillet mig udenfor Indhegningen. Om det kommer for Dagen, veed jeg ikke; om De da vilde beholde Tillid til mig og Godhed for mig, veed jeg heller ikke. Men at vi kun glimtvis lære hinanden at kende her, og at det kommer an paa, om vi en Gang, naar vi mødes i den evige Sandheds Lys, genfinde det, vi allerede skimtede lier i Livet, og hvoraf vi følte os grebne som den

egentlige Livskærne, og alt, hvad der stillede sig forstyrrende i Vejen for Kærligheden her, er faldet af, som et vissent Blad, eller nu viser sig i et helt andet Lys, som en væsentlig Del af den hele, sande Personlighed — det tror jeg.

Det blev næsten et alvorligt Brev i Steden for en lille Hilsen. Det er ingen juleagtig Billet, men den skrives ogsaa paa Stationen. Jeg kommer en af Hverdagene.

Tak for Sommerfuglene og for hvert kærligt Ord, de kom flyvende med Julemorgen!"

En stor Sorg ramte Mathilde under hendes Ophold i Helsingør, hendes Søster Ilias Død. Hvor højt hun elskede hende, ses af dette Brev til Søsteren Anna. skrevet et Par Dage, før Bia døde:

„Helsingør den 7de Juni 67.

Min egen kære Anna!

Det bedrøver mig, at jeg ikke kan sende dig et glædeligt Fødselsdagsbrev denne Gang; men en inderlig Hilsen skal du dog have, og naar du kommer til mig, skulle vi helligholde Dagen, hvis vi kan gøre det med glade og taknemlige Hjerter: hvis Bia er rask. I al Fald veed du nok, jeg glæder mig over den Dag, da du blev født, og tænker paa, hvor tit vi har fejret den sammen i det kære Hjem og senere, selv naar . vi var adskilte, har helligholdt den i vore Hjerter. Jeg har ogsaa en „Genstand" — en, jeg havde i

Forvejen — til dig, som du skal faa, naar du kommer.

Det Stød, jeg fik sidst, var mig for stærkt: Følgen er, at jeg ikke kan fæste Lid til, at kun kommer sig; jeg veed, at der er godt Haab, men jeg kan ikke tilegne mig det endnu. Da jeg kom kjem, maatte jeg gaa i Seng og laa kele Eftermiddagen i Krampegraad; men det gjorde godt, at jeg dog endelig fik udgrædt, efter at jeg saa unaturlig kavde maattet gøre Vold paa mig selv. Siden har der været Fred i mit Sind, og jeg har kunnet passe mine Ting.

Det var ikke Frygt eller Haab, der rystede mig saa stærkt, men Kærligheden, der ellers ligger sammenfoldet i Erindringen, og som brød frem i al sin Styrke. Erindringerne! Da jeg kørte ind den smukke Sommermorgen og saae, hvor alt straalede i Sollyset, tænkte jeg paa den Tid, da hun var ung, og Livet fuldt af Forjættelser for hende. Og jeg maatte undertrykke Graaden. Selv nu kan jeg ikke taale det.

Du maa huske, jeg troede, jeg kom til en Døende, maaske til en Død. Sligt forvindes ikke hurtigt, skal ikke forvindes let; det vil vare nogen Tid, inden jeg kommer i de gamle Folder, men nu veed jeg, hvor meget jeg holder af hende, hvilke Skatte der er indesluttet i Erindringen. Og i denne Tid har jeg set, at hun er elsket, at hun har, selv hvad jeg forstaar ved Venner. Det har altid rørt mig mest ved Gudstjenesten, at der i Bønnen forekommer de Ord: „en brændende Kærlighed mellem os selv indbyrdes." — Denne Kærlighed er ikke almindelig, men den gives, og saaledes er hun elsket af nogle trofaste Hjerter;

jeg har^Jæst det i deres Øjne. Hun kan leve, saa længe det skal være ker paa Jorden, thi kun bliver ikke uelsket, og gammel bliver kun heller ikke: hun har Sjælens evige Ungdom.

Kære Yen! bliv ikke underlig ved, at jeg er saa opfyldt af kende — hun kar været saa nær ved at forlade os! Du

veed, hvor inderlig kær jeg har dig; den ene Følelse er ikke i Yejen for den anden. Jeg-gemte din Blomst ved Siden af den, jeg tog med til Erindring om kende. Lad os elske kinanden uden Skinsyge, ligesom hjemme, da vi var smaa.

Jeg vüde have skrevet til Amalie (Waage), men i den Stemning, jeg er i, vil jeg kellere lade være. Jeg glemmer aldrig det Øjeblik, da kun spurgte: om jeg troede, Camilla og Oswalde kunde ligge i een Seng? eller det kærlige Blik, hvormed hun fulgte dem, da de begyndte at gaa omkring paa Gulvet og lege. Da kun tog sig af de fattige Smaa, saae jeg Englen i kende, som jeg kar troet paa, men ikke set før. Men vær saa sød at bede hende lade Børnene tage af — jeg vil gerne forære Ilia det og Johannes*) Portræt, som jeg har skrevet om tü Fru Plum.

Og nu. Søde! „Mange glade Dage", som der stod paa de Kopper, lille Stine forærede Moder. „Mange gode, fredelige Aar, hvori de Smaa blive store og deres Moder en gammel Kone. Gud velsigne og bevare dig!"

*) Camilla, Oswalde og Johanne, tre af Ilias Plejebørn, der var anbragte hos Slægtninge og Venner under hendes Sygdom.

Julen 68 tilbragte Mathilde i København, afventende det Tidspunkt, da hun skulde tiltræde sin Ansættelse i Nysted, hvor der blev oprettet en ny Station, som hun skulde bestyre. Herfra skrev hun til Veninden fra Helsingør, som var bleven gift i København, men tilbragte Julen i sit gamle Hjem:

„København den 25 December 1868.

Der er kun Faa, til hvem jeg vilde sige: „Jeg-savnede en Hilsen fra Dem Juleaften," fordi der med de Fleste altid vilde være den Mulighed, at de ved Hilsen forstod Julegave. Men til Dem tør jeg rolig sige, at ligesom jeg mindedes hver Gang, De i Julen kom til mig som et levende Billed af, hvad der menes med „en glad Giver", saaledes savnede jeg Dem i Aar og tænkte med Vemod paa, at De var rejst til det Sted, jeg i fiere Aar med Glæde har kaldt mit Hjem, der altid vil staa for min Erindring som det Skønneste paa Jorden, uden at jeg var der, og uden at jeg fik Dem at se i Julen. Men jeg tænkte: „Hun sender mig nok en Hilsen." — Og i Dag, da Brevet kom med den yndige Julegave, blev jeg inderlig rørt og glad for begge Dele og takker begge de Venner, der saaledes have tænkt paa mig i deres Glæde. Den hvide Stjerneblomst med den gule Sol i Midten har altid været min Yndling, endogsaa frem for Violen, og mange Sommerminder knytter sig til den fra min Barndom og indtil denne Dag, da den kommer dobbelt kær paa den mørke Vinterdag som et Juleminde.

Nej, jeg bruger den ikke som Profet, den Tid, da jeg sagde „vil" — „vil ikke", er forbi. Jeg læste for kort Tid siden noget af Fichte, der greb mig som det sandeste Udtryk for min egen Trosbekendelse: „Umiddelbart veed jeg kun dette: hvad jeg skal, og det gør jeg uden Tøven og Haarkløveri." — (Dette er den anden Umiddelbarhed, hvortil man kommer gennem Reflexionen. Gud bevare os for den første Umiddelbarhed: Titanernes, Barnets, der skriger for en Kringle, naar det faar en Tvebak, Grundtvigianernes, der med Vold og Magt ville vedblive at være Børn, endskønt der staar skrevet: Uden I blive som Børn igen, komme I aldrig o. s. v."). Jeg tør naturligvis ikke sige, at jeg altid, ligefrem og paa rette Maade gør det Rette. Men det er et vejledende Fyr, som jeg styrer efter, og disse Ord have netop i denne Tid hjulpet mig igennem meget. Der er en stor Smerte i Afskeden fra alle de kæreste Venner, og jeg fristes tit i denne Smerte til at sige mig selv, at jeg kunde sparet mig og Andre for den. Bogstavelig talt kunde jeg; men jeg har hele Tiden følt, at denne Forandring netop er noget af det, som skal være — og saa gør jeg det. At jeg „tøver", er denne Gang ikke min Skyld. Det kan Materialforvaltningen bevidne.

Hvor længe det skal vare, veed jeg ikke, men jeg haaber, det bliver kort efter Nytaar, og jeg er nu frejdig og tryg i den Henseende. Direktøren har efter sin Hjemkomst besvaret det Brev, som jeg fortalte Dem noget, men ikke alt om, sagt mig, hvordan jeg skal faa al den Underretning, jeg endnu kan behøve, og i Anledning af det, jeg ikke havde fortalt

Dem, tilføjet, at han er „fuldstændig tilfreds med min Tjeneste" og ventede ogsaa at blive det i min nye Stilling. Der stod nemlig i en af disse afskyelige Avisartikler, at „det har viist sig, at vi var ubrugelige paa større Stationer." Jeg, som er den eneste, der har været paa en større Station, kunde ikke lade det gaa ben uden at spørge Direktøren, om der er noget i den Maade, hvorpaa jeg liar udført Tjenesten, som kunde berettige en af Personalet til at tale saaledes — om der f. Ex. var klaget over min Expedi-tion, og dette var den egentlige Grund til Forflyttelsen. Han bar nu beroliget mig for det Tryk, der ligger i Tanken om, at jeg ved min Virksomhed ikke skulde have opnaaet andet end at vidne imod den Sag, jeg vilde tjene."

I Begyndelsen af 69 flyttede hun til Nysted, hvor hun og Telegrafbudet Per var ene om at forrette Tjenesten. Herfra skriver hun den 8de April 69:

„Det var en svær Tid i Begyndelsen. Da jeg endnu følte mig halv vildsom i mit eget Hjem — eller den Masse af Genstande, hvoraf det skulde dannes — kom først alt, hvad der saa længe har trykket mig, rigtig til Gennembrud, og hvis jeg da havde haft med simple, udeltagende Mennesker at gøre, veed jeg ikke, hvordan det var gaaet. Men jeg blev strax modtaget med den største Velvilje her, og den længe forventede „Mand", som skulde indrette Stationen, var, hvad jeg sidst af alt i Arerden havde tænkt mig, en Mand i Ordets gode Betydning. HanI

hjalp raig ikke alene gennem ydre Vanskeligheder og befæstede min Anseelse paa alle Maader, men jeg kan takke ham for, at der selv til denne Uroens Tid med dens uundgaaelige Uhyggelighed, knytter sig venlige Minder. Nu er her yndigt og hyggeligt omkring mig, og der bliver sørget for mig, saa jeg er til Mode, som om der var sat et omvendt Vandglas over mig. Men jeg gav gerne lidt af dette „Velvære1' bort for en Gang imellem at faa saadan en hjertelig Latter, som den Gang afløste den heftigste Graad — ja, jeg -kan ikke gøre ved det! jeg var meget nær ved at blive hysterisk: dette Maal, at faa min egen Station, som jeg længe havde imødeset med Glæde, syntes mig saa usigelig trist, da det var naaet, at jeg tit maatte ty inc! i Sovekammeret for at græde ud. Jeg gruede formelig for, at dette skulde komme over mig den Dag, Stationen skulde aabnes. — I Bøger har Kvinden en mærkelig Magt til pludselig at betvinge Sindets Oprør. Saa snart hun mindes om sine selskabelige Pligter, standser hun med en Kraftanstrengelse Graaden, bader Øjnene med det broderede Lommetørklæde og viser sig i Salen med et Smil paa Læberne. Muligt findes den tilsvarende Sjælsstyrke i det virkelige Liv, men ikke hos mig. Jeg græder kun sjælden og aldrig ved passende Lejligheder; men naar det kommer over mig, kan jeg ikke standse, om det saa gjaldt mit Liv. Og jeg takker ligefrem Gud, at jeg for det meste er fattet, naar det gælder. Det gik da ogsaa godt den Dag. Nielsen var her endnu og stod mig trolig bi, og det var mig en sand Trøst, at ikke alene mine egne Venner sendte mig gode Ønsker, men at en af „Mand-172

skabet" — som Personalet kalder sig — trykkede min Haand saa hjertelig den Morgen.

Nu er alt saa temmelig i Gang. At forny Batteri, som jeg i Begyndelsen gik til med Prygt og Bæven, er nu aldeles ingenting, og jeg har endogsaa flyttet mit Lokalbatteri, skruet Traade ud og ind o. s. v. Zinkens Amalgamering er foretaget to Gange med det heldigste Resultat, og selv Kvartalsregnskabet, hvorved der var en særegen Knude, som jeg maatte løse paa. egen Haand, lader til at passere, da jeg ikke har faaet det tilbage med Protest, som jeg var forberedt paa. Tjenestekorrespondancen føres i den rette Bedemandsstil, og der har intet af Betydenhed været i Vejen, saa jeg tror nok, jeg i det Hele kan være rolig.

—- — Det glæder mig, at Professor Nielsen kommer sig, da De holder saa meget af ham. Efter Deres Beskrivelse maa han være en herlig Mand, og jeg kunde ønske at læse et af hans Skrifter, hvorigennem man faar et Indtryk af ham selv. Jeg holdt særdeles meget af den lille Bog: „Om personlig Sandhed og sand Personlighed", som er det eneste af ham, jeg har læst. Da jeg senere hørte, at han var „blevet Grundtvigianer", som Polk siger, gjorde det mig ondt. Thi for mig staar det saaledes, at kun Tvetydigheden kan gøre sig til forbindende Mellemled imellem det Sande og Palske, og jeg er tilbøjelig til at tænke om saadanne Mennesker: „De vil have baade i Sæk og i

Pose." Det vil jeg ogsaa, naar jeg kan faa det, men jeg kalder det ikke Kristendom. Men jeg vild.e blive glad, hvis jeg enten ved Bekendtskab med hamI NYSTED.

173

eller Læsning af hans Skrifter fik det Indtryk bekræftet, Deres Skildring af kans Personlighed har gjort. Kan De anbefale mig et?"

I et Brev til en anden Dame, skrevet samtidig med dette, giver hun følgende Skildring af sit nye Hjem, der vidner om, at „Clara ßaphaels" Forfatterinde endnu ikke helt har mistet sit gamle Lune:

„Min Værtinde er en inderlig rar Kone, som rører og morer mig; hun viser mig den største Velvilje, men jeg tænker beskedent, at det for en Del kan skrives paa min ny Kaabes og mit Gulvtæppes Regning, og det er noget ganske nyt for mig at blive respekteret paa Grund af det „rørlige Gods", der er i min Besiddelse. Men hun kommer aldrig her ind uden at glæde sig over alting, lige fra Gulvtæppet til en Porcellænsæske med en Rose paa Laaget, og tilsidst standser hun ved „Danebroge" — det Baand, hvori Fengers Portræt hænger. — Jeg har imidlertid den Glæde, at Lokalet gør almindelig Lykke. Postmesteren blev ganske overrasket ved at se, hvor hyggeligt her er, og Doktoren, som kom for at laane „et Element" af mig, fandt Stuen — den Forening! her er af Hjem og Lokale, meget tiltalende. „Men saadan gaar det jo altid, naar en Dame faar fat paa noget," sagde han tilsidst. Det morede mig, at han kom, mens jeg var i Færd med den vigtige Opgave, „Zinkens Amalgamering", og saae, at jeg gør det selv. Thi deri er jeg Pers Overmand.174

I NYSTED.

Alle vise mig Tillid og Velvilje, men jeg omgaas Ingen, da min Tid er for optagen dertil, og jeg føler tit Ensomheden saa trykkende, at jeg længes efter Fru Henschels gamle Dame i Nykøbing. Jeg vil nu ikke tale om en Ildsluger, der halvvejs ventes hertil - - jeg vil nødig sætte min Lid dertil af Frygt for at blive skuffet! Saa vidt er det kommet, at denne „Professors" Ankomst ikke er uvigtig for mig, forudsat at Ilden skal sluges oppe i den store Sal, thi saa forlystelsessjrg er jeg ikke bleven, at jeg vilde gaa ud derfor om Aftenen. — Operaen af Dilettanter er nu en given Ting, da Dekorationer allerede males i Porten, og hele Baggrunden, som forestiller et ret godt skizzeret Landskab med dejlig blaa Himmel, nylig var hængt op paa Muren lige over for mine Vinduer. Det er nu virkelig morsomt, og jeg glæder mig dertil, da det foregaar, efterat min Lænke er løst om Aftenen."

Forøvrigt gaar der en trist Stemning igennem de fleste af hendes Breve, og det er ikke til at tage fejl af, at Ensomheden til Tider har faldet hende meget tung, om hun end i sin Trang til at overbevise sig selv og sine Kære om, at saaledes som det skal være, er det aller bedst, f. Ex. siger i et af sine Breve fra den første Tid i Nysted:

„Hvem der, som jeg, i en tidligere trist Tid af mit Liv har følt Ensomheden, som om jeg var af-skaaret fra al Forbindelse med det ydre Liv, maa føie det som en stor Velsignelse, at der midt i Ensomheden er en Stemme, som kan kalde og sætte En iI NYSTED.

175

Virksomhed, man veed endnn ikke til kvad. Selv om den tier, kan den pludselig lade sig køre, og man maa være til Stede, passe paa, kort sagt: tjene.

— — Blæsten larmer udenfor, men ker er kygge-ligt inde;* jeg kar Blomster i mit Glas, og alle Omgivelserne udtrykke det lille Ord „Hjem", det, jeg mindst kunde undvære ker i Livet."

Hendes Helbred tager ogsaa stærkt af; kun plages af en til Tider næsten uudholdelig Hovedpine, og det med Svaghedstilstanden følgende Mismod gør, at hun kan græde kalve Dage i Træk og er ude af Stand til at tage sig noget for. Den Følelse af Indestængtked, kun faar ved at være ene om Arbejdet og Ansvaret paa Stationen, hvor der vel kun er lidt at bestille, men hvor hendes Nærværelse dog er nødvendig Størstedelen af Dagen, bidrager vel ogsaa til at ophidse hendes forpinte Nerver. Hun klager over, at kendes Arbejdslyst tager af, især Lysten til at sy og bøde paa sit Tøj, og skriver kalv spøgende:

„Det er Prøvestenen for min Sindsstemning, om jeg kan sy. I den daarlige Stemning giver jeg mig ken i Trætked eller tager mig unyttige Ting for. I den gode klipper jeg til og syr. Det kommer vel nok, kaaber jeg, og jeg har i det Hele en Følelse af, at denne Svaghedsperiode er paa Hældingen, og at jeg snart ikke alene vil kunne udkolde men endogsaa glæde mig ved Livet — paa min Vis."'

Men hun taber alligevel ikke Interessen for, hvad der foregaar i hendes kære København. I December skriver hun:

„Hvad handler dog det skandaløse Stykke om, som i Lørdags og Søndags blev opført paa det kongelige Theater? — Paa Øhlenschlægers og Heibergs Skueplads! Jeg vil gerne vide det; jeg gaar som i Blinde i min Udlændighedstilstand i denne Afkrog af Verden." *)

Hun havde den Glæde om Sommeren at faa Besøg af sin kære Ven Fenger og fortæller Søsteren derom:

„Havde jeg ikke haft een stor Glæde, vilde jeg være rent forknyt; men nu vender jeg altid i Tankerne tilbage til den. Fenger har set mit Hjem, og vi have været to yndige Køreture sammen. Han kom hertil paa en Rejse og overnattede paa Gæstgivergaarden, og han syntes saa godt om alt her. Da han vilde se sig rigtig om, tog han mig Søndag Eftermiddag — da jeg blev fri Klokken to — med til Hardenberg og kørte hjem om ad Berritsgaard for at glæde mig. Der stod vi af, gik gennem Alleerne, sad et Øjeblik paa Øen, kiggede ind i Bedstemoders Skov og gik tilsidst hen til det høje Hus. Der er sket store Forandringer: et engelsk Parkanlæg har fortrængt den

*) Det Stykke, som her sigtes til, maa være „Geniets Komedie" af en anonym Forfatter.

forfaldne gamle Have med Riddersporerne; men Slottet er sig selv ligt, og det store Kastanjetræ staar der, saa alvorligt som Mindet om det G-amle midt iblandt det Ny. Af dette og af Lindetræet ved Bænken i Alleen, hvor vi løb ud, naar vi legede Fuglefænger, tog jeg et Blad med hjem, som jeg altid vil gemme. Jeg kan ikke beskrive dig mine Følelser ved at komme kørende ad den velbekendte Vej forbi Storkemose og se den lange, låve Bygning, under hvis Tag vi have levet saa lykkelige Timer. Haven er helt lagt om i engelsk Stil; men jeg saae de gamle Gange, Lyst-buset, de runde Bede og — o! en Skare lykkelige Børn, som legede Saltogbrød — Moder med sit Strikketøj, Bia med sin Skizzebog — Vilhelm som Student! — Men jeg var ikke bedrøvet som nu, ved Tanken derom: Fred og Glæde fyldte mit Hjerte —-usigelig Glæde over, at jeg kom dertil igen paa den Maade. Vi havde hverken Tid eller Lyst til at gaa ind, og saaledes fik jeg det skønneste Indtryk, som jeg altid vil bevare i mit Hjerte. Jeg tror ikke, jeg havde haft godt af at se det nærmere ved, se Forandringen i Enkelthederne.

Næste Dag kørte vi til en Herregaard, der hedder Egholm, hvor der er yndigt. En rigtig Sommertur gennem Marker, hvor Sæden bølgede; og der var vi inde hos Forpagterens, rare, venlige Mennesker."

Det sidste Brev, der bærer Vidnesbyrd om, at hun endnu havde virkelig lykkelige Øjeblikke og Barnets Evne til at glæde sig til noget, er dette, skrevet i September 69, Dagen før hun skulde fore-

tage en Fornøjelsestur til København, til en Veninde, som laa paa Landet i Hellebæk.

„Selv om jeg skulde komme til Helsingør, er jeg dog næppe mere den Fodvandrer, jeg har været, saa jeg kunde naa ud til Dem. En Hilsen vil jeg da sende og fortælle Dem, hvor glad jeg er. Man maa have levet et halvt Aar paa en Station med indskrænket Tjeneste for at forstaa, hvordan alle Følelser og Indtryk forene sig om at fylde Sjælen med Glæde, naar der forestaar en Fritid, en Hjemrejse — thi dette er en virkelig Hjemrejse, da jeg skal bo hos Madam Petersen i min egen gamle Lejlighed. Torsdag Morgen kører jeg til Nykøbing, hvorfra Zampa afgaar til København, og samme Aften haaber jeg, at mine Søstre drikker The hos mig i Nyboder. Der gives mange

mere glimrende Fester, som ikke er saa glædelige. Gud være lovet, den Lykke, der er falden i min Lod, er ægte — alt for stor til, at jeg i dette Øjeblik kan andet end føie den. Jeg er ikke morsom, naar jeg er rigtig glad. Men De foretrækker nok Kedsommeligheden, naar De veed Grunden. Alle unde mig her saa godt, hjælpe mig venligt med de smaa Forberedelser og ønske mig god Fornøjelse.

Hvor inderlig gerne vilde jeg ikke se Dem! Men det bliver vist ikke til noget, med mindre jeg, som en Gang før, pludselig skulde blive overrasket ved at se Deres søde Ansigt paa Købmagergade. Hvis De boede i en Eremithytte med et Dødningeansigt til Selskab, kom jeg alligevel; men naar jeg tænker mig Dem, omringet, som De altid er, af elskende Slægtninge iFORFLYTTELSE TIL AARHUS.

tredje, fjerde o. s. v. Led og den fashionable Badeverden, kan jeg lettere være fornuftig."

Ved Foraarstid 70 blev Mathilde Fibiger forflyttet til Aarhus, hvilket i økonomisk Henseende var en Fremgang til det Bedre. Hun havde vel heller ikke i Længden kunnet udholde Ensomheden i Nysted. Thi med al sin Trang til Ensomhed var Mathilde Fibiger paa ingen Maade menneskefjendsk og heller ikke menneskesky. Tværtimod, hun trængte til at komme i Berøring med Andre og var stærkt afhængig af det Maal af Sympathi og Velvilje, hvormed hun blev mødt; hun holdt af at føie Livet pulsere omkring sig, og den kammeratlige Følelse, hvormed hun følte sig knyttet til sine Kolleger, gav sig altid tydelig til Kende i hendes Tale og skinner idelig frem i hendes Breve. Med Undtagelse af en enkelt Telegrafist, omtaler hun sine Kolleger gennemgaaende med stor Velvilje; hvert lille Bevis paa Tillid og Fortrolighed fra deres Side var hende aabenbart en sand Glæde.

Det første Aarstid i Aarhus var meget svært for hende. Dels virkede Travlheden og Uroen paa den saa meget større Station, der dannede en saa bråt Overgang fra Tystheden i Nysted, stærkt ind paa hendes altid ophidsede og forpinte Nerver, dels havde den Bestyrer af Stationen, som var der, da hun kom dertil, meget imod Ansættelsen af kvindeligt Personale, hvilket ogsaa paa virkede de mandlige Telegrafister.

„Forholdene her," skriver hun, „er saa forskellige fra, hvad jeg er vant til, og Samarbejdet med Mændene frembyder netop den Art af Vanskeligheder, jeg nødigst stiller mig imod. Her hænger ingen Buxer paa Væggen, som i Helsingør, hvor din kvindelige Sans oprørtes ved, hvad jeg var saa vant til, at det generede mig mindre end den Hensynsfuldhed, hvormed jeg her altid i Begyndelsen mindedes om, at jeg generede, hvilket Bestj'reren ogsaa ganske ugenert sagde — dog om Damer i Almindelighed, ikke om mig i Særdeleshed — for at faa mig til at komme Kl. 8—-9 om Morgenen og gaa hjem Kl. 7 o. s. v., altsammen af Omhu for mig, der var saa angrebet, at jeg gerne vil tro, der ogsaa laa et menneskeligt Hensyn til Grund for den. Det var svært at overvinde dette og faa Bet til at deltage regelmæssigt i Tjenesten."

Men da der bliver ansat en ny Bestyrer, og Forholdene bliver behageligere at arbejde under, føler hun det som en stor Lettelse og skriver til Søsteren:

„Jeg er i Dag saa glad, som jeg ikke længe har været, i Følelsen af, at det Haab, hvormed jeg kom til Aarhus for et Aarstid siden, nu synes at skulle gaa i Opfyldelse. Det lader sig ikke saadan beskrive, hvori det ligger, men det er, som naar man drejer om et Hjørne og pludselig faar Blæsten paa Ryggen. Du veed ikke, hvad jeg har lidt her — hvordan jeg næsten har mistvivlet om mig selv! og nu føler jeg, at den onde Tid er gennemstridt, og at der i den er vundet noget Væsentligt: den Tillid og Velvilje hosI AARHUS.

Medarbejderne, uden hvilken jeg ikke kan virke med alle de Evner, Gud har givet mig, og retfærdiggøre den Tillid, Fenger har til mig. Jeg har været nær ved at ønske, at her ikke skulde komme flere Damer, uagtet jeg for mit eget Vedkommende vilde føie mig vel derved; men jeg frygtede for deres Skyld, at de ikke skulde faa det godt, og at det gamle Personale ikke skulde kunne eller ville forene sig med det ny, men adsplittes i Ufred og

Misfornøjelse. Nu ser jeg, at det føjer sig saa godt, og hvor latterlig Sammenligningen kan synes, saa føler jeg noget af, hvad Robert Fulton følte, da hans Dampbaad, der paa Prøveturen var gaaet i Staa, saa han troede alt tabt, pludselig satte sig i Bevægelse og førte hans Livsgerning til Sejr. Og, i Grunden — er Forskellen mere end en Gradsforskel? Han havde sin Opgave, og jeg har min. Havde han større personlig Fortjeneste, saa var hans Triumf vel ogsaa mere personlig end den rene Glæde, hvormed jeg ser Sagens Fremgang.

Først nu betragter jeg min Stilling her, i det Indre som i det Ydre, betrygget og af Varighed; hidtil har jeg savnet Hjemlighedsfølelsen, jeg havde i Nysted, hvor Alle modtoge mig med Kærlighed, da jeg kom. Naar jeg paa mine Smaature saae ud over den lille By, tænkte jeg: der er ogsaa mit Hjem. Her har jeg kun tænkt paa „Byen" som et Opholdssted, jeg snart skulde forlade. I Dag, da jeg saae Byens Tage bag de frodige Enge ved Mølledammen, tænkte jeg: der ligger mit Hjem! og mit Hjerte svulmede af Taknemlighed mod Gud, der hjalp mig182

gennem de tunge Dage, og som var stærk i mig i min aller største Svaghed.

Forstaar du ikke rigtig, hvordan dette kan gaa mig saadan til Hjerte, saa bryd dig ikke videre derom; tænk, at jeg har været syg og er bleven rask igen, og glæd dig med mig derover."IV.

Mathilde Fibigers sidste literære "Virksomhed. Brudstykker af Breve til en Veninde Hendes Forhold til Kvindesags - Bevægelsen omkring 1870. Hendes sidste Levetid og Død.

Det Aar, Mathilde Fibiger tilbragte i Nysted, var det sidste, hvor hun endnu havde Kræfter nok til at tænke sig Muligheden af at udrette noget ud over sin daglige Gerning paa Stationen. Hun siger i et af sine Breve, at det er det altfor lille Arbejde paa denne, som ligefrem tvinger hende ind i noget andet. I Efteraaret 69 sendte hun sin lille Artikel „Den Ensommes Hjem" til Pseudonymen „Esseide", der redigerede det svenske „Tidsskrift för Hemmet", i hvis ellevte Aargang den er optagen.

Det er Arbejdets Pris, hun synger, Arbejdet som Middel til at vinde Selvstændighed og til Personlighedens Udvikling. „Virksomhed", siger hun, „er Løftestangen for alle Sjælens og Aandens Kræfter indadtil, Ledningen, hvorved den Enkelte sættes i Forbindelse med Samfundsudviklingen uden at tabe184

sig i den. Den, der er saa lykkelig at kave et Kald, kan kun udvikle sig kelt og sandt under Udøvelsen af dette eller gennem Resignationen, men bør aldrig lade sig drage ind i en anden aandelig Retning. Der vil altid være noget, der vidner imod det, peger bort derfra, som Magnetnaalen uafviselig peger i een Retning — og det er Sandhedens Instinkt i Sjælens Inderste. Lyd det, følg det, fører det end ud i en Ørken! Men flygt ikke fra din Opgave, tki i den kar du kun helt og fuldelig dit Hjem ker i Verden. Lad dig ikke afskrække af Livets barske Miner! Er der en bestemt Gerning, om kvilken en indre Stemme siger dig, at den er din: din Del af Kampens Fare og Møje, din Del af Sejrens Ære, da lad dig ikke lokke bort derfra ved Overtalelse eller afskrække ved Modstanden og det tilsyneladende Umulige i at naa det Attraaede. Søg det, bed om det, bank modigt paa Livets Dør, naar du først kar sagt i dit Hjerte til Livets Herre: Din Vilje ske! Da er du tryg. Og nægtes det Store dig udadtil, saa kar du altid det tilbage, som er Sjælen i enhver stor Stræben: Selvstændighed i den indre Verden og Arbejde i den ydre.

Aandens Gerning kan være imod Aanden, og derfor kan og bør Enhver af denne kun gribe sin beskikkede Del; men det mekaniske Arbejd kan altid ligefrem bruges som Middel i det Godes Tjeneste ved den Udholdenhed, Taalmodighed og Selvstændighed, det fordrer. Og derfor er det bedre at „staa" ved et Udsalg end udrette store Ting og vinde stor Hæder i Verden paa sin Personligheds Bekostning.185

Arbejd er, hvad Alle vi trænge til, som ikke ligefrem have vor Gerning anvist i Familielivet eller ikke ville søge den der, saavel cle af os, der af indre Grunde drages til Ensomheden, som de, der af Omstændighederne henvises dertil."

Hun viser, hvor ganske anderledes naturligt og lykkeligt det er for alle Parter, at den ensomme Kvinde søger at

danne sit eget lille Hjem, hvor hun maaske, om det gælder, kunde give Ly for et forladt Barn eller en hjemløs Slægtning, i Steden for at hun før som oftest var hjemfalden til at være en Plage, i bedste Tilfælde en Byrde for sine Nærmeste.

„Og har den Ensomme først faaet sit eget Hjem, saa vil hun ogsaa finde sin Familie. De, der opfatte Livet fra samme Standpunkt, staa i samme For-maals Tjeneste og lide under fælles Besværligheder, kende hinanden, hvor de mødes, i Følge et aandeligt Slægtskab, som forener inderligere end Sympatkiens pludselige Tilskyndelser, der blusse op og udslukkes, eller Vanens sejge Baand, der knytter Skal til Skal men lader Kærnen uberørt. Naar de følge cle Fattiges gode Exempel og slutte sig sammen, hjælpe og tjene hverandre i Kærlighed, bliver der ingen Plads til Tomhed, ingen Tid til Kedsomhed. Er Kærlig-h ed Hj ertes laget i den Ensommes Liv, vil Vel-signelsens Fylde gennemtrænge Hjemmet."

Den lille Artikel — den fylder kun ni Sider — ender med disse Ord, der rørende skildrer, hvad hendes eget lille Hjem er for hende:

„Denne Frihed til at indrette sig og leve ganske efter eget Tykke, som giver alt i den Ensommes Hjem Ejendommelighedens Præg, gør det umuligt i Forvejen at sige, hvordan det skal være, eller hvori de Glæder skulle bestaa, som man deri kan berede sig selv og Andre. Endnu mindre kunde jeg beskrive mit eget Hjem: saa var det ikke længer det gamle, dyrebare Fristed, som jeg haaber, det skal blive til min Død! Hvis jeg gav en Beskrivelse af det, vilde jeg aldrig mere føie mig alene der. — Hvorledes den Enkelte former sine Omgivelser, skaber sig Glæder og udstrider sin Sjælestrid i Hjemmets trygge Skjul, har heller ingen almindelig Betydning. Men hvad der er Aanden i Hjemmet, Grundtonen i dette forborgne Liv, maa være væsentlig det samme for Alle, og det kan udtales, ja, man kan trænge til at udtale det! — Jeg har fundet et Udtryk for, hvad jeg føler som Hjemmets Betydning, i en Omskrivning af Goethes dejlige Vers i Faust:

„Und wenn in unsrer engen Celle" —

Jeg blev saa glad, da det formede sig saaledes i mine Tanker, og jeg vil tilføje det her, som den Slutningsakkord, der passer bedst til denne lille Afhandling.

Naar atter i min lille Stue jeg Lampen tænder, arbejdstræt, Mit Haab oplives ved dens Lue — Jeg trækker atter Vejret let!

Da taler jeg mig selv til Rette Og higer imod Maalet frem; Da takker jeg dig, Gud, for dette: At jeg har her og hist et Hjem."

At hun efter de mange Aars Forløb atter skrev noget med Tanken om at faa det udgivet, var en stor Begivenhed for hende.

„Er det ikke underligt", — skriver hun selv derom, den 4de November 69 — „netop i disse Dage for tyve Aar siden sendte jeg mit første Arbejd her fra Lolland til København, og nu da jeg har sendt det sidste (i det mindste for Øjeblikket det sidste: Et endnu tænker jeg paa!), svares der mig næsten med de samme Ord, endskønt saa forskelligt — ja, Gud ske Lov! helt forskelligt. Heiberg skrev, at min Bog „vilde bringe sympathetiske Strenge til at klinge i mangt et beslægtet Gemyt". Nu skrives der af en anden Yen om dette lille Arbejd: „Gode Mennesker ville læse det med Glæde". For mig ligger hele min Livsudvikling imellem disse to Udsagn, og jeg er i Sandhed lykkelig, taknemlig imod Gud over, at den tidlig tog den Retning, hvorved jeg er ført i Havn. Det vilde være vanskeligt at forklare dette, der fremkaldes af alle mit Livs Erindringer, men hviler stille i Stemningen, uden Trang til at forme sig som Tanker og Ord eller Fordring paa, at Nogen skal forstaa det. Man siger jo, at ensomme Mennesker vænne sig til at snakke med sig selv, og saaledes vænner jeg mig til at tænke højt i mine Breve i Steden for at skrive

til Andre. Denne Vane har kostet mig meget Papir; men jeg har ikke i Sinde at brænde dette for det uskyldige lille Hjertesuks Skyld, der undslap mig. Der er jo ikke noget ondt i, at man er tilfreds med sin Skæbne."

I Jauuar-Hæftet 1870 af „For Idee og Virkelighed" findes et lille Digt af Mathilde Fibiger med Overskrift „Nytaarsnat 1870", hvortil knytter sig et Brev af særlig Interesse. Digtet lyder saaledes:

„Som Lejesvend jeg kæmper ej For Sold og Ære; Min Sag jeg tjener tro, skal jeg-End Offer være.

Og skal min Røst i Verden her End overdøves,

Jeg veed, Guds Hensigt dermed er, At jeg skal prøves.

Og det staar fast, hvad tyst jeg svor I Ungdomstide:

„„„Jeg bytter Glædens Rosenflor Mod Sorg og Kvide —

Naar blot jeg i den gode Strid Maa staa med Ære!"" —

Er Gud mig Alt, maa Haan og Nid Jeg kunne bære."*)

Brevet er skrevet til en Dame, der kendte en af Udgiverne af Tidsskriftet:

„Naar jeg sender Dem disse faa Vers — et Digt vil jeg ikke kalde det, da dets eneste Værd bestaar i, at det er den simple Virkelighed — med Ønsket om muligvis at faa det optaget i Tidsskriftet „For Idee og Virkelighed", saa haaber jeg, at De, som kender min Ulyst til at rykke frem med noget i en videre Kreds, vil være overbevist om, at jeg har en Grund til netop nu at lade et saadant Udbrud komme for Lyset. Jeg kan ikke nærmere forklare Dem dette nu, men jeg har følt og tildels set mig som Genstand for saadanne fordækte Angreb, •saadanne lumske Stød fra neden — navnlig i den sidste Tid, som jeg ikke kan forsvare mig imod, fordi jeg ikke kan være bekendt at vide Besked derom og i Virkeligheden heller ikke har noget, jeg kan tage og føie paa**). Det eneste, jeg kan gøre,

*) De to sidste Vers af dette Digt staar, sammendragne til et, paa den Sten, Fenger lod sætte paa hendes Grav; kun er de to sidste Linjer forandret saaledes :

„Er Gud mig Alt, kan Verdens Dom Jeg glad undvære."

**) Brevet giver ingen nærmere Besked om, hvad M. F. her hentyder til, og Modtagerinden veed heller intet

er at give mig til Kende, vise mig i min sande Skikkelse, ikke alene for de Enkelte, der altid have set og kendt mig, som jeg er, men for Enhver, der muligvis bryder sig om Sandheden. Jeg har baaret Miskendelsen, ikke som en Kristen skal bære sit Kors, men som et skjulende, beskyttende Slør, hvorved jeg unddrog mig fra den Side af Tilværelsen, der er mig modbydelig, og derved er jeg til en vis Grad medskyldig. Nu maa jeg løfte Sløret lidt efter lidt. Disse Vers er ikke skrevne i dette Øjemed. Det er Tanker, der formede sig saaledes af sig selv, da jeg laa vaagen Nytaarsnat, og senere har jeg tænkt, at det er et Indlæg i den Sag, jeg har faaet at føre, og ejendommeligt, fordi det vidner om et væsentligt Punkt i min Livsudvikling: det Frivillige i Lidelsen. Jeg var ikke en Spaserende, som fra Fortovet faldt ned i en Kælderhals og blev liggende lemlæstet Jeg hengav mig frivillig, som Tyr, da han ståk sin Haand'

derom. Dog findes der i et andet Brev, skrevet samtidig med dette, Vink om, at hun tror at være Genstand for Intriger eller Miskendelse i tjenstlig Henseende. Det er tidligere bemærket, at M. F. havde den Haug til at bruge stærke og overdrevne Udtryk, som tit findes hos heftige og meget nervøse Folk, og det er nødvendigt at have dette i Erindring ved Læsningen af Brevene fra hendes sidste Leveaar, da hendes Svaghed og Nervøsitet havde naaet et saadant Højdepunkt, at man maa undres over, at hun kunde røgte sin anstrengende Gerning til det sidste. Intet Under, om den uhyre Energi, som hun derved lagde f'or Dagen, til Tider kunde berøve hende den aandelige Ligevægt.

i Fenrisulvens Gab. Vel var jeg ung og uerfaren, men jeg vidste dog, hvad jeg gjorde, og havde en meget rigtig

Forstaaelse af, hvad der vilde blive Følgen, om jeg end var altfor uskyldig til at ane, hvorledes det vilde komme. Dette er intet tomt Praleri, ikke noget, jeg bagefter har fantaseret mig ind i; min gamle Dagbog fra Aaret før jeg skrev „Clara Rapkael" — mit eneste Ungdomsaar! — bærer paa hver Side Vidnesbyrd derom: hvor lykkelig jeg var, kvor rigt og smukt Livet laa for mig, kvor dybt jeg følte, at der for mig laa en Fristelse deri, og at min Opgave førte mig bort derfra. Jeg gjorde det Løfte, jeg omtaler, og nu skal det vise sig, „om det staar fast", om jeg bestaar i Prøven. Saa længe jeg egentlig ikke brød mig om, hvad jeg havde givet Afkald paa, var det endnu ingen Prøve. Nu gælder det!

Mere vil jeg ikke sige derom denne Gang; jeg er træt, kan næppe se, kvor jeg sætter Pennen, og skriver daarligt i Aften. Men jeg vilde ikke vente, da jeg vil sende „Esseide" det tilligemed noget andet, kvis det findes for ubetydeligt til „For Idee og Virkeligked", kvilket jeg i Sandked ikke skal fortænke Udgiverne i. Jeg vil derimod betragte det som en personlig Godhed imod mig, dersom det kommer i første Hæfte, det tager jo ikke megen Plads, og jeg kar nu sat mig i Hovedet en Gang imellem at sige et Ord til danske Læsere. Hvor udeleligt det store og enige Norden end kan være — i det mindste som Drømmesyn! — saa er det dog ikke altid hensigtsmæssigt at svare i Sverig paa, hvad der siges og

gøres her hjemme. Hvor det gælder lokale Forhold, er det omtrent som at svare i Øst, naar der spørges i Vest.

Jeg havde i Grunden en yndig Jul. Lys og Skygge stod næsten blændende imod hinanden; men Lyset er stærkest, siden det fremhæves af Mørket i Steden for at blive fordunklet deraf. Og dog siger jeg: pris mig lykkelig, naar jeg er død! Thi saa begynder jeg for Alvor at leve."

I nøjeste Sammenhæng hermed er følgende Brev til samme Dame, skrevet nogle Maaneder senere. Der er ingen Afslutning paa det, og det bærer Præg af at være nedskrevet i stor Hast og sendt afsted strax, som om hun nærede Frygt for, at hun ellers skulde lade sig friste til at tilbageholde den Bekendelse, hun har nedlagt deri, og som det stod for hende som en Pligt at afgive.

I Brevet fra Helsingør anden Juledag 64 til Samme er der allerede gjort Tilløb til en saadan Bekendelse.

„Den 9de Maj 1870.

Det gjorde mig baade godt og ondt forleden at modtage Deres Mands Bog: godt, fordi jeg sætter saa stor Pris paa disse Artikler og længe har ønsket at eje dem samlede, ondt, fordi jeg derved ligesom mindes om en uindløst Forpligtelse eller i al Fald om noget, jeg troede at skulle udføre, men i Virkeligheden ikke kan magte.

Jeg veed ikke, om jeg vil kunne forklare Dem, hvordan det er gaaet mig med denne Sag — jeg mistvivler næsten derom, men jeg hverken vil eller kan forbigaa den i Tavshed. Jeg tror, De vilde bedre kunne forstaaet mig, dengang De gav Musikundervisning i det gamle Hjem i Helsingør. De er den af alle Koner, som er sit Pigeideal mest tro, af alle, hvem jeg kender, men ved Deres Kald som Hustru har dog Deres Udvikling taget en mere udadvendt Retning, og de endelige Formaal faaet større Interesse for Dem, ikke alene som Middel i det Eviges Tjeneste, men som Formaal for den menneskelige Stræben. Jeg paavirkes deraf, naar jeg er sammen med Mennesker som Dem og Deres Mand, hvis Formaal er stort, og hvis Stræben er saa ren: alle menneskelige Instinkter, Sympathier — og Antipathier vækkes; jeg er til Mode som en gammel Invalid, der ser de Andre drage ud i Striden, og i Kamplysten glemmer sin Skrøbelighed for at følge med, indtil den føles som Afmagt. Dog passer det Billed kun paa een Maade — thi naar jeg troede, mit Kald endnu var der, vilde jeg ogsaa kunne følge det. Men saa snart jeg bliver alene og hører den Stemme, der lyder stærkest i Ensomheden, siger den mig, at min Udvikling har taget en anden Betning og anvist mig et andet, rent indre Kald — at jeg intet har at gøre med Tidens Kampe — at min Afmagt ikke er Ligegyldighedens Dvaskhed eller Egoismens Bo, men Grundlaget for min Styrke. Kærligheden til Fædrelandet taber sig ikke, men en anden Kærlighed husker mig paa, „at vort Borgerskab er i Himlen".

— Naar jeg da drager disse „brændende Spørgsmaal", der tit bevægede mig saa stærkt, ind under „Samvittighedens Dom", vinde de ikke i Betydning, men de tabe, thi der erkendes kun Et fornødent. Min Samvittighed fordrer ikke, at jeg skal være dansk — det er jeg Den forlanger ikke Gerningens "Vidnesbyrd om dette, thi jeg veed, jeg føler mig villig til at gøre, hvad jeg kan; og Samvittigheden kunde snarere der indskride hemmende end ophidsende. Derimod spørger den: Elsker du Gud over Alt i Verden og din Næste som dig selv? Aflægger du Gerningens Vidnesbyrd om denne Kærlighed hver Dag i dit Liv? Den taler til mig om Ham, hvis Rige ikke var af denne Verden, og som ikke lod sig friste til at verdsliggøre sin Opgave. Den kender slet intet til den meget besungne „Gud, som over Danmark vaager", men vidner alvorsfuldt om Ham, hvis Tanker ikke ere vore Tanker, og hvis Veje ikke ere vore Veje. — Og naar Samvittigheden taler saaledes til Mennesket i Ensomheden, bliver man tavs og føler, der er kun eet Svar: den daglige, fornyede Stræben i det Godes Tjeneste, og der er heller ikke mere end een Maade at gøre Andre godt paa, den i al Skrøbelighed at vidne for dem om det ene Fornødne.

Fra dette Standpunkt forstaar jeg Livet og min egen Skæbne; ethvert andet vilde være som Flyvesand under mine Fødder. Det er ikke min Fortjeneste, at det ny Menneske er stærkere i mig end det gamle: dette blev saa tidlig, saa grusomt myrdet. Men de, der sloge Legemet — hele den ydre Form for Livet

— ihjel, kunde ikke ihjelslaa Sjælen. Samfundsmord ere i Sandhed sørgelige, thi der kommer altid en Stund, da det knuste Redskab kunde været til Nytte og gerne vilde være det, naar det er en Sjæl, som er genoprejst af den Kærlighed, der overvinder Verden. Budet kan ikke indskærpes alvorligt nok: Du skal ikke ihjelslaa. Men i Samklang dermed lyder det vidunderlige Trøstens Ord: „Frygter ikke — de kunne ikke skade Sjælen." Der er intet at være bange for. Nej, i Sandhed! Hvor Opgaven er at afdø, er det i Grunden saa let at være slaaet ihjel. Men lad en saaledes Afdød forsøge at gribe virksomt ind med Ord eller Gerning i Livets Færd — da vil det lyde for ham som Hanegalet i den gamle Vise:

Nu galer Hanen den røde, Nu maa jeg til Graven afsted! Til Graven skulle de Døde, Thi maa jeg følge med — — til den Hvile, hvori Genopstandelsens Værk daglig stille fuldbyrdes. Denne manende Stemme har jeg hørt, og i denne Forborgenhed har jeg skjult mig."

At Mathilde Fibiger var en udmærket Læser og i æsthetisk Retning havde megen kritisk Sans, fremgaar af ethvert Sted, hvor hun udtaler sig om Bøger, hun har læst. Man beklager kun, at hun udtaler sig saa lidt derom, thi hun læste meget. Om Ibsens „Per Gynt" siger hun:

„Bogen overtraf langt min Forventning, navnlig med Hensyn til Forstaaelsen — eller skulde jeg ikke have forstaaet Forfatteren, naar jeg tror, at han har villet skildre den samme Svaghed, Schack kavde fat paa i „Fantasterne"? Jeg holder langt mere af den danske Behandling af Genstanden, navnlig fordi der er Modvægt. Ibsens bitre Kritik er som et tveægget Sværd, der træffer intet, fordi det træffer alt. Schacks Værk har sin Rod i den sunde, sande Virkelighed, Ibsens er kun et Tankeexperiment, men som saadant uovertræffeligt, langt genialere, dybere, højere, o. s. v. end vor jævne Landsmands. Naar de onde Magter skal frem, kolder jeg nok af, at Forfatteren stiller en Mand paa Benene, som vil stride den gode Strid — det orienterer."

Og i Omtalen af et af Ilias efterladte Arbejder, der ikke er blevet udgivet, siger hun iblandt andet:

„Jeg forlanger i et Digterværk, at det Gode skal fremtræde fuldvægtigt imod det Slette, ikke overidealiseret, men ærligt og sandt, som enhver af os vel kan finde det i sin egen Kreds — eller at det, som Forfatterens egen Anskuelse, skal skinne dømmende, vejledende og forklarende igennem, hvor det ligger i hans Plan kun at skildre

en enkelt Side af Menneskelivet gennem de menneskelige Skrøbeligheder. Jeg veed, det er gammeldags at fordre dette, at Nutidens Æsthetik er hævet over Tendensen og i digterisk Begejstring siger: Jo galere (genialere), jo bedre! Men jeg er gammel og gammeldags; jeg kom-197 MATHILDE FIBIGER SOM LÆSER.

mer aldrig ud over Heibergs Ord i „En Sjæl efter Døden", at Digteren skildrer vel baade det Gode og det Onde, „men den Mening, kan selv om begge har, af hele Værket maa blive klar." Det er, hvad jeg undertiden savner hos Ilia og altid hos Ibsen. Hvor mesterlige de Arbejder, jeg kender af Ibsen, end ere i deres Enkeltheder, saa gør de dog altid paa mig et forunderlig resultatløst Indtryk".

Intet af; hvad hun læste i disse Aar, gjorde dybere Indtryk paa hende end „Leonore Christines Jammers-Minde". Hun udtalte sig derom i et Brev til „Esseide", som optog det i „Tidsskrift för Hemmet" i den Form, hun havde modtaget det i. Med bedre Forstaaelse har næppe Nogen læst denne mærkelige Bog. Hendes Udtalelse gengives her i sin Helhed.

„Hvad det vil sige at bygge paa Forsagelsens Grund, saaledes at selv den lykkelige Kærlighed i sin inderste Grund hviler i Forsagelsen — ikke at leve pr. Overdragning men have „direkte Ledning" til Livet, læres bedst af Leonore Christine. Derfor var det vel, at hun stod saa lysende for mig i Morges, efter at jeg netop havde grublet over, hvordan jeg kunde udviklet disse Begreber klarere, da jeg skrev til Dem om Aftenen. — Det er et vidunderligt Indtryk, den Bog har gjort paa mig, det fornyes og styrkes, hver Gang jeg tænker paa den. Og er det ikke som et Vidunder, at dette Fængsel, hvor Barnefantasien alt saa tit har forsøgt at trænge ind, nu er aabnet, saa Enhver kan træde ind og faa Hjertet gennem-198

MATHILDE FIBIGER SOM LÆSER.

trængt af det store Minde? Det er, som om livert Spørgsmaal, der med Alvor rører sig i Tiden, bliver besvaret der med Evighedens Alvor: her finder man en „Indøvelse i Kristendom", hvorunder Gud overvinder Verden i et Menneskes Hjerte. Her lære vi ikke at tage vort Løsen „Friked og Danskhed" forfængeligt — thi hvem er fri i Sjæl og Tanke som Leonore, der i Fængslet skriver sine Heltinde-kistorier, selv den største af alle Heltinder? og hvor kunne vi, som kos hende, lære, at Danskked ikke bestaar i Ord men i Kraft?

Ja, hun er Danskkeden selv, kunde man sige. Derfor møder vistnok enkver Dansk i denne Bog noget længe kendt, elsket — ofte savnet, endskønt vel næppe Nogen kar tænkt sig Leonore Ckristine netop saaledes. I denne Aand blev hun modtaget, saaledes vil hun bevares, voxe fast i Folkets Hjerte og nære Daadskraften, Udkoldenkeden og Trofast-keden, som fra gammel Tid danne dets Grundtræk. — Saaledes soner kun paa dobbelt Maade, hvad Ulfeld forbrød. Jeg har behøvet Tid til at skille de To fra kinanden i min Opfattelse, eller rettere, til at faa dem saaledes forenede, at kendes Uskyld kæver kans Skyld.

Man kar prist det som et smukt Bevis paa det „ædle" danske Folks Humanitet, at Skamstøtten for Ulfeld er revet ned, og det kan i og for sig være meget rigtigt, da Ingen tænkte paa, at den var til. Men kvis dermed skal antydes, at vi Danske ikke se ham i samme Lys som tidligere, saa var det i Sandhed et sørgeligt Tegn! Nu, som altid, klæber „Spot,199 MATHILDE FIBIGER SOM LÆSER.

Skam og Skændsel" ved Landsforræderiet, og at Støtten falder af sig selv, ligger ene i, at Straffen var barnagtig i Forhold til Brøden, skønt den i sin Tid havde stor Betydning, som et Udtryk for Folkets retfærdige Vrede — og deri, at denne ulykkelige Mands Eftermæle har gjort Skamstøtten overflødig og stillet den i Skygge. Man hører undertiden en godmodig Hentydning til, at Ulfeld har lidt Uret. Herom siges der i en dansk Historiebog: „Om Beskyldningerne imod Ulfeld var sande, veed man ej, og derom spørger Ingen. Thi var ham endogsaa overgaaet den største Uret, kunde det dog ikke undskylde ham, der som en Landsforræder hjalp Fjenden at hærje Fædrelandet med Ild og Sværd." — Der mumles om, at han — var Skandinav! Ere vi da svenskere end de Svenske, som med os fejrede To-hundredaarsdagen efter Stormen paa København? Men saadan en Antydning vover sig ikke rigtig frem, og det gamle Ord staar endnu ved Magt: „at Dommen over den Døde ikke dør".

Men nu forsvinder igen hans Eftermæle ved Siden af hendes. Det uheldsvangre, brødebetyngede Mulm, hvori Ulfeids Navn er indhyllet, kaster ingen Skygge paa hendes: det lyser med Stjerneglans paa den mørke Baggrund,

saa man taber sig i Beskuelsen af Leonore Christine og slet ikke kommer til Ulfeld. Han skimtes i det højeste langt borte — ikke som den mægtige Mand, der traadte sit Fædreland under Fødder, men som den sorgfulde, omflakkende Mand med den knuste Stolthed og det forspildte Liv.

Hvor forunderlig gaar ikke her den menneskelige Uretfærdighed den evige Retfærdighed til Haande! Ulfeld frikendes og faar Gods og Værdigheder tilhage, da han har begaaet den vitterlige Brøde: at lægge Raad op med sit Fædrelands Fjender, og dømmes senere for Forbrydelser, der aldrig ere beviste; Leonore Christine lider uskyldig som medskyldig i den Brøde, han maaske aldrig har tænkt naa-— og bliver derved et virkeligt Sonoffer imellem ham og Danmark. Og ligesaa afmægtig, som han var i sit Forsøg paa at skade sit Fædreland — ja, saa afmægtig, at Forbitrelsen over at se ham føje Spot til Troløsheden i Nødens Time vel netop var den Gnist, der bragte Fædrelandskærligheden til at flamme som den stolteste Bavn, der nogen Sinde har lyst over Danmark! — hgesaa lidt var hendes Fjenders Ondskab i Stand til at skade hende — j a, saa magtesløs var den, at alt, hvad der var udtænkt for at fornedre hende, kun aabenbarede hendes Storhed, og den bitre Kalk, der raktes hende, blev til en Livsens Drik paa hendes rene Læber.

Leonore Christine siger i Indledningen, at Fortællingen om hendes Lidelser ikke maa bedrøve os mere, end at Glæden jo kan opveje den — hun taler rigtignok til sine Børn, men vi, der elske hende, tør jo nok kalde os hendes Børn! — Og Kærlighedens Glæde er ogsaa det Indtryk, som bliver i Hjertet. Hos hende er der godt at være; hun taler godt af sit Hjertes gode Forraad, hun giver os saa meget, fylder Sjælen med Mod og Fortrøstning. Men der er ogsaa noget, som vi kunne give hende, og

det er Fordømmelsen over Ulfeld, der fra Barndommen af er indskrevet i vore Hjerter. Det er ikke saa svært, det kommer af sig selv. Naar man træder ud af dette Fængsel, er man mindst af alt i Stemning til at dømme. Ligesom kun skjuler U1-felds Brøde i sin Kærlighed til ham ved ikke at tro paa den, skjule vi den i vor Kærlighed til hende ved at glemme den. Og saaledes udsletter Jammers-Mindet Corfits Ulfeids Eftermæle."

Til denne Anmeldelse af „Jammers - Mindet" knytter sig følgende Brev fra Mathilde Fibiger:

„Skønt jeg nok har tænkt derpaa, har jeg ikke ret haft Lyst til at sende Dem dette Hæfte med mit Brev — jeg brød mig ikke om, at Nogen her hjemme skulde læse det, endskønt det vel sagtens vilde saaret mig i Hjertet, hvis slet Ingen havde ænset det. Det er skrevet uden Tanke om, at det kunde blive udgivet, først og fremmest fordi jeg følte Trang til, at den, som efter ruin lange Tavshed endnu mindedes mig og ønskede min Medvirkning, skulde forstaa mit eget personlige Forhold til denne Idee, og tillige fordi hun havde henvendt sig til den danske Kvinde og burde kave et Svar. Da hun nu bad mig saa hjertelig om at maatte optage det i Tidsskriftet, var jeg glad ved, at jeg kunde give mit Samtykke. Jeg kan ikke svinge ind paa den Vej, jeg med velberaad Hu forlod for en halv Snes Aar siden, Forfatterinde vil jeg ikke være og kunde ikke, selv om jeg vilde. Men naar det, jeg som Menneske har vundet

i mit indre Liv, paa nogen Maade kan være til Nytte og Glæde for Andre, saa er det jo velsignet. Jeg svarede derfor: „Det er skrevet til Dem alene om mine Landsmænd, ikke til dem, men de maa gerne læse det." — Og ker er det, hvis De har Lyst til at læse det; jeg tænkte derpaa, da jeg gik hjem i Gaar. Hvis De ikke forstaar den Modstræ-ben, jeg føler ved al Slags Forfattervæsen — netop fordi jeg engang greb det med saa stor og ren en Glæde! — har det maaske undret Dem, at jeg ikke har talt derom, da jeg ellers betror Dem alt og er forvisset om Deres kærlige Deltagelse, ogsaa i den Retning.

Jo mere jeg tænker over Frøken Sørensens Besøg i Gaar, jo roligere bliver jeg for, at Barnet*) er i gode Hænder, endskønt jeg nærer en dyb Bekymring og ikke kan lade være at tænke paa den „grimme Ælling". „Kan du spinde og gnistre? Kan du lægge Æg?" — Jo, vi kende Historien! Men naar jeg beklager hendes Lighed med os i den Henseende, maa De ikke tro, jeg beklager dette: at saadanne Mennesker komme vanskeligere gennem Verden, eller at jeg selv kunde ønske at være født i Filistrenes Lejr. Jeg sætter stor Pris paa min Familie og skulde aldrig beklage, om hun med vort Navn ogsaa havde faaet noget af vor Natur, naar blot Viljen fulgte med. Men

Genialitet forenet med en svag Natur er sørgelig stillet her i Verden. Det er kun i Æven-

*) Et af Ilias Plejebørn, død i Konfirmationsalderen.

tyret, „Tossen" altid ender med at vinde det lialve Kongerige."

Efterfølgende Brudstykker er Uddrag af Breve til en Dame, som Mathilde Fibiger lærte at kende ved sin Søster Bias Dødsleje, et Bekendtskab, der snart, gik over til et inderligt Venskab, som vedvarede til hendes Død.

1867-72.

„I Ensomheden har jeg udviklet mig saa helt, at jeg lider ved at skulle udtale mig stykkevis; mit aandelige Indhold er en stor Seddel, jeg mangler gangbar Mønt; derfor hengiver jeg mig helt eller slet ikke.

— — Jeg har for længe siden forsonet mig med „Urtekræmmerens", med den jævne, næringsdrivende Virkelighed, og jeg smiler ved Tanken om min egen gamle Sammenligning: at „Hverdagsmenneskene er som Fyldningen i Bunden af kulørt Broderi, der kun tjener til at fremhæve Figurerne". Den Figur, jeg nu nærmest fremstiller, er Kaspar Hauser — og dog smiler jeg vemodig glad, thi jeg tror, mit Liv er i det rette Spor. Jeg er ikke Idiot af Valg —- for at udmærke mig i forkert Betning —• men min aandelige Udvikling har faaet et Knæk, et Stød, som aldrig forvindes, for at Sjælen kunde voxe sig stærkere i inderligere Stræben efter det menneskelig Gode og Sande. Det er mit Livs Betydning, at jeg har ud-

viklet mig fra Illusion til Virkelighed, og at jeg forstaar, hvordan Guds Kærlighed ved min Skæbne har hjulpet mig dertil. Naar derfor Nogen henpeger paa det tidligere Standpunkt og anfører mig selv imod mig selv, er det saa underligt. De se, at jeg har faaet et Knæk engang, er ligesom gaaet i Staa, og mene, at naar jeg blot blev repareret, vilde jeg selv begynde, hvor jeg slåp — hvortil de ere komne med Tidsaandens agende Post. Men jeg kar gaaet hele Tiden, og er jeg ikke kommen vidt, saa er jeg dog paa Vej dertil, hvor jeg skal hen: eet Skridt tilbage, hver Gang jeg har gaaet to frem — men dog imod Maalet. Derfor elsker jeg min simple Gerning: jeg er ved den knyttet til mine Medmennesker. Jeg kan ikke være med blandt „Herrerne i Aandens Rige" — Aandens Gerning synes mig tit imod Aanden! — men jeg kan udfylde min Plads iblandt de Arbejdende. Jeg betragter ikke den j^dre Gerning som et Maal, men som et Middel for min indre Udvikling.

Jeg sender nu denne lille løsrevne Stump af min aandelige „Seddel" ud i Verden; den vil i det mindste vidne om, hvor slet jeg kan udtale mig stykkevis. For Resten mener jeg naturligvis ikke, at jeg har en stor Seddel, og Andre Smaapenge, men at Andre til Samfundets Bedste har byttet deres om i gangbar Mønt, hvilket jeg ved min Kaspar Hauserske Levevis er forhindret i; den maa afpræge sig i Gerning. da den ikke kan cirkulere i aandrig Tale."

„Jeg er glad ved den ringe Stilling, den tilsyneladende uanselige Gerning, der blev mig anvist i Livet, ja, saa glad, at jeg taknemlig siger: „den blev mig givet". Og dog kar du Ret i, at der kos mig er en utilfredsstillet Trang, endskønt jeg føler mig saa inderlig tilfreds, som jeg kan blive paa denne Jord. Mit indre Liv kviler i Længselen, men at det kviler deri, betegner just, at den urolige Higen er overvundet af Forventningens Tryglied. Den, som lever i Troen, vil komme til Beskuelsen."

„Imellem den nuværende Tid og mit indre Liv i min Ungdoms Tid ligger der noget, som jeg ikke kan forklare mig, men som jeg uafbrudt lider under: den Sygdom, der i saa mange Henseender gjorde mig godt, men som ogsaa liar berøvet mig saa meget. Jeg liar ingen samlet og klar Forestilling om, kvad der ligger bagved, skønt jeg kar et samlet og klart Indtryk af, kvad der var det Afgørende for mig. Erindringer om mange Enkeltkeder i mit Liv, om Personligheder, der kar staaet mig nær — men især om en Række af smaa Værelser, hvor jeg kunde stride min Sjælekamp i Ro, og hvor Fredens gode Aand sad ved den ensomme Arne. Om jeg skulde skrive mit Levned, vilde det ligefrem være mig en Umulighed, derfor kan jeg kun tale stykkevis derom.1'

„Naar jeg tildels har faaet Bugt med den Forknytteise, som kan nedtrykke mig, naar jeg saadan „har arbejdet mig flot", saa føler jeg en ubeskrivelig Glæde, en Glæde, som vistnok er den største i Ver-

den: naar Lyset sejrer over Mørket, og alle Mismodets Svartalfer flygter langt, langt bort. Det gælder om at se sine Sorger i Sandhedens Lys; man kan ikke se dem i Mørket uden at forvanske noget, og i Forknythedstimerne tror man, at Skylden ligger hos Andre eller i Omstændighederne. Først naar man finder Punktet, hvor man selv har Uret, faar man Ro i Sindet og Klarhed i Tanken."

„Jeg har ingen Tro til Rejser som Middel imod sjælelige Onder. Sorgen sætter sig bag Rytteren paa Hesten, og Adspredelse er den lige Vej til Fortvivlelse, naar der er noget alvorligt i Vejen. Kun Taal-rnodighed overfor Gud — han piner os jo ikke, som et Barn kan pine et Insekt af Kaadhed eller Ondskab, men fordi vi trænger dertil. Hvem vilde, turde trænge sig imellem Lægen og den Syge?"

„Jeg hader intet Menneske i Verden, men der er to Magter i Livet, som jeg hader: Kulden og Mørket. Derfor lider jeg ved Vinteren, Kulden er endnu i sin Velmagt: „Dagene længes, og Vinteren strenges." Men det, at Dagene længes, at Mørket afvæbnes, fylder min Sjæl med Glæde. „Nu skrider Natten sorte, og Dagen stunder til, Gud, lad dem blive borte, som os bedrøve vil!" Den Forjættelse, som ligger i disse Ord, har altid rørt mig saa dybt, thi Gud vil visselig ikke sende andre Sorger end dem, vi have godt af. Alt hvad der forhærder Sindet og lammer Viljen til det Gode, kommer ikke fra ham; saadanne Sorger forsvinde, naar man prøver at207 BREVE TIL EN VENINDE.

se dem i Himlens Lys. Vi forstaa ikke hverandre helt, vi forstaa næppe os selv, men han forstaar os og leder os gennem Mørke til Lys, gennem Død til Liv."

.„Jeg tror kun, Mennesket kan mødes med Gud i den inderlige Stræben efter at overvinde det Onde med det Gode. Enhver, der vinder en saadan Sejr — og undertiden gaar dog i ethvert Menneskes Sjæl det Gode af med Sejren! — vil, maa føie, at Gud er ikke langt borte, i ham lever, røres og ere vi."

„Jeg har været meget medtaget. Du mærkede kun Virkningen af den aandelige Spænding, jeg var bragt i, og tænkte vel, at naar jeg blot gik videre, eller forceredes videre, vilde jeg igen komme i det aandelige Spor, jeg af Naturen var bestemt til at følge. Jeg troede det maaske selv; jeg ønskede det i al Fald. Men naar du vidste, kvor jeg kar lidt ved Eftervirkningen, som kommer efter enhver udadvendt Livsytring kos mig, fordi jeg er for svag til at bære den, smerteblandet og tveægget, som den er, saa vilde du i dine Tanker stille det i Bero, ligesom jeg selv gør det. Ensomked og Tavsked er Livsbetingelser for mig, som jeg nu er, og kun fordi jeg lever i Ensomked og kan kvile ud i Tavskeden, er der maaske MuKgked for, at jeg kan tilkæmpe mig den nødvendige Ro til et mere aandelig bevæget Samliv med andre Mennesker, som følger med en Forfattervirksomked, om man end bor aldrig saa alene."208

BREVE TIL EN VENINDE.

„I meget opfatter *** og jeg vistnok Frihedens Idee forskelligt, men vi ere enige i det væsentligste: at forholde os tjenende til den. For Gud skal man ikke kæmpe, han skal tjenes. Enhver Sag, hvori Sandhedens Spire ligger, har Sejren i sig selv; vi ere Redskaber i dens Tjeneste. Det Udtryk, der i Skriften bruges om Kvinden, „det skrøbelige Kar", har altid rørt mig saa usigeligt. Ja, vistnok skrøbelige, det føler vel Enhver, der som jeg har sin Opgave anvist mellem Mænd, men dog Redskaber, ikke Luxusvarer — Nips. Jeg er skrøbelig, ikke alene af Natur, men af Helbred, men det skal ikke forknytte mig, saa længe jeg kan bruges."

„Jeg føler mere og mere, jo ældre jeg bliver, hvor lidt og dog hvor uendelig meget vi Mennesker kan være for hinanden. Vorherre bruger den indbyrdes Undervisning i sin Skole, men naar vi glemmer, at det er ham, der bruger os saaledes, og vil opdrage hverandre for ramme Alvor, saa føles det snart, at en Blind ikke kan lede en Blind."

„Kvinden, naar hun har tabt sin Penning, „tænder Lys, fejer Huset og søger med Flid," til hun finder den. Og først naar hun har fundet den igen, samler hun Veninder og Naboersker, for at de skulle glæde sig med hende. Saadaa skulle vi ogsaa glæde os med hverandre, naar vor Sjælefred er bevaret eller genvundet i Livets Kamp — men hver maa stride for sig og bære sin egen Bj^rde."209 BREVE TIL EN VENINDE.

„Tænk paa mig i Kærlighed — ikke som „den Stærke", der kommer let igennem alt, men som den, der i Svagked strider, som Enhver maa stride, der vil være sig selv og sin Opgave tro."

„Om Vejen end kan være trang, og Kræfterne nær ved at svigte, saa har vi dog det Haab, at Hjemmet venter os, naar den er tilbagelagt, og at han er med, som er stærk i de Svage. „Gak trøstig frem og lad din Tro i kærlig Gerning kendes, da skal du i Guds Fred og Ro opnaa en salig Ende." — Saadan et simpelt gammelt Vers rører mig mere end al grundtvigiansk Jubileren, hvori dog Dødsangsten lurer; den er en god Stav at støtte sig til paa Vejen."

„Intet Ord bliver nok lettere taget forfængeligt end dette: „Værer altid glade", derfor siger den samme guddommelige Stemme: „Salige ere de, som sørge" -— og i Samklangen ligger den store Livs-sandhed. Naar *** i Sorgen, plaget og betrængt paa alle Maader, skuffet i et kært Haab, siger: „Glæden er Opgaven!" saa samstemmer jeg af ganske Hjerte; men naar et Selskab af Grundtvigianere ved Bordet, midt under Skaaldrikken og Salmesang, udraaber: „La' vos være glade, Børnlille!" saa tænker jeg rigtignok: „Salige ere de, som sørge, som arbejde og ere besværede!" — Frelseren siger jo: „Jeg giver ikke, som Verden giver", og den Glæde, han giver, er den ikke Modvægt imod Sorgens knusende Tryk,

Lægedom mod Mistroens Gift, Sejr over Tungsindets Anfægtelser?"

„Naar jeg for Alvor skal sige, hvad jeg har imod den grundtvigianske Retning, saa er det, at den væsentlig paavirker sine Tilhængere gennem Fantasien i Steden for Samvittigheden, derfor drager den næsten alle Stemningsmennesker til sig — den giver dem Aflad i den Henseende."

„Det gælder ikke om at finde, hvad vi selv tro at trænge til, men at modtage, hvad Gud sender os, forvissede om, at han. fra hvem al god og fuldkommen Gave kommer, har valgt det bedste for os. Jeg har aldrig haft det meget med Ønsker, men da jeg-var ung, ønskede jeg dog undertiden noget, saa jeg tænkte derom: lad dette blive min Del! og hvor inderlig har jeg ikke senere takket Gud for, at han ikke opfyldte Ønsket. Nu ønsker jeg kun, at ethvert Kærlighedsbaand, hvormed jeg er knyttet til Livet, maa styrkes og bevares, at han vil hjælpe mig til igen at knytte de Traade, der ere bristede for mig, hvis jeg faar Lejlighed dertil i det ydre Liv, men i al Fald at optage dem i mit Hjerte og være beredt. Mange saadanne Traade findes i min Væv, thi jeg har været altfor let til at slippe, naar jeg syntes, Andre svigtede, og trække jpig tilbage, naar jeg mødte Kulde. I denne Henseende ligger der en stor Fristelse i Ensomheden. Man kan — tilsyneladende — saa godt undværes, men det er lutter Udflugter."

„Naar eier er Lydighed og Hengivenhed i Guds Vilje, saa kommer Freden og Glæden nok, og naar de mørke Timer kommer, vil han hjælpe, der sagde: „Bliv Lys!" Der kommer en Tid, da disse Ord lyder for Enhver, der strider ærligt for hans Aasyn: „Og Lyset blev!"

„Leonore Ulfeld siger, „at enhver Ting har to Hanke, en liiderlig og en uliiderlig; jeg gør mig Umage for at faa fat i den lidelige. Naar Røghætten tuder, trøster jeg mig med, at den i al Fald ikke gør det af Ondskab for at drille mig, og naar jeg har Røg, glæder jeg mig til, at den skal holde op igen, og tænker paa de mange Dage, jeg tilbragte her i Fjor Vinter med en klar og munter Ild i Kakkelovnen. Ligger jeg mange Nætter i Træk og hidses vaagen af Støj, naar jeg lige var ved at falde i Søvn, saa veed jeg, at netop dette afkræfter mig i den Grad, at der tilsidst kommer en Nat, da jeg vilde sove af Udmattelse, om der saa var Bombardement. Og alt dette varer dog kun til en Tid; der, hvor der hverken er Død, Graad eller Pine, vil heller ingen af disse smaa Ulemper være, der er altfor store i dei*es Virkninger."

„Burde vi ikke, som Skattegravere, søge det gode hos andre Mennesker i Steden for at stirre os blinde paa de Svagheder, de deler med os selv og hele den skrøbelige, lidende Menneskeslægt?"

„Livet er visselig hverken helt smukt eller helt glædeligt, men det Onde kan ikke gøre os noget, for saa vidt det ikke staar i Pagt med det Onde i os selv, og Glæden er ikke det bedste i denne Verden; Gud har bedre Gaver til sine Børn. Men den følger dog med i Tilgift, især i denne Juletid, da Kærligheden fejrer sin Fest, da enhver sand Pagt mellem Hjerterne fornyes, da gode Mennesker tilgive deres Uvenner, og da det er dobbelt vanskeligt at forstaa, at Nogen kan ville gøre Fortræd."

„Hvis ikke rene, trofaste Hjerter havde sluttet sig til mig, vilde Livet rigtignok været en tung Byrde, og Vejen tit ufremkommelig. Nu føler jeg mig tryg og rolig. Jeg er ikke mere det Barn, jeg var for nitten Aar siden, og jeg tror ikke, noget kan møde mig i Livet, som jeg meel Guds Hjælp ikke skal kunne bære og faa vendt til det Gode."

„Jeg kæmper helst i Stilhed min indre Strid og viser Vennerne et roligt Ansigt".

„Naar Gud giver Taalmodighed, som han vil, eider aldeles intet i Vejen. Alle andre Midler mod Tungsindet, selv om de er af Nytte udadtil, er dog kun Galgenfrist. Men Taalmodighed er Sjæleføde — den er en „Sukkenes Bro", hvorover vi gaa ind i en friere, lysere Tilværelse, i Steden for at den jordiske „Sukkenes Bro" førte til Fængsler. Hvor jeg vilde ønske, du havde denne glade Forlængsel efter Døden til fælles meel mig, at vi sad sammen som Børn i den213 BREVE TIL EN VENINDE.

mørke Stue og ventede, at Døren skulde aabnes til Juletræets Glans og Glæde. Jeg veed, den samme Glæde venter Alle, som ikke selv kar forspildt den, og maaske bliver den større, naar Dødsfrygten er gaaet forud. Men Forventningen er i sig selv saa skøn; at se hen til denne Dør, bag hvilken Kærligheden sysler med Forberedelsen til det Skønne, hvormed den vil overraske sine Børn, naar Mørket begynder at ængste, det er dog dette Livs store Under. Og hvorfor ikke tro derpaa? Der staar jo skrevet: at denne Tids Forkrænkelighed er intet mod den Herlighed, der skal aabenbares for os."

„Naar jeg ser ind i mit Hjerte, finder jeg Nøjsomhed og Tilfredshed, ser jeg ud over den Vej, jeg sandsynligvis har at tilbagelægge, er det med Taknemligked, fordi Gud har gjort den saa jævn og betrygget. Arbejdsløshedens forunderlige Sorg er taget fra mig; jeg ønsker blot, at mine Kære vilde glæde sig med mig- over det Gode og finde sig ligesaa godt som jeg selv i. at jeg naturligvis, ligesom andre Mennesker, har mine Prøvelser."

.„Jeg føler mig ogsaa tit tungsindig og mod i Hu, som der staar i de gamle Viser; jeg veed saa intet andet Raad end at holde inderlig fast ved Troen paa Lyset, naar der er mørkt i og om os, saa spredes Skyerne og den klamme Taage af sig selv. Jeg tænker tit paa en Folkevise, der begynder saaledes:214

Jeg veed, der hænger en Sky over Byen,

Jeg veed, Gud Fader er over Skyen,

og i den mørke Stemning siger jeg til mig selv: Nu gælder det at huske paa, at Gud er over Skyen! Saa spredes Skyerne altid f'or mig, om ikke før, saa om Aftenen, naar jeg har baaret Trykket, saa godt jeg kunde, hele Dagen. Taalmodighed og Arbejde er det eneste Middel mod Tungsindet, som jeg kan tænke mig, Adspredelsen er derimod dets Næring.

Hvorfor ruger dette Mørke over Livet, hvorfor skal der „hænge en Sky over Byen", hvorfor se vi ikke i Aanden „Gudherren i Luer af Livets Sol sidde i Himlen paa Magtens Stol?" Ja, det burde man vel aldrig forske efter; men jeg har gjort det alligevel og svaret mig selv med det Spørgsmaal: Hvorfor skal Børnene sidde i den mørke Stue, førend de kommer ind til Juletræet? Ak! Børnene have det forud for os, at de kende og elske deres Forældre, de tro, at deier Juleglæde i den lukkede Stue. Vi maa tro og elske Gud. Naar vi tro, „at dette Livs Forkrænkelighed er intet mod Herligheden, som skal aaben-bares for os," saa maa vi kunne vente, ligesom Børnene vente paa Juletræet. Hvem veed ikke fra sin Barndom, at dette Mørke har sin egen vidunderlige Tillokkelse, at der er Tryghed i Forventningen og Henrykkelse i Utaalmodigheden? Hvem der kunde indgaa med det Sind og indgaa fra Mørket til Lyset uden at have forsyndet sig ved Tvivl og Mismod!"

„Hvad der rører sig dybest i Hjertet, hverken kan eller skal udtales kelt; der er altid noget, der bliver en Hemmelighed mellem Gud og Mennesket, fuld Forstaaelse findes kun hos kam, der kar elsket os først."

„Jeg har ogsaa selv tænkt paa, at Heibergs geniale Ytring om „Passionsblomsten i Kaalkaven" fortrinsvis kunde passe paa Ilia, men kom til det Resultat: nej, ikke mere paa kende end paa ethvert begavet Menneske, der er omgivet af den prosaiske Virkelighed. Naar jeg tænker paa hende, ser jeg hende snarere som en Blomst midt i et rigt Blomsterbed, eller, for at tale uden Sammenligning, jeg ser hende omringet af en Kreds af de ædleste og herligste Mennesker. Og jeg takker Gud, at det er saadan. Men selv 0111 kun ikke havde været saa lykkelig at blive elsket og anerkendt af de Bedste, saa er der noget i Sammenligningen eller i Maaden, hvorpaa den gøres, hvorved den bliver uanvendelig paa hende som paa ethvert sandt ydmygt og elskende Væsen, der kar det rette Blik paa Livet. Det er Uret mod de nyttige, nærende Urter — Grønkaal er nu oven i Købet min Livret — at sætte dem ligefrem fjendtligt i Modsætning til Blomsterne."

„Forstaaelsen er ikke noget, der kan drages frem med Magt, saa lidt som Blomsten kan drages frem af Frøet, kvori Spiren er nedlagt. Man putter Frøet i216

Jorclen, dækker det godt til, vander det, venter til Spiren skyder frem, og saa til Blomsten udfolder sig. Saadan maa Forstaaelsen udvikle sig i et ethvert Forhold. Jeg tror nu overhovedet, at Mennesket forstaas bedre gennem sin hele Færd, gennem sit Væsen og sin Personlighed, end ved ligefremme Udtalelser. Om Andre forstaa mig — det bliver deres Sag. Om deier noget ved mig, der er værd at forstaa — det er min. Og dette har ført til, at jeg tænker mere over end paa mig selv."

„Du maa vænne dig til mit Væsen og min ejendommelige Maade at udtrykke mig paa. Jeg er en saa frejdig og sund Natur, at jeg uvilkaarlig griber tilsvarende Udtryk, og clet er blevet mig til Vane at tale paa en halv spøgende Maade om alvorlige Ting. Dette gælder om min Moral-Filosofi. Udtrykket er Spøg, Sagen selv hellig Alvor. Thi saadan moraliserer og filosoferer jeg for mig selv, naar jeg er nær ved at tabe Modet i den indre Kamp, eller naar jeg-har ondt ved at kue mit genstridige Sind, eller naar jeg slet og ret er i ondt Humør, en større Synd og indre Ulykke, end man i Almindelighed antager."

„Du taler om mine „haarde Ord". Ak, jeg veed saa godt, hvad det er, forstaar saa godt, at det kan saare — og dog er det mere Svaghed end Haard-hed. Det er Utaalmodighed, der foraarsager Udbru-det. Jeg er vant til at gaa og skøtte mig selv. Ingen kan fatte den Nydelse, der for mig ligger i at kommeBREVE TIL EN VENINDE.

og gaa, tie og tale, som man selv finder for godt! I mange sørgelige Aar var det saa godt som min eneste Glæde. Ingen blev vred derfor eller tog mig nogen Sinde noget ilde op; derved er jeg bleven forvænt. Jeg vil gerne vænne mig af med dette hensynsløse Væsen, jeg afskyr det, for saa vidt det kommer af Ukærlighed, og jeg er glad ved, at jeg i Tjenesteforhold er nødt til at være opmærksom og høflig; men der er saa meget tilbage af „det uartige Barn". Jeg arbejder stadig inderlig og alvorlig, skønt med forbavsende ringe og langsim Virkning paa at blive mild og taalmodig af Væsen."

Det sidste af disse Breve, skrevet kort før hendes Død, ender saaledes:

„Der er en saadan Fred i min Sjæl, at jeg ikke nok kan takke Gud derfor. Det er dog ham, der styrer og regerer os, og „altid hos os staar, helst naar vi synes svage," som Salmen saa dejligt siger".

Følgende Digt, uden Dato, som er fundet blandt Mathilde Fibigers Efterladenskaber, samstemmer nøje med disse Breve i Aand og Tone.

„Pris, hvo der vil, Fortunas Gunst Og hendes Favn saa blød; Med mere Sandhed, mindre Kunst Jeg priser

Gravens Skød.

ET DIGT AF MATHILDE FIBIGER.

Hvor er det dybt. livor er det rigt, Hvor er det fuldt af Kraft; Hvor har det altid Trøstens Pligt Og Frelsens Rolle haft.

Deri sig sænker som forglemt Hver Form, af Tiden skabt, Og dog for evig der er gemt, Hvad her vi kalde tabt.

Den Gamles Haab, den Pintes Lyst, Den Bundnes glade Sind, Den Blindes Syn, den Stummes Røst, Den Syges Rosenkind.

Men ikke blot et Gemmested Er Gravens dybe Skød, Dens Rigdom fører Hjælpen med I alle Sjæles Nød.

Vel følges Ønsket højt paa Flugt Mod Stjernerne maaske. Men Gravens Skød har Ønsket slugt, Og nedad maa vi se.

Kun der forenes alle Savn Og alle Ønskers Hær, At døbes med et evigt Navn Og kendes Livet værd.

Og der vel ogsaa finder jeg Min Ungdoms tabte Krans, Det Haab, der lyste paa min Vej. Men misted al sin Glans.

Der finder Harpen jeg engang, Hvis Lyd er mer end Vind, Som læger evig med sin Klang Et, sønderrevet Sind."

De, der i den Bevægelse, „Clara Raphaels Breve" afstedkom, liavde troet at skimte Morgenrøden af den Dag, der skulde bringe en virkelig Bedring i Kvindens sociale Kaar her hjemme, skulde sørgelig skuffes, thi, desværre, det var ikke nogen lang og lys Vaardag, Morgengryet denne Gang bebudede, det var det kortvarige Purpurskær, der en Novembermorgen viser sig i Øst for snart at slukkes i Taage og Slud. Og saa kom den lange Vintersøvn — tyve lange Aar eller, for at være hel nøjagtig, nitten. Da bebudedes den gryende Dag atter ved en lille Bog, vidt forskellig fra „Clara Raphael" og ganske anderledes ubeskeden i sine Fordringer. Men den var skrevet af en Mand, hvis Ord havde al den Vægt. Kundskab og Storsind kan forlene Ord med. Det var John Stuart Mill's „Kvindernes Underkuelse", oversat af Dr. G. Brandes (1869).

Ved en sælsom Skæbnens Ironi — thi man tør vel næppe antage det for en Vittighed af Oversætteren ? — overgives ogsaa denne Bog den danske Læseverden med et Forord af Heiberg, om det end ikke er skrevet til Lejligheden, idet den har til Motto disse skønne Linjer:

„Imod det Ydre ruster sig det Indre,

Thi Hint os længe Trældom bød,

Men dette — Tanken — har begyndt at tindre,

Den trodser, hvad den forhen lød.

Og har den bragt det første Stød,

Den lader sig ej mer forhindre,

Den vil erobre Verden, ikke mindre."

Om denne Bog skriver Mathilde Fibiger i December 69:

„Artiklen i „Fædrelandet" har interesseret mig særdeles, fordi jeg deri finder en Tanke udtalt, der længe har været min hemmelige Yndlingstanke, den, at Mænd og Kvinder fra Barndommen af maa lære at betragte hinanden som Kammerater — i Ordets bedste Forstand — hvis den Udvikling nogen Sinde skal blive mulig, der forjættes os i Skrifter som Stuart Mill's, en Udvikling, hvis Grundbetingelse vistnok er, at gensidig Agtelse og uskyldig Selvtillid træder i Stedet for den umodne Viden, hvormed „smaa Drenge" og „smaa Piger" nu skotte til hinanden, eller deres

kejtede Efterligning af de Stores Færd. Ja, der kunde skrives mange Ark om den Sag! Men det er ikke min Hensigt at gaa til Bunds. At saadan en Bog er udkommen, og at en dansk Mand har stillet sig i „Brechen" og ærligt gør sig til dens Talsmand her hjemme, er en større Glæde, end jeg troede nogen Sinde at skulle opleve!"

Den Opsigt, denne Bog vakte kos os, kunde i ingen Henseende maale sig med den Omtale, „Clara Raphael" i sin Tid var Genstand for, men til Gengæld blev den ikke et Raab i Ørkenen. Hvad enten det skyldtes dens Indholds Vægt og Myndighed, eller det var, fordi Ticlens Fylde omsider var kommen, saa fik Kvindesagen nu for Alvor Vind i Sejlene ker kjemme. Ved „Pædagogisk Selskabs" Aarsmøde den 29de Juni 70 optoges de første kvindelige Medlemmer. Den 24de Februar 71 blev det første Skridt gjort til at danne et Kvindesamfund ker i Danmark. Meningen var fra første Færd af, at det skulde været en Kredsafdekng af det internationale Kvindesamfund i Genf, som i 68 var bleven stiftet af Fru Marie Goegg, men denne Tanke fandt kun ringe Tilslutning, og ved Mødet den 24de November samme Aar konstitueredes det som „Dansk Kvindesamfund".

Paa Opfordringen til at indtræde som virksomt Medlem af dette Samfund svarer Matkilde Fibiger i følgende Brev fra Aarhus den 8de Januar 71.

„Naar jeg et Øjeblik følte mig fristet til det første (til at sige sig fra det), er det ikke af Lige-

gyldighed for Sagen, men i Bevidstheden om min totale Afmagt til at tjene den paa anden Maade, end jeg gør ved at være i den Stilling, jeg er i, og som her i langt højere Grad end noget andet Sted, hvor jeg har været, lægger Beslag paa mine Kræfter, min Tid, mit moralske Mod og en Udholdenhed, som undertiden tvinger mig til at lade staa til i andre Retninger udadtil.

Nu veed jeg, at en literær Virksomhed ikke lader sig forene med denne. At overtage nogen som helst Forpligtelse, enten stiltiende, ved at lade Andre forudsætte min Medvirkning som en Følge af min Tilslutning, eller ved at give et Løfte, som jeg ikke kan holde, vilde være at udstede en falsk Vexel, og det har trykket mig frygteligt, at jeg gjorde mig skyldig i noget lignende ved den Maade, hvorpaa jeg henvendte mig til „Esseide" med „Den Ensommes Hjem". Men dengang troede jeg, at jeg kunde udrette noget

— — — Det var dog aldrig blevet til noget, thi det er ikke fornemmelig de ydre men de indre Betingelser, der mangle mig, og jeg er langt mere paa min rette Plads her, hvor de Fordringer, der stilles til mig, netop er dem, jeg efter hele min Natur har bedst af at bøje mig under. Naar denne Virksomhed optager mig helt, kan jeg ikke ved Siden af den gribe en anden

— og det en Virksomhed, der er altfor fordringsfuld til at nøjes med, at man lader sig vie til den ved venstre Haand og undertiden ofrer den et ledigt Øjeblik. Men er det ikke Forfængelighed slet ikke at ville være med, naar jeg ikke kan virke i det Store? Min Virksomhed ligger jo netop indenfor Emancipa-»DANSK KVINDESAMFUND«.

tionens Omraade, og om Forfatterinden end er død, saa lever jo Arbejdersken, kvis tavse Tilslutning i det mindste er Vidnesbyrd om, at kun arbejder i Aandens Tjeneste. Og naar jeg dog er Medlem af Gavn, hvorfor skulde jeg saa ikke være det af Navn?"

Da Kvindesamfundet var blevet konstitueret som „Dansk Kvindesamfund", skrev kun :

„Nu, da det er dansk, føler jeg mig mere til Pas derved, tki min rodfæstede Uvilje imod Skandinavismen var mig i Vejen overfor de Svenske, livem jeg ikke kunde overvinde mig til at forklare, at jeg sluttede mig til dem, uagtet, ikke fordi de var Svenske; og i „union internationale" savnede jeg den Begrænsning, uden kvilken det er saa vanskeligt at arbejde for enkelte, praktiske Formaal."

„Jeg kar aldrig," skriver Matkilde derom ved Nytaarstid 72 til en Veninde i København, „haft store Forventninger med Hensyn til dette Foretagende : jeg tror, at den lille Kreds, vi danne, udmærker sig mere ved en god Vilje end ved store Evner og ledende Personligkeder. Men det er ingen Grund til at opgive Forsøget. Den

gode Vilje er noget, Gud kan lægge sin Velsignelse i, medens de store Evner tit mane Aander frem, som de ikke selv kunne bekerske, og de ledende Personer vildlede undertiden. Miraklet med Brødet og Fiskene gentages paa mangfoldige Maader ker i Livet. Det er Hemmeligkeden ved Guds Huskoldning at gøre meget af lidt. Derpaa bygger jeg mit Haab; set i et andet Lys synes Sagen mig224

haabløs, og Misforholdet mellem Midler og Formaal altfor iøjnefaldende. Naar vi f. Ex. med vore 17 Daler Medlemsbidrag tænke paa at oprette Fagskoler og Handelsakademi, saa maa Planen enten støtte sig til en stor og almindelig Deltagelse hos Folket eller hvile paa en urokkelig Tro paa Guds Bistand.

At „Gud er stærk i de Svage" har jeg virkelig erfaret i min egen Virksomhed, vel ikke i den bedste Forstand af Ordet — det tør jeg ikke sige — men saaledes, at han har givet mig Styrke til at bære mere, end jeg nogen Sinde vilde troet, at jeg kunde have baaret, og udrette mere, end jeg ventede af mig selv — i Forhold til mine Kræfter, mener jeg. Siden midt i August har der været en Plads ledig paa Stationen, indtil vi nu endelig henimod Juletid fik en ny Expedient, og i Mellemtiden har begge de unge Piger haft en Sygdomsperiode, saa vi til Tider — engang halvtredje Uge — var fire om at arbejde for sex, tre Damer og een Herre. Og det gik. Naar den Feber, som brændte i min Hjerne, undertiden skinnede igennem, og Bestyreren sagde: „Nej, det kan ikke gaa an paa den Maade!" tog jeg mig sammen med den Styrke, man ikke har af sig selv, og Øjeblikket efter saae han, at det gik. Han siger ogsaa, at jeg har en Jærnvilje, og noget af det, han regner mig til Fortjeneste, naar han undertiden vil opmuntre mig, er, at jeg aldrig er syg •—fraværende paa Grund af Sygdom. For mig er det af stor Betydning, at vi under disse Omstændigheder kunde holde Expeditionen oppe, netop paa den Tid, da Personalet saa godt som ene bestod af Kvinder, ogMATHILDE FIBIGERS FORHOLD TIL KVINDESAGEN. 225

da hele Skylden vilde være kastet paa os, hvis der havde været Aarsag til Klage, uagtet den sande Grund havde været, at Expedienter med mangeaarig Øvelse var erstattede med uøvede Begyndere, saa Frøken S. og jeg, som før var Nr. to hver paa sit Vagthold, pludselig kom i Spidsen for Expeditionen. Jeg fortæller Dem det, dels fordi De har Deltagelse for mig personlig, og dels fordi det synes mig vigtigt, medens vi lægger Planer for nye Foretagender i Sagens Interesse, tillige at følge Fremgangen af det, der er traadt i Kraft. Og fordi jeg føler, at hvad jeg her kan udrette, er mit Indlæg i Sagen. For den har jeg arbejdet, og for den har jeg lidt. Jeg sidder ikke ledig og drømmer om Mirakler, men gør selv ærligt, hvad jeg kan, som det, jeg er: Arbejderske. Det er en praktisk Opgave, jeg har, men den tjener et aandeligt Formaal, det samme, jeg i min Ungdom indviede mig til, det, vi har sluttet os sammen for at tjene."

Mathilde Fibiger havde, i Modsætning til, hvad man undertiden træffer hos Kvindesagens Forkæmperinder, et ganske »ædrueligt Syn paa Mændene. At kun tilfulde indrømmede dem, hvad der kan tilkomme dem, fremgaar f. Ex. af en Udtalelse som denne i et Brev fra hendes senere Aar: „— desuden har Kvinder ikke i Tjenestesager den Tillid til hverandre som til Mænd."

I en Aargang af „Tidsskrift för Hemmet", der har tilhørt hende, forekommer følgende Passus i en Artikel i Brevform, betitlet „En Moders Raad" : Clara Raphael 15MATHILDE FIBIGERS FORHOLD TIL KVINDESAGEN. 226

„Tror du desuden ikke, at unge Mænds Hang til at korte Tiden med lidt Kurmageri og unge Pigers Behagesyge under Forkold som dem, vi her har tænkt os, vil udsætte en ung Piges Rygte for Fare? I en Bal- eller Selskabssal, under Mamas Øjne, kan Koketteri vel tilstedes, men mon ikke det Koketteri, der drives paa Embedskontoret, vil blive strengere bedømt?"

Hertil har Mathilde føjet følgende Bemærkning i Margenen:

„Netop det, at Manden og Kvinden stilles overfor hinanden som Medarbejdere, uden Beskyttelse af Konveniensen, er den sande Modvægt mod Lefleriet. En Kokette og en Laps er udelukkede fra dette Omraade; men en god Kvinde, selv om hun er behagesyg, faar andet at tænke paa og forædles derved."

„Og tænker vi os nu," fortsætter den fortræffelige svenske Fru Mama, „at nævnte unge Dame omsider opnaar en

beskeden Ansættelse som Embedsmand eller ved en Skole, hvor hun, trods al Flid og Dygtighed, bliver staaende paa samme Punkt, medens mandlige Kolleger, der bedre forstaa at puffe sig igennem Livet, springer hende forbi, og hun derved udsættes for Krænkelser, som det maa falde en fintfølende Kvinde haardt at bære, saa spørger jeg: er denne Forbedring af Kvindens Kaar, som Loven har indrømmet hende, vel det værd, som hun har ofret for at opnaa den? Enhver Kvinde med uhildet Syn paa Forholdene vil, det tror jeg sikkert, ikke være i Tvivl om, hvad hun vil svare herpaa."

„Og jeg om det Modsatte," tilføjer Mathilde, „hvad der vindes, er af blivende Værd, afgørende Betydning; hvad der tabes, er forholdsvis saa underordnet, at der ingen Sammenligning kan finde Sted, det ene forholder sig til det andet som Førstefødselsretten til en Ret Lindser."

Mathilde Fibiger har i et Brev til „Tidsskrift för Hemmet" for 68 kort og træffende skildret sit Forhold til Kvindesagen i disse Ord:

„Da jeg udgav „Clara Raphael", kendte jeg ikke Livet, som det er her paa Jorden. Havde jeg kendt det, vilde jeg ikke have stillet mig i det Forhold dertil. Jeg gik til en fejl Dør, kom der, hvor jeg slet ikke vilde hen, og kunde ikke gøre andet end at se at slippe ud igen efter nogle inderlig godt mente Forsøg paa at finde mig til Rette. Da jeg ikke kunde omskabe Verden, saa den blot tilnærmelsesvis kunde svare til de Fordringer, jeg bar i min Sjæl, maatte jeg inderliggøre min Opgave og stille Fordringen til mig selv paa Livets Vegne."

Det sidste halve Aarstid af hendes Liv var en uafbrudt Lidelsestid. Hendes Helbred var efterhaanden bleven saa^ nedbrudt, at hun slet ikke kunde foretage sig noget ud over Arbejdet paa Stationen. I det tidlige Foraar 72 var hun i København for sidste Gang, men hun var saa svag, at hun kun havde liden Glæde

deraf. Følgende Brev, skrevet knap to Maaneder før Ilendes Død til en Dame, der var hende og Søsteren Ilia en trofast Veninde, er et af de sidste, der findes fra hende.

„Aarhus den 22 April 72. Det rørte mig saa inderlig at høre fra Dem. Endnu i Morges stod jeg op med det Forsæt at skrive til Deres Datter, men det var vel sagtens ikke blevet til andet end en lille Brosten til den Forgaard, jeg nødig vil betræde og aldrig kommer til at betræde i Selskab med Dem, thi jeg er saa medtaget og nedslaaet, at jeg helst kryber saa dybt ind i min Hule som muligt — aldrig mere op i Taarnet og trækker Vindebroen op! — hvor Ingen kan se eller høre mig.

Det er en gammel Historie. Jeg har lidt mere i Aarhus, end jeg kan forvinde. Glæden ved min Gerning er borte, Anstrengelsen større end min Modstandskraft, og jeg imødeser næsten med Haab den Tid, da den vil være aldeles brudt, skønt Utjenstdygtighed er det, jeg mindst — eller i det mindste næstmindst — af alle Ting havde tænkt skulde blive Genstand for mine Ønsker. Naar nu et lille Lysglimt trænger ind gennem Dørsprækken i min Hule, gør det dobbelt godt, og Glæden over, at De er kommen Dem, skinner næsten med Juleglans ind i mit bedrøvede Hjerte. Jeg havde glædet mig saa meget til at tale med Dem, da jeg sidst var i København, og tildels af den Grund valgt den tidlige Rejsetid, før De var flyttet paa Landet, men jeg følte i mer end een

Henseende, at „Mennesket spaar, og Gud raader," thi det var i det Hele en sørgelig Rejse, og jeg saa sjælelig rystet og legemlig svækket, at keller Ingen kunde have Glæde af mig. Nu har jeg for nogen Tid siden ligget syg og kom op med endnu færre Kræfter, end jeg havde før. Jeg er bedt flere Steder hen, hvor jeg kunde have godt af at finde lidt Hvile og Adspredelse, navnlig hos min Broder i Horsens*) eller paa Moesgaard, og lidt længer hen var det maaske muligt at faa et Par Dages Permission. Men det er saa rædsomt at komme tilbage til denne Station og begynde paa ny, saa jeg betænker mig paa at udsætte mig derfor, saa længe jeg er saa sjælesyg, som jeg har været i det sidste Halvaar.

Jeg kan godt forstaa, at Andersen under sine uskyldige Anfægtelser ved Læsningen af Helvedes-brevene maatte læse sit eget Æventyr for at finde sig til Rette. Jeg maa ogsaa læse noget af, hvad jeg i bedre Tider har skrevet, eller ret levende sætte mig tilbage i hine Tider for at rejse mig med lidt af den gamle Kraft. Thi om end Andre skrive bedre og styre sikrere gennem Livets Skær, saa kan det dog ikke hjælpe mig, naar Naturen ikke kar givet mig Betingelserne for det samme. Men et Menneske maa altid ved Guds Bistand kunne blive sig selv igen."

Det blev saaledes ordnet, at en af Telegrafisterne fra Horsens indtog Mathildes Plads i Aarhus, medens hun fjorten Dage i Maj tog i Besøg hos Broderen i

*) Otto, som var Bektor ved den lærde Skole der.230

Horsens og gjorcle Tjeneste paa Telegrafstationen der. Mærkelig nok skulde det træffe sig saaledes, at Bestyreren , Overkrigskommissær Børgesen, var den samme, som i sin Tid kavde givet Møde i Clara-Rapkael-Striden med den lille Bog „Fra En paa et Kontor til Clara-Rapkael", som aandede idel Bitterked mod den unge Forfatterinde. Det maa kave været kaardt nok for denne Mand at arbejde Side om Side med Kvinder, han, der havde troet at kunne afvise Kvindens Fordring paa en friere aandelig Udvikling-og større Selvstændigked med en Bevisgrund som denne: „I Videnskabens og Oplysningens Tjeneste ere saa mange Kræfter i Brug, som det menneskelige Samfund paa sit nærværende Trin formaar at lønne og understøtte." De to fordums Modstandere, som ker saas for første Gang, kom ikke desmindre meget godt ud af det med kinanden, kun maatte den stakkels nervøse Matkilde døje en Del om Spiritismen, som kan paa sine gamle Dage kavde kastet sig over.

Under Besøget i Horsens levede Matkilde ligesom op for en lille Tid. Hun omgikkes endog med Tanken om at ansøge om at blive forflyttet dertil, mest fristet ved, at hun saa kunde komme til at bo paa Latinskolen i et Værelse køjt til Vejrs med en kenrivende Udsigt ud over Fjorden.. Men Fenger, hvem hun skrev til derom, fraraadede det bestemt, og hun opgav det derfor. En af de sidste Morgener, hun var der, sagde hun til Svigerinden, der kom ind til kende paa kendes Værelse: „Nu veed jeg, at jeg snart skal dø," og da Sviger-

inden søgte at faa hende fra denne Tanke, vedblev hun: „Jo, jeg veed det, jeg havde Bud derom i Nat."

Kort efter Hjemkomsten til Aarhus blev hun angrebet af en let Brystbetændelse og ført til Sygehuset. Hun var ikke mere syg, end at hun selv med faa Ord skriftlig kunde berolige Søstrene i København angaaende sin Tilstand, om hvilken de alt var underrettede af en Dame, som strax efter Mathildes Ansættelse i Aarhus var kommen hende i Møde med den største Venlighed, og i hvis hyggelige Hjem hun altid befandt sig saa inderlig vel. Hun var allerede begyndt at komme lidt op, da hun en Formiddag, just som hun ved Sygeplejerskens Hjælp havde fuldendt sin Paaklædning, og denne et Øjeblik vilde bortfjerne sig, udbrød: „Aa, gaa ikke fra mig, nu kommer det, jeg har længtes efter saa længe!" Et Øjeblik efter var hun død. Det var den 17de Juni 1872. Hun blev 41V2 Aar gammel.v.

Man -smiler uvilkaarlig, naar Matkilde Fibiger i en Alder af nitten Aar, staaende paa Tærskelen af Livets Dør, som nys er aabnet for hende, med Tilværelsen liggende for sig i Ungdommens lokkende Glans, udbryder: „Jeg har resigneret!" Og dog er der, trods Overdrivelsen i Udtrykket, Oprigtighed i disse Ord, og man har igennem dem Nøglen til hendes Væsens inderste Kerne. Naar Ilia siger- at til Profet duer Mathilde ikke, saa er det kun en Illustration mere til den gamle Sandhed, at en Profet sjælden er agtet i sit eget Fødeland. Der var netop Stof til en Profet i hende, uden at det dermed være sagt, at hun var en Profet: der var et ildfuldt Sinds Modtagelighed, der var en Offervillighed, en Trang til Ensomhed, til at samle sig i Ørkenen; der var endog en Fremsynethed, naar hun t. Ex. i Slutningen af August 50, altsaa just som hun var begyndt paa „Clara Raphael", skrev til Søsteren: „Det er, som om en Anelse sagde mig, at den Tid vil komme, da jeg vil staa alene, forladt af alt, hvad der nu i og over mig udgør min Glæde og mit Haab." Snarere var der forSLUTNING-.

lidt Stof i hende til et Menneske — derfor blev hun heller aldrig Digter — men visselig var hun et af de Rør, hvorigennem Aanden har talet, og Kærligheden var levende i hende.

Det var ud af sin ungdomskække Begejstrings Fylde, hun skrev sine første Bøger, det er ikke til at tage fejl af. Hun agtede sit eget Jeg kun lidet værd i Sammenligning med det, hun vilde, det, hun med Tidens Stikord kalder „Idealet". Højlydt og uforfærdet slog hun, den unge Pige, til Lyd for det, der for hende var Livets Maal og Kerne, og som hun saae agtet altfor ringe værd: Personlighedens Udvikling gennem Frihed til Selvstændighed. Lad ogsaa Forfængelighed og Hovmod — for at bruge stærke Ord — have haft sin lille Del deri — hvem tør vel rose sig af sine Bevæggrundes udelte Renhed? — Kærlighed var det dog, der førte Pennen. Efter mange Aars alvorlig Selvprøvelse tør hun selv sige det i et Brev til en A7eninde, skrevet 1867:

„End ikke i min tidligste Ungdom, da jeg stillede Fordringerne højest, var det den Ene, den Udkaarede, jeg drømte om, men den hele rige Kærlighed, hvori Sjælene skulde udvikle sig som Planter i Solens Lys. Jeg vilde ikke vinde Hjerterne for mig selv, men for Livet. Det farlige i denne Stræben er, at Mennesket tykkes sig selv en Gud. Men Gud tager mildt paa den Synd, der udspringer af Kærlighed; Kristus overfusede ikke ham, der i Uforstand havde sat sig øverst ved Højtidsbordet, ydmygede ham ikke engang, men sagde blot: „Ven, sid nederst!" Jeg har hørt denne234

guddommelige Stemme i min Ungdoms Overmod, og jeg forstod, at det var Kærligheden, der talte."

Og i 69 til samme:

„Naar jeg skrev, ledede jeg ene af Sandhedskærligheden, som den er gaaet op for mig; jeg-samlede mit indre Livs Erfaringer og gav dem det klareste og skarpeste Udtryk, jeg formaaede, thi jeg talte nu engang som den taler, der taler for en Sag og selvfølgelig imod alt, hvad der hindrer dens Fremgang, og mit Formaal var at vække Sandhedskærligheden og Æresfølelsen hos de Unge. Naar jeg gennemlæste det Skrevne, tænkte jeg: Er det for skarpt? Men Svaret var et bestemt: Nej, det er kun Spadestik om de Blomster, som skulle plantes ud i Friland. Selv naar det faldt tungt paa mit Sind, at det kunde bedrøve Enkelte, følte jeg, at jeg ikke kunde ændre det. Hvad der er skrevet ud af en bevæget Sjæl og en vakt Aands bedste Overbevisning, maa staa."

Med ,,Et Besøg" havde Mathilde Fibiger sagt det sidste Ord, hun havde at sige i den Sag, hvis Talsmand hun havde gjort sig til. De to Noveller, der senere udkom, skrev hun for at leve, udgav dem i det mindste af den Grund. Om hun, hvis det var blevet hende forundt at leve under betryggede Forhold, hvor hendes Talent havde fundet Næring og Hvile, med Tiden havde kunnet yde noget virkelig godt paa Skønliteraturens Omraade, er et Spørgsmaal, som maa staa hen.SLUTNING-.

Ganske vist forekommer der saavel i „Clara Raphael" som i „En Skizze efter det virkelige Liv" og ikke mindst i Brevene fra hendes unge Aar meget, som kunde tale for, at hun var Digter. Saaledes er Frøken Sonne i „Cl. R." godt opfattet som en af de Kvinder, hvis gode Evner og Følelser kvæles af Forholdenes og hendes eget Sinds Snæverhed. Og er der ikke Anskuelighed i Skildringen af, hvorledes Mathilde selv danser hen ad Vejen hin Foraarsaften, mens Bønderkonerne staar bag Vinduet og undrende ser til, og Solen skinner, idet den gaar ned, „helt igennem det nye, blanke Græs".

Men dette er kun gode Betingelser, ikke det, som skaber Digteren. Mange, særlig Kvinder, kunne i Breve give saadanne anskuelige og livfulde Skildringer, som forjætter en Digterevne, de i Virkeligheden mangler. Thi denne har ene sin Rod i Personligheden, i den denne iboende Kraft og Fylde. En Mand kan maaske sætte sig et uforgængeligt Minde i Værker, hvori han tolker Hjertets dybeste Rørelser og Længsler med en Kraft og en Sandhed, der til alle Tider finder Genklang i beslægtede Menneskesjæle, og dog fattes Evnen til at elske; men Kvinden maa have levet det, hun digter. Med andre Ord, hun bliver kun Digter igennem sin Kærlighed, thi Kærlighedens Opstaaen er Kvindelivets Hovedbegivenhed, det Genfødelsens Bad, hvoraf hun opstiger til nyt

Liv, d. v. s. til Livet. Vil en Kvinde være Digter, saa er da Spørgsmaalet det: har hun elsket? Kan hun elske? thi det er hendes Erfaringer paa Følelsens Omraade, som har Interesse, de Erfaringer, hun qua Kvinde236

kan give. Livets øvrige Konflikter og Fænomener, ligesom naturligvis ogsaa hans Erfaringer paa det Erotiskes Omraade, ville som oftest finde sin bedste Beskriver og Fortolker i Manden, hvem det er givet at træde i et mere direkte Forhold til det.

Alt tyder paa, at Mathilde Fibiger manglede denne Betingelse for at blive Digter. Der forekommer intet, som lader formode, at hun nogen Sinde har næret en saa alvorlig erotisk Tilbøjelighed, at den har haft gennemgribende Indflydelse paa hendes Udvikling og Livsskæbne. Kærligshedsforholdet mellem Mand og Kvinde, denne saa betydningsfulde Side af Tilværelsen, synes at have beskæftiget hende saare lidt. Kun i et eneste af de mangfoldige Breve, som danner Grundlaget for dette Arbejde, udtaler hun sig om sit Forhold til det Erotiske og giver følgende, sikkert fuldkommen oprigtige og tilforladelige Skildring af denne Side af sit Væsen. Brevet er skrevet til en Dame og er fra Begyndelsen af Treserne.

„Jeg savner intet hos dig undtagen Lidenskab, og naar det er noget ondt, er det jo en velsignet Mangel. Men det er jo netop den, jeg har tænkt mig som „det Allerhelligste" — den hellige Ild, der i de ældste Tider blev vogtet af rene Kvinder, ikke en raa og vanhellig Lidenskab, som jeg helst glemmer er til — den, jeg tænker mig som Kærlighedens og derfor Kvindelighedens „Hjerteblad". Men det besynderligste er, at jeg selv deler denne Mangel — hvis det er en Mangel — med dig, thi jeg tror ikke, Lidenskabens Mulighed er i min Natur. Dette er mit LivsSLUTNING-.

Gaade, som Fru B. har gættet. Jeg er lidenskabelig

— desværre -— i Forstand af arrig og — Gudskelov

— i Forstand af sværmerisk og begejstret; men det, vi her forstaa som Lidenskab, kender jeg kun, om jeg saa tør sige, af Inspiration, og jeg har følt den i Fantasien, saa jeg selv har troet derpaa; men den valder dog ikke.

Det er noget, som ængster mig selv forunderlig, og jeg forekommer mig tit som Elverpigerne, der er hule, fordi min Natur og Følelse ikke strækker til, ikke kan opfylde, kvad Fantasien lover. Men nu, da jeg kender mig selv bedre, ængster det mig mindre. Hvad Gud ikke har nedlagt i et Menneskes Sjæl, vil han heller ikke fordre, og hvad der er nedlagt af Godt og Skønt, vil han nok give Lys og Varme, saa det kan spire frem, naar Tiden kommer."

Efterfølgende Brev er det eneste, hvori hun omtaler sig selv i Forholdet til en Mand.

„København den 19de Oktober 53.

Kære Anna! Er du begyndt at læse George Sand? — du taler jo med en Menneskekundskab om mit Forhold til Goldschmidt, som du kun kan have lært af hende, den mest indviede af alle i Menneskekundskab indviede Forfatterinder. Du er sød og næsten ligesaa klog som jeg selv! Dog — et Spøg, et andet Alvor: du kan være rolig i den Henseende. G. er den Mand, som mindst af Alle kunde nærme sig mig og binde mig til sig ved Tjenester i nogen238

skjult Hensigt. Han siger selv — og jeg er vis paa, at det er sandt — at han har stor Interesse for mig, og hvor en saadan Interesse er gensidig, der kan godt et naturligt og ugenert Forhold finde Sted, uden at den ene Part tilsidst vil opgøre Regnskabet og sige: det og det har jeg gjort for dig — nu skal du gøre noget for mig. Naturligvis veed jeg bedre end Nogen, at den Fornøjelse, jeg bar af at omgaas ham i fuldkommen Frihed, er kortvarig som al Verdens Herlighed — men jeg regner paa den i Vinter! Og det er store Ting, kan du tro, at kende eet Menneske, hvis Besøg man imødeser med Længsel og ser tilbage paa med stor og levende Fornøjelse, et Menneske, til hvem

man i aandelig Forstand ganske og uforbeholdent kan hengive sig, fordi han veed at opfatte en saadan Hengivelse paa rette Maade. Jeg har set nok af Livet til at vide, hvor sjældent det er.

Bliver du nu „alvorlig forskrækket" ved at høre, at han i Aftes laante mig 50 Rd., saa vil jeg for at berolige dig tilføje, at han har faaet dem tilbage i Dag."

Og i det Brev, der gaar umiddelbart forud for dette, siger hun om samme:

„Jeg er meget glad over at kende ham, thi hver Gang, vi have talt sammen, føler jeg mig friere i hans Nærværelse, end naar jeg er alene — jeg tror, han forståer mig bedre, end jeg forstaar mig selv."

Der forekommer i „Cl. R." enkelte Ytringer, som kaster Lys over Matkildes Forhold til det Erotiske, saaledes denne en Gang tidligere anførte: „Du vil vist le, naar jeg siger, at jeg snarere kunde forelske mig i en yndig ung Pige end i en Mand. Der er saa meget uskønt ved Herrerne, som generer mig." Og denne: „Ingen vil synes om mig; den ubetydeligste Pige, som har et complaisant Væsen, vil behage selv aandrige og interessante Mennesker mer end jeg. Jeg vil altid føie mig fremmed paa Jorden, thi hvad der binder Folk til hinanden, er for en stor Del deres Svagheder. Den, der kalder alt, hvad der er Gud imod, for Synd, og alle „uskyldige Selvbedrag" for den værste Slags Løgn, bliver dem altid fremmed. Den, der kalder Liv, hvad de kalder Død, og ser Døden i deres Liv, maa være dem fremmed."

Ogsaa Mathilde Fibigers Forhold til det Religiøse er betegnende i saa Henseende. Naar erotiske Anelser og Længsler vaagner i den unge Piges Sind, forvexles de let, eller rettere, de smelte sammen med de religiøse Rørelser, der samtidig vækkes ved Konfirmationsforberedelsen, thi dette Stadium i hendes Udvikling, falder just sammen med Konfirmationen og Tiden strax efter denne. Hos vulgære Naturer ytrer det sig som Forelskelse i Religionslæreren eller Præsten, men hos de mere sværmeriske bliver det ofte til henrykkelsesfuld Tilbeden af Treenighedens andet Led, Kristusskikkelsen. Schack Staffeldt har i sit Digt „Den hellige Therese" skønt og træffende skildret disse Følelsers Sammensmeltning.

Ikke i et eneste af Mathilde Fibigers Ungdoms-breve er Kristus nævnt, hvorimod Gud nævnes mindst ti Gange i hvert af dem. Og det, der vakte kende til Tro paa Gud og til Forstaaelse af hendes Værd og Ansvarliglied som Menneske, var heller ikke, som hos de Tusender af hendes Køn, Kærligheden til „den Ene, den Udkaarede", nej, det var Kærligheden til Danmark, hendes af en blodig Krig hjemsøgte Fædreland.

At hun i fuldt Maal har gengældt Heiberg hans Fantasiforelskelse, fremgaar tydeligt af Novemberbrevet fra 1850, og at en Afglans af denne Følelse senere kan være falden paa en anden af Tidens bekendte Digtere, er muligt. At hun kunde skrive Kærlighedsbreve, eller rettere yndige Stile over dette Thema, ligger nær at antage, hun var saa opvakt og havde en saa aaben Sans for alt Skønt, at kun altid skrev smukt om det, der satte hendes Fantasi og Begejstring i Bevægelse. Men i hendes Bøger, hvor hendes Erfaring skulde træde til, forklarende og forkyndende, bliver de erotiske Situationer og Fornemmelser tit rent ud parodiske og i bedste Tilfælde et Spil med Ord.

Her staar man overfor det i hendes Natur, som gør, at hun i en Alder af nitten Aar med blot et Stænk af Oprigtigbed kan udbryde: „Jeg har resigneret!" — Naar den, der har nydt Livet indtil Over-maal, eller den, der forgæves har higet efter den Form af Livslykke, han eller hun nu attraaede, hver for sig ad stik modsat Vej kommer til Erkendelsen af Tomheden i denne Verdens Nydelser og Glæder, og, trætte af Sjælens og Legemets Anfægtelser, slaa sig

til Eo i Resignationen, da kan man kun glæde sig paa deres Vegne, hvis Lykkens Afglans, Tilfredsheden, i Mangel af bedre bliver deres Lod. Men naar en ung Mand eller Kvinde, i Besiddelse af et godt Helbred, en vakt Aands opladte Sans for alt, hvad godt og ejeværdigt Livet byder, ikke blot taler om at resignere — et Ord, der

lyder gudsbespotteligt paa den Unges Læber! — men virkelig resignerer, da vidner det om en Mangel, en aandelig Impotens, da er det Melankoli, en Selviskhed, der har taget en en forkert Eetning.

Naar man læser de Digte og Brudstykker af Breve, der findes i det foregaaende Afsnit, maa man undres over, at de ere skrevne af. en Kvinde imellem de Tredive og Fyrre. Men de forstaas ogsaa kun rettelig, naar man tager med i Betragtning, at den, der har skrevet dem, har sprunget hele det Mellemled over, der ligger imellem Ungdommen og Alderdommen. Naar man i et af hendes Breve træffer paa Ord som disse: „I Eesignationen er der indre Frihed, der er Betingelsen for en sand og sund Udvikling af Sjælens Kræfter", skulde man da ikke tro, at de stammede fra en Nonne, der har været klostergiven i en Menneskealder?

Da Mathilde Fibigers Søskende ivrede saa stærkt imod, at hun optraadte offentlig som Talerske, var det ikke saa meget af spidsborgerlig Skræk for, at hun skulde gøre sig selv og derved ogsaa Familien latterlig ved at gaa udenfor den Streg, som dengang begrænsede „det Passende", som fordi de kendte hende nok til at vide, at hun derved gik udenfor sin

Natur, og at en saadan Beslutning kun var Udslaget af, at kun var paa Højdepunktet af Ophidselse. De, især Ilia, der næsten kavde været hende i Moders Sted, vidste, hvor uerfaren, hvor sårt en Natur hun var, at det mere var kendes Fantasi, der var sat i Bevægelse, ikke kendes dybere, sandere Jeg, der var kommen til Gennembrud. De vidste, kvor meget kun allerede kavde lidt ved at komme i ublid Berøring med den raa Virkelighed, og at hun kunde staa Fare for kelt at knuses deraf. Tiden skulde vise, at denne Frygt var vel begrundet.

Da Mathilde Fibiger sex og tyve Aar gammel, jaget, forpint, træt til Døden, ved Vintertid gemte sig i to smaa fugtige Kamre i et Bondehus paa Vestkysten af Jylland, da kavde kun ogsaa staaet en Dyst igennem, saa drøj, at Faa vilde være gaaet paany kampberedt ud af den. Thi det er en svar Prøve at staa Skive for Mængdens Stenkast, faa Mænd, færre Kvinder udkolder den uden at tage Skade paa deres Sjæl. Men det skal siges til kendes Ære: kendes Resignation var ædel, tki kendes Vilje kavde været ren; hun var en Karakter uden Plet og Lyde. Men kun var brudt; kun manglede den Levedygtigked, der betinger Ærgerrigheden.

Vi, hvis Barndom faldt i den Tid, da denne Kvindesagens første Morgenrøde lyste hen over Landet, veed, hvor haard en Medfart de Kvinder, der gjorde sig til dens Talsmænd, i Virkeligkeden led. „Vore raa, kritiske Bladskrivere" kunne ganske vist være slemme nok, men de kører dog op før eller senere. Men Naalestikkene i det daglige Liv: Vanskeligkeden ved

at komme an for den, der formenes at være gaaet udenfor sin „Natur", Mistroen, Skuldertrækkene, Ufor-drageligkedens Raahed, Næsvisheden, der faar Vedkommende lokket eller tirret til at udtale sig og producere sig til Forargelse og Moro for hele Slænget af „Des singes malfaisants et des loups pleins de rage", — alt dette tilsammen er tusendfold værre, thi det rykker ganske anderledes nær ind paa den, det vil til Livs, og det kolder ved i aarevis.

Til Exempel herpaa skal anføres, at da Matkilde Fibiger i 1864 kom til Helsingør for at lære at telegrafere, tilbød en der boende Dame hende Ophold i sit Hus Læretiden ud. Samme Dame, der havde voxne Døtre hjemme, maatte høre en Del af sine Bekendte, fordi hun havde været saa ubetænksom at aabne sit Hjem for „Clara Raphael"s Forfatterinde. Hvilken fordærvelig Indflydelse kunde denne ikke øve paa de unge Piger! I Forbigaaende være elet sagt, at der vanskelig kunde tænkes noget kvindeligt Væsen, som mindre svarede til den Forestilling, Folk plejer at gøre sig om „emanciperede Damer"; det stærkt udprægede feminine i hendes Natur gjorde sig tværtimod i høj Grad gældende, saavel i hendes ydre Fremtoning som i hendes hele Færd og i enhver af hendes Tilbøjeligheder.

Naar det, for at give den rette Forstaaelse af hendes Væsen og Livsskæbne, maa slaas fast som en Kendsgerning

— hun vidner jo ogsaa tit nok selv derom i sine Breve — at hun efter Nederlaget med „Minona" var brudt, saaledes at hun, ung endnu af Aar, intet krævede mere af Skæbnen som sin Lod af

Livets Lykke, som Menneske, som Kvinde, saa havde dette i Virkeligheden sin Grund i en Mangel, en Goldhed i hendes Natur, den, der paa eengang var hendes Svaghed og blev hendes Styrke. Denne absolute Mangel paa Sanselighed, paa Attraa efter den Form for Lykke, Livet byder Enhver, den, der betinger Levedygtigheden og skaber Livsglæden -— den skønne, sunde Livsglæde, der higer efter at give sig i Kast med Tilværelsen og vil leve den fuldt ud! — gjorde, at hun, til Trods for sin levende Indbildningskraft, sin gode Iagttagelsesevne, sin klare Forstand, sin kritiske Sans, aldrig blev Digter eller kom til at yde noget betydeligt som Forfatter, men den skabte til Gengæld det Profetiske hos hende, og den gjorde hende til en ydmyg og tro Tjenerinde for den Sag, hvis begejstrede Forkynder hun havde været.

Den dermed følgende Mangel paa Virkelighedssans og Hang til at unddrage sig Livets Realitet og give sig Fantasien i Vold spores i hver Tøddel, liun har skrevet, lige fra hendes tidligste Ungdom af, og indtil Pennen faldt ud af hendes dødtrætte Haand.

Hos Mathilde Fibiger antog den Form af sygelig Selvbeskuelse og Længsel efter Døden. Som ganske ung skriver hun allerede i et af sine Breve disse for hende saa karakteristiske Ord:

„Det gør mig ondt at høre Vilhelmine tale om Døden; det er første Gang, den træder hende saa nær, og mine Trøstegrunde er hun slet ikke modtagelig for. Hvad de Andre kalder Liv, er for mig Død, og omvendt; men det forstaar hun ikke."SLUTNING-.

Det er denne Leven i Fantasien og Fordyben sig i sig selv, som volder, at man forgæves i hendes Breve søger Oplysning om mangt og meget, som man kunde vente at finde der. Hvor morsomt kunde det ikke være f. Ex. at faa en Skildring af det Grundtvigske Hjem og den sikkert interessante Kreds, som hun der kom i Berøring med. Men ikke en Tøddel giver Besked derom. Ikke engang Fru Grundtvig, som hun holdt saa inderlig af, og som var hende en saa trofast og deltagende Veninde, til hvem hun altid tyede om Hjælp i Raad og Daad, faar man det fjerneste Indtryk af som Personlighed. Grundtvig omtales kun den ene Gang i Brevet fra Rønnebæksholm i Foraaret 52. Det var ikke Iagttagelsesevne, det skortede hende paa, eller fordi hun ikke personlig dannede sig en Mening om Folk og Forhold; hun havde tværtimod en udpræget Mening om Alt og Alle, og kommer hun en sjælden Gang frem med den, er den altid træffende og værd at lægge Mærke til. Thi var hun end stærkt undergiven sin egen Følelse for eller imod, saa traadte hendes store Retfærdighedssans og Kærlighed til Sandheden strax til og gav den, hvad dens var.

En Dame, der har kendt hende godt i de sidste otte Aar af hendes Liv, udtaler sig saaledes om hende:

„Hvad der altid har tiltalt mig mest hos Mathilde Fibiger, var hendes Trang til Sandhed. Alt, hvad der hed Nødløgn, alle almindelige Former, der ikke var Udtryk for Vedkommendes Personlighed, alt hvad der dækkede over det Ualmindelige, alene fordi det var ualmindeligt og derfor ikke passende, var hende imod.246

Vilde man have hende til at forandre en Beslutning, maatte man kunne vise hende den som væsentlig urigtig. At den ikke passede med Tiden, var hende temmelig ligegyldigt. Derved stødte hun mange Mennesker. Det gav hende en temmelig kantet Optræden, som man imidlertid godt kunde undskylde, da den stod i Pagt med det bedste hos hende: Sandhed og Mod til at følge den.

Hun var trofast mod sine Venner. Hun kunde ikke taale at høre tale ilde om dem, hun holdt af, og var det hende umuligt at forsvare dem, saa gik hun sin Vej.

Den sidste Gang, hun besøgte mig, var i Foraaret, som hun døde om Sommeren. Vi gik op og ned ad Gulvet i Mørkningen, og hun, der ofte var bedrøvet over, at hun, paa Grund af sine Skuffelser, havde tabt saa megen Kærlighed til Menneskene, betroede mig, at hun var taknemlig og glad, fordi hun syntes, at det i den senere Tid var bleven bedre med hende i denne Henseende. Det var vor sidste Samtale."

Danmark og alt, hvad dansk var, elskede hun, og intet kunde overbevise hende om, at der ikke var skønnest her hjemme, især paa Sjælland, men mest i Købenbavn, skønt hun rigtignok aldrig havde været udenfor sit Fødeland og strengt taget ikke kunde tage Erfaringen med til Hjælp ved Sammenligningen. I Eftersommeren 62, skrev hun til en' Dame, der var paa en Udenlandsrejse:

„Jeg glæder mig over den sildige Sommer, vi har faaet, og alt hvad jeg ser paa mine Vandringer bestyrker mig i den Tro, at „der er skønnest i Danmark". Det kunde maaske tilgives, hvis jeg sværmede omkring i landlig Ensomhed, men jeg erkender med Resignation, at jeg vanærer mig i alle Kunst- og Naturelskeres Omdømme ved at bestyrkes i denne Tro paa Bastionerne og Langelinje. Og nu Strandvejen — jo, der er smukkest i Danmark og kærest og bedst!"

Sommeren efter skrev hun fra Hellebæk, hvor hun havde lejet et Værelse og boede alene, træt og svag:

„Jeg vilde ønske, at jeg kunde tilføje noget smukt om Landlivets Behageligheder og Ensomhedens Tillokkelse, men det vil jeg lade Andre om, som mene det eller tro at burde mene det. Naar her er aller dejligst, naar Havet hviler i mer end himmelsk Klarhed, minder det dog kun om det Bedste i Livet; med al sin Glans, med al sin Harmoni er denne Natur dog Menneskenaturen underordnet, kvis skønne Bolig den er. Og den er ikke engang mere end en Udenomslejlighed: Hjertets Hjem er, hvor der er Mennesker."

De Ulykker, der ramte os i 64, følte hun smerteligt og dybt. „Jeg er til Mode, som om jeg var amputeret, siden vi mistede Slesvig," skriver hun til Anna. Og i Efteraaret 70 antyder Ytringen „denne Sorgens Tid", at hendes Hjerte ogsaa slog varmt for Erankrig.

Mangfoldige Breve fra de sidste femten Aar af hendes Liv bære Vidnesbyrd om det inderlige Venskab, der knyttede hende til Lægen og Ministeren Tenger. „Min Højesteret," kaldte hun ham spøgende; men der var ikke megen Overdrivelse i dette Udtryk, thi hun foretog sig aldrig noget Skridt af Betydenhed uden først at have indhentet hans Mening derom, og hun fulgte hans Raad i alt. Hun var stolt og lykkelig ved hans Venskab; hvor højt hun elskede Ilia, og hvor villig hun end var til at indrømme hende ethvert Fortrin, saa glædede det hende dog saa inderlig, at Fenger holder mere af hende end af Søsteren. Da hun har gjort hans Hustrus Bekendtskab, er hun glad ved at finde, at „hun passer godt til Fenger", og det er med aabenbar Overvindelse, hun indrømmer, at det ene af hans Børn er mindre smukt end de andre. Han var hende ogsaa en trofast Ven og Støtte indtil hendes sidste Stund. Lyspunktet i hendes Ophold i Aarhus var, da han i Sommeren 71 kom dertil paa en Inspektionsrejse. „Med ham kan jeg tale om alt, hvad der ligger mig paa Hjerte, og hans Deltagelse er uforandret," skriver hun.

Af deres store Brevvexling er intet opbevaret. Mathilde Fibiger havde meget imod den tit hensynsløse Offentliggørelse af Privatbreve fra mere eller mindre kendte Personligheder, som gaar i Svang i vore Dage. Det har dog ikke været muligt at give en blot nogenlunde fyldestgørende Skildring af hende uden at lade hende selv idelig tage til Orde. Hendes Liv frembyder saa faa Konflikter, hun er stedt i saa faa Forhold til Andre, at det er umuligt hovedsageligSLUTNING-.

derigennem at belyse hendes Personlighed, medens derimod hendes Breve giver et nøjagtigere Billed af hende,,end nogen Andens Pen kunde gøre det.

Der var noget barnligt i Mathilde Fibigers Væsen, som ogsaa stærkt prægede sig i hendes Ydre og dannede en sær Modsætning til Skarpsindigheden i hendes Dømmekraft og den Skarphed, der glimtvis kunde komme frem

hos hende, men som hun stadig var paa Vagt over for, bange for at hendes medfødte heftige Natur skulde overmande Viljen til det Gode. Ogsaa var der noget modstridende i hendes stærkt udprægede Selvstændighedsfølelse og den Trang, hun havde til at være under beskyttede Forhold, til at føie sig omfredet af Andres Omhu og Velvilje.

Intet giver dog bedre Forstaaelse af hendes Personlighed end hendes Forhold til det Religiøse. Der forlyder intet om, at det var gennem Kamp og aandelig Trængsel, hun vandt den Tro, der gav hende Fred med sig selv og den Verden, som havde taget saa haardt paa hende, og der er heller ikke Grund til at antage det, thi den var ikke bygget paa Læresætninger, som hendes Forstand vægrede sig ved at antage, den stod i den inderligste Samklang med hendes Naturs Ejendommelighed og Behov. Derfor svigtede den hende ligesaa lidt, som hun svigtede sig selv. I religiøs Henseende har hun næppe nogen Sinde været paavirket af Grundtvig; der er Udtalelser nok i hendes Breve, som vidner om. at hun forholdt sig mer end kølig over for hans Lære.

For hende, Eneboeren, var al Gaaen i Flok en Umulighed, men hendes barnlige, lidenskabsløse Sind

kunde heller ikke slutte sig til Kierkegaard, den store Ensomme, som i hendes ældre Søster Ilia havde en af sine ivrigste Tilhængere. Hendes Forhold til Gud var et direkte Forhold, hende og hendes Gud alene imellem, det tillidsfulde Barns Forhold til den Fader, hvis Væsen er Visdom og Kærlighed.

Betegnende for hende var hendes Kærlighed til Julen. Hun skriver ved Juletid 69 fra Nysted:

„Jeg kan godt sætte mig ind i, at Juleuroen trykker Dem, fordi jeg veed, at sørgelige Minder for Dem knytter sig til denne Tid, og dem vil man gerne kunne omfrede i Stilhed. Mig gaar det omvendt, fordi lutter lyse og lykkelige Erindringer er forbundne med Julen for mig. Den festlige Travlhed stemmer mig til en Glæde uden Lige. Jeg elsker Julegaver i og for sig, uden derfor at ville have dem. Synet af de belæssede Bybude i København, selv Tanken om den Masse Pakker, der er under Vejs, som alle ere indpakkede med Kærligked og aabnes med Glæde, gør mig varm om Hjertet. Derfor gør det mig ondt, naar Nogen siger: Gud fri mig blot for Julegaver! eller sligt, som mange rare Mennesker mener. Hvem vil vælge at staa udenfor denne Kærlighedens Strømning? Et andet er at kunne finde sig deri og ikke lægge for stor Vægt paa det synlige Tegn."

Der er bleven søgt at paavise den Mangel eller Svaghed i Mathilde Fibigers Natur, som var Skyld i, at hun saa tidlig blev færdig med Tilværelsen og gjorde sig det til en Opgave at „afdø", mens hun

endnu var i den Alder, der dog maa kaldes Livets Midsommertid. Nogle ville maaske netop deri se kendes Styrke, ligesom kun selv saae det eller gjorde sig Umage for at se det, naar hun siger, at det nye Menneske var stærkere i kende end det gamle. Men kvorledes man end opfatter de enkelte Sider af kendes Væsen, en Personk'gked var kun, og det skal erkendes: den Fane, den nittenaarige Ungmø hejsede i kæk, ungdommelig Begejstring, den tjente den trætte, fyrretyveaarige Kvinde tro til sin sidste Stund. Blev Nogen sig selv og Ideen tro, saa var det Matkilde Fibiger.